ÖYKÜLEM

MEVSİMLİK ÖYKÜ DERGİSİ

sonbahar 2017

İÇİNDEKİLER

SELİM İLERİ

2018'DE YAYINLANACAK
NOVELLASINDAN...

FOTOĞRAF: MUHSİN AKGÜN

Küskünlüklerimi yazmaya devam ediyorum Şefkati:

İçlerinde yeni dünya Amerika'ya gidenler bile vardı.

Ayrıca, bu yaz Bülbül Neriman'a gecenin karanlığında eşlik ettiği şâyiası yayılan ses sanatkârı Münir Nureddin de bir ara Paris'e gidip, Şan ve Solfej dersleri almıştı; gazeteler yazdı. Onu Paris'e Sahibinin Sesi gönderdi demişlerdi.

Meşhur Mae West'e bir filmde garson rolüne çıkıp şampanya getiren Avantüriye Feridun mahalle arkadaşımdı; boylu boslu, hayta bir delikanlı. Amerika'nın müreffeh bir ülke olduğunu söylerdi.

Nerden öğrenmiş? Odalar sıcak, evler geniş, kapıları sütunlu malikâneler, gökler delici binalar, hususî arabalar, şahsî garajlar, hektar hektar bahçeler, golf sahaları filan. Avantüriye anlatmakla bitiremezdi.

Aklı fikri Amerika'da. Uyduruyor mu? Muazzam bir konfor: Paketlenmiş gıda maddeleri, kasap çengeline asılmış devâsa sığırlar, düğmeye bastın mı duvarlarından geniş yatakların fırladığı oteller -bu fırlayan yataklardan biri de Abdülhak Hamid Bey'in Finten'indedir-, vızır vızır taksiler, uçsuz bucaksız ve vasıta dolu caddeler, her gece gündüzü aratmayan, belki gündüzden aydınlık, ışıltılı elektrik ziyaları. (Yoksa birdenbire perdeler kendi kendine açılıyor, âvizeler, elektrik mumlu şamdanlar kendi kendine yanıyor, Finten'in geniş karyolası mı görünüyor; Şair-i âzam herhalde Londra'da böyle bir otelde daha o zamanlar kalmış ve dudaklarımızı ısıralım diye yazmış...)

Küfrü basardı Feridun: "Ah! Memleket hasreti olmasaydı..." (Artık dönmüştü.) Yumruğu indirirdi. Amerika'da hepsini tek tek görmüş; medeniyete hem şaşmış hem hayran kalmış.

Seks de serbestmiş. (Seks kelimesini ilk defa işitiyordum. Sormuştum; Feridun "Maslahat meseleleri" demişti.) Öyle umumhane falan yok; var da, her biri hakiki aşk yuvası.

Demin meşhur dedim ama, bu Mae West'i bizde kimse tanımaz. Ben de tanımıyordum ve [redacted] W'yi de kadının imzasında kendi kendime fark etmiştim.

Hollivud'un ilk âfetlerindenmiş. Kumkapı, Yenikapı, Samatya neresi, Hollivud neresi. Feridun'a imzalı fotoğrafını vermiş. "Nasıl okunuyor bu Mae West?" diye sormuştum, "Ne bileyim ben" demişti. Amerikalara kadar gidiyor, kadının ismi nasıl telâffuz edilir be-

ceremeden geliyor.

Gerçi Feridun istidatlı çocuklar arasında memleket haricine gönderilmemişti. Babaannesinin entari kuşağında sakladığı altınları çalmış, öyle kaçmıştı.

Sanatkârın baldır bacağını anlata anlata bitiremezdi. Sarışın bir yosmaymış, fakat kerhanede değil, Hollivud'da çalışıyor, filmleri hasılat rekorları kırıyor. Feridun'un yakağından makas almış, parfönünün rayihası üç gün çıkmamış.

Kartpostaldaki -fotoğraf- dekolte tuvaletli kadın rüyama girmiş, şeytan aldatmasına uğramıştım. Hiç unutmam, dans ediyormuşuz ve Mae'nin dekolte tuvaleti birden vücudundan sıyrılıyor... Gerisini söylemeyeyim.

Şimdi alâkasız gibi görünse de, başka bir mevzua geçiyorum. Hayatımın hendese dâvası olarak zihnimi kurcalamasında, eserlerinin tashihini yaptığım feylesof ve psikoloğ Bergson'un da payı var. Bu adam, rakkaslı bir saatin kadranında rakkasın sallanmalarına karşılık yelkovanın hareketini gözleriyle takip ediyor, fakat süreyi ölçmüyor.

"Niye ölçmüyor?" diye soracaksın.

Şimdi aklıma geldi: İlkbahar Senfonisi'ni baştan sona dinleyip dinlemediğimi, dinlemişsem nerede dinlediğimi, piyanoda eseri baştan sona icra edip etmediğimi sormuşsun. İlâveten, "Coda ne demektir?" diyorsun.

Coda -koda okunur- İtalyanca'da kuyruk demektir. Matmazel Vehanuş sık sık kullanırdı. Ben de sormuştum; bir çeşit, musikînin son faslı mânasına geliyor.

İlkbahar Senfonisi'ni maalesef dinlemedim. Elimdeki notalar bölük pörçüktür. Fakat hocam Vehanuş kelebekleri ve çayırları söylemişti. Kır papatyalarını her çalışımda görür gibi olurum.

Yelkovan ve rakkasın bizim haricimizde, mekâna tek bir duruşu oluyor, mekâna ve mekânda. Halbuki şuur olgularının kaynaşmaları sürgit devam ediyor. Biz de bu sebepten, rakkasın hem geçmişteki, hem de bu andaki sallanmalarını aynı anda tasavvur edebiliyoruz.

Coda gibi "olgu"yu da sorabilirsin. Olgu yepyeni bir kelimedir: Kendiliğinden olan şey. "Vâkıa"nın tahtını şimdiden adamakıllı sallandırıyor.

Şu halde şuurun doğrudan doğruya [redacted] bir vetîreye ihtiyacı yok. Bütün vetîreler iç içe geçerek şuur hayatımızda mevcut. [redacted] Söylemem abes: Her gün yaşadığımız hayattan başka, bir de şuur hayatımız var. Şuur hayatımızı hiç farkında olmadan içimizden yaşamaktayız.

Rakkasın bütün sallanışlarını birbirine kaynaştıran şuurumuz

sayesinde bu sallanmaların hatırası hıfzolunuyor!

Bu ne demektir? Şuur hayatımızda bir mâzi yoktur ve ilelebed olmayacak, olamaz demektir. Ben bu neticeyi çıkardım.

Meselâ bugünkü cemiyet ve rejim hayatımızda birçok olgunun mâziye karıştığını sık sık söylüyor ve iddia ediyoruz ama, hepsi şuur hayatımızda mevcudiyetini koruyor ve her biri yarın yeniden [redacted] varlığını tek tek hissedirecek.

O kadar hissettirecek ki bugünün birtakım müeyyideleri müeyyide olmaktan çıkacak, dünün göçüp gitmiş zannedilen müeyyideleri hortlayacak, mâzi de belki bütün cepheleriyle dirilecek. Âdeta bâsübâdelmevt!

Sonra, müeyyide olmaktan çıkmış bugünün müeyyideleri hep şuurumuzda yaşadığından, onlar da mâziye karışmayacak, hayatiyetlerini için için, gizli gizli dürdürecek ve esaslı çekişmeler, itişmeler patlak verecek. Cemiyetin buhranlarıyla yüz yüze geleceğiz.

Gün gibi ortada: Dokuz yüz otuzlarla şimdiler aynı mı?

Bundan başka, şahsî hayatlarımız da dünkü, evvelki günkü, seneler evvelki talihsizlikleri bir arada barındırıyor ve idrak ediyor. Demek ki hayatımızın talihsizlikleri de geçmemiştir, bitmemiştir. Zaten feylesof Bergson'a göre "eski" diye bir şey yoktur, "yeni" diye bir şey olmadığı gibi.

Gün gibi aşikâr: Ezelden ebede muhakkak ki talihsizlikler içinde yuvarlanmaktayım. (Fakat yine de tevekkülümü korumuşum.) Bu hakikati Bergson Hazretleri ilmen açıklıyor.

Meselâ Avantüriye Feridun bütün yalvarmalarıma rağmen Mae West'in kendisine imzaladığı, dekoltesinden göğüs ayrığının gözüktüğü kartpostalı öyle [redacted] kolay kolay göstermezdi. Bir kazanç fırsatı yaratmıştı: Benden üç beş kuruş koparabilirse koparır, cebine atar, öyle gösterirdi.

Yine de kin gütmedim, kızmadım ona, öfkelenmedim. Gerçi gönlümde yara sızlayıp durdu. Fakat affettim. Feridun öldü mü kaldı mı bilmem. Gelgelelim ölüm haberini işitsem bile, kalbimdeki yara işleyecek.

Fikirlerimi ve hissiyatımı belki sen de tahlil edersin.

Gözlerinden öperim.

18.

Can yoldaşım Şefkati,

Nasılsın?

Ben bu aralar enikonu karamsarım. Kaç gündür sana yazmak arzusundaydım, hem de uzun uzun mektuplar. İçimde bazan durduramadığım yazmak arzusu var; keşke yazabilsem...

Yalnızca Mae West, Avantüriye Feridun mu; gençliğimde hicran, hüsran, eziyet çok. Fakat bazan seni bile kendime yabancı hissediyorum. Bu karamsarlığım beni bütün yakınlarımdan gitgide uzaklaştırıyor.

Şahende ablaya gidip son turfanda kayısı reçelimi alamadım: Bana sürpriz yapmış; öyle haber göndermiş.

Kayısı reçelinin ne sürprizi olacak? (Allah nankörlüğümü affetsin.) Her yaz yapar, kireç koymayı da unutmaz; kayısılar diri diri kalıyormuş.

Saatin rakkası, yelkovanı derken, mâzinin hiç geçmiyor olması bana da aksetti. Durup dururken hem uzak hem yakın mâzinin hadiseleri, sözleri, sesleriyle donanıyorum. Adamakıllı mâzideyim. Sanki hepsini her sabah dinliyor, işitiyorum.

Pek teklif denemez, düpedüz talimatlar: Şöyle yapacaksın, böyle yapacaksın, böyle hareket edeceksiniz, böyle söyleyeceksin, şunu yapma, bunu yapma, etliye sütlüye karışma, hatta, böyle düşünecek, muhakemeni böyle işletecek, şu şu kaidelerin haricine çıkmayacaksın...

Mâziye karıştı zannettiğimiz zamanda, hangi tarihteydi, Kâtib-i Umumî Recep Bey hâzâ disiplinli bir cemiyet kurmak mecburiyetinde olduğumuzu beyan etmişti. Hâzâ disiplinli cemiyette iradeyi temsil ve tatbik eden kuvvetli idarenin uygun gördüğü hürriyet sınırlarına inanacak, hudutumuzu aşmayacak ve candan bağlanacaktık.

Zaten bîkes, kabuğuma çekilmiş yaşadığımdan, ferdî hürriyetime nezaret edilmiş edilmemiş, bana neydi. Fakat nefes darlığına uğramışçasına sıkıntılı, perişan günler geçirmiştim. Neyse, bir müddet sonra aklımdan çıkmıştı.

Bununla beraber, kaç zamandır, daha doğrusu, Bergson'un şuur kaynaşmaları nazariyesini okuduğumdan ve kendimce tahlil ettiğimden beri, Kâtib-i Umumî'nin beyannamesi kulaklarımda çınlıyor. Buna bir mâna veremesemde, nefes darlığım nüksetti.

(Doktor Pudder gırtlakla ciğerler arasında bulunan borudan hava rahat girip çıkamaz diyor.)

Bir yandan da diyorum ki, yazdıklarım bakalım Şefkati'yi alâkadar ediyor mu, benim dertlerimi, tasalarımı dinlemek, okumak ister mi? Münakaşa etmek istemediğin fikirler mi söylüyorum? Tahlillerim, endişelerim onu sıkıyor mu? Yoksa, yazdıklarıma şöyle bir göz atıp geçiyor mu?

Bazan seyrek cevaplar alıyorum, bu cevapları beklemek de asabımı bozuyor, endişelerimi arttırıyor. Temas ettiğim mevzulara hiç temas etmediğin oluyor.

Belki zarfları açmıyorsun bile. Postacı sık sık kapını çalıyor, mektuplar bırakıyor; sen kayıtsızsın. Bir köşede, ne bileyim, aile yadigârı büfe üstündeki, yine aile yadigârı, kenarı kırık, yeşil jardiniyerde mektuplarımı açılmamış zarflar olarak görür gibiyim: Bir dolu mektup! Yırtıp atmaya bile üşenmişsin!

Senden başka kimseye mektup yazdığım yok.

Zarfları açıp mektubumu çöp sepetine atıyor da olabilirsin, [redacted] buruştura buruştura. Belki de doğrudan doğruya zarfı atıyorsun. Bari pulları kesip saklasan. Memleketimizde de çok güzel pullar var. Pul koleksiyonu yapamadığıma hep yanarım.

Bunlar içe atılmış huzursuzluklarım, ihtiyarlığın sezişleri yahut zehirleyişleri olabilir mi?

Çok sevdiğim sonbaharda bu sene anladım ki yaşlanıyorum. İhtiyarlık bütün bütün hissediliyor. Halbuki ilkbaharın kandırıcı, oyalayıcı bir tarafı var: Cismen ve ruhen yeşerdiğini hissediyorsun ve hayata da yeşilleniyorsun. Bu sene teşrinievvele girmeden, daha şimdi, gelecek yılın ilkbaharını bekler oldum. Tenha yolun ortasında durup durup ağaçlara bakıyorum ve dalların tomruklandığını hayal ediyorum.

Çok sevdiğim sonbaharlarda artık maalesef ümitsizlik, gönül çöküntüsü, kimsesizlik, tasalar tasalar... Hâmisiz, bitkin yaşayıp gidiyorum. Kışı atlatabilir miyim, gelecek bahara çıkar mıyım, yeşil yaprakları görür müyüm, çiçeklenmiş asmaların rayihasını koklar mıyım, vesaire vesaire. Doktor Pudder, kışı atlatırlarsa daha bir müddet ayakta kalırlar müjdesini vermiş; o satırları okuyorum okuyorum. Bana mısın demiyor.

Kimim ben? Fütur getirmiş kırık bir adam! Bir gözümde yâd-ı mâzi, öbür gözüm âmâ-yı istikbal.

Kara fikirlerimi yenemediğim için bugün başımı kaldırıp yanımdaki masada oturan genç musahhih arkadaşım Hikmet'e "Bizi ne mahvetti biliyor musun?" dedim.

Hikmet Bilinmeyen Şaheser'in provalarına dalmıştı. Bana baktı; "Bilmiyorum" dedi, "sizi kim mahvetti."

Aymaz çocuk! Halbuki genç nesil de -zannımca- avuntusuz, hayalsiz

ve ülküsüzdür.

Bunun üzerine hafifçe eğilip, Hikmet'in kulağına fısıldadım: "Bizi mahveden, büyük hamlelerden, yeni ufuklardan sonra [redacted] küçük, cılız, kısır çekişmelerin esaretine düşmüş olmamızdır." Sesim kısılmıştı, boğazımı temizledim. "Fikri hür, vicdanı hür nesiller hakikaten yetişsin isteniyor mu acaba? Bugünkü hayatımızı zapturapta alanlar, yeni enginlere yelken açılmasına taraftar değiller gibime geliyor. Belki de yine bir inkırazın eşiğindeyiz." Sustum, geri çekildim. Bekledim.

Hikmet kulağına bir şey kaçmış gibi, sol elinin işaret parmağıyla kepçe kulağını karıştırdı. Bana bir şey söylemeyerek, başını Bilinmeyen Şaheser'in sayfa provalarına eğdi.

Bunun üzerine son bir gayret ve ümitle, "Güzel cemiyetimizin tekâmülü için fikirlerimizi, hassasiyetlerimizi söylemekten kaçınmayalım, ürkmeyelim, geri durmayalım" dedim. (Aslında hiçbir fikrim yoktu. Bunlar birdenbire ağzımdan dökülmüştü.) Hikmet artık beni dinlemedi.

Belki sen de mektuplarıma aynı şeyi yapıyorsun. Belki bu yazdıklarımı da okumayacaksın. (Okuyor musun?) Okusan bile aldırış etmeyeceksin. Hastanın hastalığına alışması gibi, herkesin kayıtsızlığına omuz silker oldum. Okuma, gül geç, müstağni kal!

Şüphelerime rağmen sana güzel günler kardeşim.

19.

Okusan da okumasan da Şefkati,

Kimsesizliğin müthiş dehşetini duyuyorum. Bazı akşamlar eve dönmek istemiyorum. Bu ıssız ev artık korkutmaya başladı. Nereye gideceğim? Pansiyonda, otelde kalmaya param yetmez. (Millette para çok: Beyoğlu, Tepebaşı pansiyon doluymuş! Randevuevlerinden bahis açmıyorum...)

Işıksız, karanlık, insansız, kedisiz, köpeksiz sokaklarda âvarece dolaştığım oluyor. Yaşama iştahsızlığı gün günden iliklerime işliyor. İntihar edenlerin çaresizliğini hissettiğim anlar pek çok. Besbelli, müntehirler işte böyle, garip ve irkiltici bir sarhoşluğun pençesine düşüyorlar.

Karanlık bastırmadan, gece olmadan, gurubun gül pembesinden, menekşe lekelerinden medet umuyorum. Sonra karanlık, sonra akşam! İçin için yıkılmaya koyuluyorum.

Yazdıklarımı ne olur oku; başkalarına, beni tanımayanlara yazmam imkânsız! Kendime merhametim ağır basmasa yapmayacağım çılgınlık yok.

Beni oku, nefes almam için ümitler ver!

* Selim İleri'nin daktilosundan, özgün hâliyle yayınlanmıştır.

BİR İSİM KOYMA MERASİMİ VE SONRASI

Aynur Besli

Kadın, günlük işleri yapmak vazifesi ile dünyaya gelmiş gibi gözünün gördüğünden, aklının erdiğinden ötesine ses etmez. Neye üzülür, neye sevinir belli değildir. Gözlerini dikip öylece boşluğa baktığında derin şeyler düşündüğü sanılırsa da kafasının içinde sessiz bir boşluk hâkimdir. Gözünün dikilip kaldığı yerin de bir mânâsı yoktur, tesadüf etmiştir. Güzelliği, insanın yaradılışında olan kendini gösterme merakı bu kadında olmadığından bu zamana kadar pek de talibi çıkmamıştır.

Nihayet kırklı yaşlarında kapısını bir kısmet çaldı. Komşu kadınlardan biri şeker fabrikasında işçi olan akrabasını kolundan tutup getirdi. Kimi kimsesi yok, çöpsüz üzüm. Ev kendinin, emekli olunca maaş da bağlanır, geçinir giderler diyerek söze başladı. Kızı evde kaldı diyerek yıllarca karalar bağlayan annesi bu talibe pek sevindi, usulden kızına sordu. Kızı boş gözlerle bakınca da annesi bunu "evet" makamında kabul edip kısmet elimizden kaçar korkusuyla tez el-

den aracı komşu kadına müjdeli haberi gönderdi. Nikâh kıyıldı. Düğünsüz derneksiz adamın Adapazarı'ndaki evine yerleştiler. Tuğladan yapılmış, sıvasız tek katlı bu ev çok az şeyin yaşandığı, sessiz bir sokağın sonundaydı. Kadın kendisine benzeyen bu yere alışmakta hiç güçlük çekmedi. Her gün dümdüz suratı ile evin işini yapar, akşamları haşlanmış lahana tadında tatsız tuzsuz yemekler pişirir, sonra da her daim yemek kokan evde, pencerenin kenarına oturup saatlerce sokağı izleyerek zamanını geçirirdi. Hayat denilen şey böyle yaşanırmış gibi... Adam da tıpkı kadın gibi renksiz, suskun, lezzetsiz bir adam. İş çıkışı, hiçbir yere uğramadan evine döner, ağzında çakıl taşları varmış gibi anlaşılmaz bir hırıltıyla selam verir, elini yüzünü yarım yamalak yıkayıp kanepeye oturur, küçük el radyosunu kulağına dayayarak istasyon bulmaya çalışırdı. Kadın sofra kurmak için mutfağa yönelir, tabakları, bardakları birbirine çarpa çarpa hazırladığı siniyi getirir, adam el alışkanlığı ile sehpayı önüne çeker, kadın siniyi sehpanın üstüne koyar, adam bir müddet daha radyoyu karıştırır, az sonra karısının ağzını şapırdatarak yemek yemeye başlaması ile radyoyu bırakır, o da ağzını şapırdatarak yemeğine başlardı. Bu limon sıksan ekşimez, şeker katsan tatlanmaz halet-i ruhiye kanepelere, halıya, evin bilcümle eşyalarına sirayet etmiş gibi hepsi de suratlarını asmış, oldukları yerde sıkılarak dururlardı. Öyle ki rüzgâr estiğinde perde dahi, uçup da ne yapacağım, diyerek kıpırdamazdı.

Evlendiklerinin ilk yılı kadın gebe kaldı. Neye hizmet ettiklerini bilmeden, hiçbir mânâ, lezzet, sevinç eklemeden neslini devam ettirme güdüsünün ilkel hâliyle. Zamanı tamam olunca bir kız çocuğu dünyaya geldi. Böyle bir anne babanın kızı, hayatın nabzının zayıf attığı bu evin çocuğu olarak. Bu kız çocuğu ilk birkaç gün anne babasının yüzünde belli belirsiz bir tebessüm yaratsa da sonrasında yine o tatsız, o iç daraltan hallerine yeniden büründüler.

Günlerin birbirinin aynı olduğu bu eve bir gün geniş kalçalı, iri göğüslü, tombul iki komşu kadın birkaç şişe süt ile ucuzundan birkaç paket bisküviyi naylon poşetlere koyup "hayırlı olsun"a geldiler. Yazın sıcağında sıkıca bağladıkları başları, düğmeleri baştan aşağı iliklenmiş yazlık mantoları ile patlamaya hazır piknik tüpüne benzeyen bu iki kadın yüzleri ve koltuk altları terden ıslanmış halde merakla beşiğe yöneldiler. Yuvarlak başlarını beşiğe eğmeleri ile kaldırmaları bir oldu. Yüzü yaşlı bir kadınınki kadar buruşuk olan çelimsiz bebekten ürktüler. Nazardan korunsun diye yüzü örtülmeye dahi gerek görülmeyen bu çocuğu pek çirkin buldular. İçlerinden, ne uyuz bebek, diye geçirseler de adettendir diyerek "maşallah" çektiler, o da yarım ağız. Çirkinliği yüzüne vurulan taze yavru hayatı boyunca başına gelecekleri hissetmiş gibi acı bir feryat kopardı. Komşu kadınlar irkilerek acele ile kanepeye oturdular. Ellerindeki poşeti ayak diplerine koyarak ekşittikleri yüzleri ile birbirlerine baktılar. Çocuğun annesi odun kucak-

lıyormuş gibi bebeği kucaklayıp az biraz pışpışladı. Zavallı çocuk nasibine düşen bu şefkat kırıntısıyla avunup sustu. Annesi çocuğu yeniden beşiğine koydu, odunu koyar gibi. Komşu kadınların karşısındaki kanepeye oturup ellerini göğsünde birleştirdi, gözlerini ayakuçlarına dikerek sustu. Lohusa şerbeti ve benzeri ikramlar bekleyen misafir kadınlar bu mezar sessizliği karşısında gözlerini devire devire birbirlerine baktılar. Nihayet kadınlardan biri dudağının kenarında birikmiş tükürüğü başörtüsünün ucuyla silerek sessizliği bozdu:

"Adını ne koydunuz?"

Çocuğun annesi başını hafifçe kaldırdı, ayaklarını gererek kadına baktı, bir müddet sustu. Biraz sonra gözlerini belerterek aniden,

"Daha isim koymadık," diye cevap verdi.

Komşu kadınlar dünyanın sonu gelmiş gibi şaşırıp ağızlarını açabildikleri kadar açtılar. Diğeri;

"O da nesi? Neredeyse haftası dolacak! Çocuğa isim vermediniz mi, kulağına ezan okumadınız mı?"

Çocuğun annesi dudağını bükerek gözlerini yeniden ayakuçlarına dikti. Ardından yine o boğucu sessizlik... Komşu kadınların göğüsleri daraldı, imdat diye bağırmamak için derin derin nefes aldılar. Az biraz daha durup gözleriyle anlaşarak aniden ayağa kalktılar. Müsaade istediler. Çocuğun annesi ısrar etmedi, kadınlar apar topar çıkıp gittiler. Komşu kadınlar, kısa bacaklarıyla havada daire çiziyormuş gibi seri adımlarla yürüyerek kendi aralarında konuşmaya başladılar. Biri;

"Gördün mü, bir ikram bile çıkarmadı önümüze! Zaten bu kadın bildim bileli uyuzun tekidir. Anası babası ne ki çocuk ne olsun! Bebek dediğin azıcık kendini sevdirir anacığım. O neydi öyle, ninem suratlı. Allah! Sen affet ya Rabbim!"

Diğeri boynunun altındaki teri silerek cevap verdi;

"Doğru diyorsun da el kadar bebeğin ne günahı var!"

Önemli tespitlerin yapıldığı bu derin müzakerenin ardından başka da bir şey konuşmadılar. Manava uğrayıp biraz pırasa, bakkaldan da yoğurt ve akşam ekmeklerini aldıktan sonra evlerinin yolunu tuttular.

Kadınlardan birine dert olmuş olacak ki kocası işten döndüğünde terli boynunu elinin tersiyle sile sile olanı biteni bir bir anlattı. Karı koca kısa bir süre susup düşündüler. Az sonra durumdan vazife çıkarıp bu işe elkoymaya karar verdiler. Adam abdest aldı, kadın başını sıkıca örtüp yazlık mantosunun düğmelerini sonuna kadar ilikledi, evden çıktılar.

Annesi bebeğinin altını mecburi hizmetteymiş gibi bezleyip beşiğine koydu. Kendini kanepeye bırakıp pencerenin tülünü çekmeden boş gözlerle dışarıyı izlemeye koyuldu. Adam karşı kanepede radyosunu kulağına dayamış, istasyon bulmaya çalışıyordu. Evin içindeki tek ses radyonun sinir bozucu cızırtısıydı. Kim bilir, belki de o radyo kurabiyelerin piştiği, hasta olunduğunda şefkatli çorbaların kay-

natıldığı, iki güzel sohbetin yapıldığı bir evin radyosu olsaydı aranan o istasyon çoktan bulunmuş olur, bu radyo da bu kadar ciğerden cızırdamazdı.

Bu sırada kapı çalındı, adam ve kadın şaşkınlıkla bakıştılar. İki bitki ne kadar şaşırırlarsa bunlar da o kadar şaşırırdılar. Adam elinde radyosu, kapıyı açtı. Komşu karı koca selam verip içeri girdiler, buyur edilen yere oturdular. Adam, gündüz ki ziyaretten haberi olmadığından bu misafirliğe anlam veremedi. Cızırdayan radyosu ile bir müddet ayakta dikilip aniden karısının yanına oturdu, radyoyu kapattı. "Hoş geldiniz," diyerek boş gözlerini komşu adamın yüzünün ta ortasına dikti. Komşu adam başını hafifçe uzatıp bebeğe baktı, gizlemeye çalıştığı bir memnuniyetsizlikle geri çekildi. Karısı ise bebeği gündüz gördüğünden bir daha bakma gereği duymadı. Ve yine Allah'ın emri o sıkıcı sessizlik... Bu evin akın akın ziyaretçisi yoksa da tek tük geleni de aynı dakikada ev sahipleri gibi sus pus olurlar. İnsan bu eve ne sebeple geldiğini unutur, diyecekleri varsa da hepsi anlamını yitirir. Komşu adam da söze başlayacak takati kendinde bulamıyorsa da karısının dürtmesiyle silkindi, efendim, diyerek söze başladı:

"Hayırlı olsun, Allah analı babalı büyütsün!"

Komşu adam biraz daha bir şeyler anlattı, ev sahibi karı koca hiç kıpırdamayan suratları ile dinlediler.

"Duydum ki bu sabiye daha isim vermemişsiniz, kulağına ezanını okumamışsınız. Hanım söyleyince dedik hayırlı bir işe vesile olalım, kalktık geldik. Abdestim bozulmadan ezanını okuyuvereyim."

Komşu adam hiç nefes almadan birden beşiğe yöneldi, çatallı sesiyle çocuğun kulağına var gücüyle bağıra bağıra ezan okumaya başladı. Bebecik yüzüne doğru eğilen bu koca kafalı, yağlı saçları tepesinden seyrekleşmiş, uzun suratlı adamdan, bet sesinden öylesine korktu ki, cin çarpmış gibi zıplayıp çığlık çığlığa ağlamaya başladı. Adamın kart sesiyle çocuğun acıklı feryadı birbirine karışınca evin içi panayır yerine döndü. Kilerdeki fareler dişleri takırdaya takırdaya korku içinde birbirlerine sarıldılar. Çocuk ağlamaktan çatlayacak hale geldi; annesi bu kutsal ritüeli(!) bozmamak için yerinden kıpırdamadı. Şükür ki az sonra ezan okuma faslı bitti, adamın canhıraş sesi evin tavanında asılı kaldı, kulaklarda çınladı bir müddet. Adam değme müezzinlere taş çıkardığını düşünüp takdir bekleyen gözlerle etrafına bakındı, karısı dâhil kimse yüz vermedi. Adam yapılacak ikinci vazife için hemen söze girdi:

"Ben derim ki bu çocuğun adı Berrin olsun."

Çocuğun anne-babası birbirlerine baktılar. Bu "Berrin" lafı nereden çıktı da birdenbire karşılarına dikildi? Sanki bir yabancı evlerine gelip, bundan böyle sizin evinizde yaşayacağım, demiş gibi garip geldi bu isim. Berrin... Nedir ki? Ne getirir, ne götürür? Kimdi bu Berrin?

Berrin, komşu adamın, küçük bir çocukken köyde en sevdiği ineğinin adıydı. Kendisi de bu ismi büyükşehir-

de çalışan köylüsü bir adamdan duymuştu. Berrin demek ne demekti, ne işe yarardı bilmediği halde ismin şehirden gelmesi, belki de ismin içindeki iki "r"nin söylenişi hoşuna gitmişti de ineğine bu ismi koymuştu. Çok sevdiği ve unutamadığı ineğinin hikâyesini sessizce düşündü, duygulandı. Tazelenen anılarının coşkusuyla haykırdı:

"Bu çocuğa Berrin diyelim!"

Çocuğun anası babası boyunlarını büküp sorgusuz sualsiz kabul ettiler. Komşu adam beşiğe bir kez daha yönelip o kıyamet alameti sesiyle bu kez çocuğun kulağına Berrin ismini okudu üç kez. Çocuk ağlayacak cesareti bulamayıp dudaklarını büzüştürdü, çenesi titredi. Daha da çirkinleşti.

İsim koyma merasimi de bitince perişan olan zavallı yavru kendinden geçercesine uyuklamaya başladı. Vazifesini layıkıyla yerine getirmek için kendini paralayan komşu adam büyük bir huzur içinde arkasına yaslandı. Kelleşmiş kafasını örten uzun saçları öne düşmüştü, kalın ve büyük elleriyle geriye taradı. Yüzü ter içinde kalmıştı, mendilini çıkarıp terini sildi. Kavruk yüzünde bir araba lastiğini andıran dudaklarını gülmek maksadıyla araladı ve hayırlı bir iş yapmanın sonsuz kıvancı ile güldü. Bu isim koyma merasimini bakkaldan alınmış toz meyve suyunu içerek hep birlikte kutladılar.

Evet, bundan böyle çocuğun adı Berrin'di Berrin olmasına ama Berrin dediğin şeker pembesi olur, tatlı bir rüzgâr esintisi getirir, içine girip kaybolacağın bir buluttur, romanların masum, sevimli başkahramandır. Hâlbuki bu isim çocukta pek biçimsiz durdu, kocaman geldi. Dolanıp dolanıp çocuğun sırtına bir kambur gibi oturdu. Zaten annesi ve babası Berrin ismini o kadar az zikrediyorlardı ki bu isim çocuktan çok başkasının ismiymiş gibiydi.

Doğduktan bir hafta sonra adı, iki yıl sonra da kimliği olan Berrin, insanın hayatından endişe ettiği, ruhunu kaybetme tehlikesi geçirdiği bu mânâsız sessizlikteki evde Allah'ın da yardımıyla büyüdü. Daima yemek kokan bu evdeki en büyük gıdası ise annesinin savaşta, barışta, iyi günde, kötü günde mutlaka pişirdiği lahana yemeğiydi.

İlkokul çağına geldiğinde komşuların ve isim babasının kırk bin kere hatırlatmasıyla anne-babası nihayet hazırlıklarını tamamladılar. Okula kayıt olacağı gün tertemiz olsun diye Berrin kaynar sularla haşlana haşlana yıkandı. Derli toplu olsun diyerek annesi kızın saçlarını tepesinde toplayıp öylesine sıkı bağladı ki Berrin acı çeken Çinli bir çocuğu andırıyordu. Birkaç yıl daha kullanır düşüncesiyle aldıkları iki numara büyük önlüğü giydirdiklerinde Berrin'in sadece küçük kafası ve ayakuçları görünüyordu. Bir numara büyüğünü alacağım diye yanlışlıkla bir numara küçük alınan beyaz külotlu çorabın ağını yukarı çekmek için annesi çorabın bel kısmından tutarak Berrin'i zıplattı. Çorabı başarıyla giydirdi.

Her şeyi tamam olan Berrin arkada, anne babası önde okulun yolunu tuttular. Okul müdürünün odasına girdiklerinde adam ilk bakışta çocuk olduğunu anlayamadığı hilkat garibesi gibi duran Berrin'e şaşkın şaşkın

baktı. Her şey yolunda gidiyorken yaşadığı, yaşayacağı ne varsa üzerinde bir adres gibi duran çocuk birdenbire nasıl da karşısına çıkmıştı böyle?! Koskoca adam, yılların müdürü birdenbire ağlamaklı oldu. Sinirleri bozulmuştu. Babasının aniden yüzüne uzattığı evrakların hışırtısı ile kendine gelen müdür hiçbir şey sormadan evrakları aldı, başını kaldırmadan çocuğun kaydını yaptı. İşlemler bitince sessizce odadan çıktılar. Müdür kaşlarını kaldırıp kapanan kapının ardından derin derin baktı, efkârlandı, bir sigara yaktı. Telefonu kaldırıp odacısından sert bir kahve istedi. Masasından kalkıp pencereye yöneldi. Anne ve babası önde, Berrin arkada okul kapısından çıkıyorlardı. Okula kayıt yaptırmaya gelenler bu çocuğu, gözlerini hiç ayırmadan bakma haklarını kullanarak, uzun uzun süzdüler. Tuhaflığın çocuğun kendinden büyük önlük giymesinde olduğunu zannetseler de bu ailede tarif edemedikleri ama hissettikleri bir şeye bakıyorlardı aslında. Ama içlerinden birine neden baktığı sorulsa gözlerini kırpıştıra kırpıştıra kayıt günü Çinli bir çocuğa önlük giydirilmez ki, hele böyle bir önlük hiç giydirilmez diyebilirdi en fazla ve sonra kendisi de söylediklerine inanmayarak susardı.

Berrin'i ilk gün okula annesi götürdü. Herkes dikildiği için o da bir müddet okul kapısında dikildi. Sonra Berrin'i sınıfına götürüp arka sıralardan birine oturttu. Sınıftaki çocuklar hıçkırıklar içinde annelerine, babalarına gitmemeleri için yalvarıyorlardı. Berrin'in annesi azıcık daha durdu, sonra hiçbir şey demeden çıkıp gitti. Berrin diğer çocuklar gibi annesine gitme, diyemedi. Demeyi çok istiyordu ama diyemedi. Başına ne geleceğini bilmemenin korkusuyla, öğretmen soru sorarsa cevap veremeyeceklerinin korkusuyla sırada oturmuş ağlayan çocuklara ve onları teselli eden anne babalarına bakıyordu Berrin. Sonra sınıfa öğretmen adam girdi, velileri sınıftan çıkmaları için uyardı.

Çocuklar annelerinin eteklerine yapışarak çığlıklarını yükseltip kendilerini paraladılar. Berrin nazlanacağı kimsesi olmadığından ağlamaya cesaret edemedi. Fakat o da bir şey yaptı, altına işedi. Çiş poposunu adamakıllı yaksa da yerinden hiç kıpırdamadı. Öğretmen adam çocukların feryadına çare bulamayınca o günü tatil ilan etti. Tüm çocuklar kaplan çevikliği ile fırlayıp annelerinin boyunlarına atladılar. Sınıf bir anda boşaldı. Bir tek Berrin kaldı. Az sonra o da sıradan kalktı, yapışan ıslak külotlu çorabı çekiştirerek sınıftan çıktı. Annesine bakındı, annesi yoktu. Okul kapısına yöneldi, baktı, annesi yine yoktu. Nedense hiç şaşırmadı. Diğer çocukların arkasına takılarak evinin yolunu tuttu. Annesi külotlu çorabını neden ıslattığını sormadan Berrin'in üzerini çıkarıp banyoya soktu, çocuğu, acıklı çığlıklarına aldırış etmeden kaynar suyla yıkadı, Berrinceğizin küçücük vücudunu pir ü pak olana kadar jilet gibi lifle var gücüyle sabunladı. Berrin annesinin gücüne mukavemet edemiyor, her lif darbesinde sağa sola savruluyordu.

Berrin ilkokulu hep en arka sıralarda oturarak, zaman zaman altına işe-

yerek bitirdi. Sidik kokulu, yapayalnız geçen beş eğitim yılı... Ergenlik yaşına varınca Berrin, sivilceleri de bir düşman gibi yüzünün en genç yerlerinde belirdiler ve uzun yıllar da oraları terk etmediler. Bununla birlikte dudağının üstünde baş gösteren ince sarı tüyler kararmaya ve kalınlaşmaya başladılar. Tüyler halledilirdi de suratının ortasında her şeyden bağımsız büyük bir ada gibi duran burnuna nasıl bir çare bulacaktı? Anlaşılan oydu ki "çirkinler büyüyünce güzelleşiyorlar" şeklindeki bilimsel tespitten Berrin'in nasibine pek bir şey düşmeyecekti.

Lisenin son sınıfına geldiğinde öğretmelerinin "kafası pek çalışmıyor, güzellik desen o da yok. Bari bir diploması olsun da işe mişe girer, iyi kötü bir koca bulur" diyerek iyi niyetli kanaatlerini kullandılar ve Berrin'i mezun ediverdiler. O yıl babası emekli olmuş, kendini radyo tamirlerine vermişti. Annesi daha da suskunlaşıp o sıkıcı eşyaların arasında kaybolmuştu. Fakat her gün lahana yemeği pişirmekten ısrarla vazgeçmiyordu ve ev yine yemek kokuyordu.

Berrin gün geçtikçe annesine benziyor, onun gibi baygın bakışlı, ruhsuz bir kadın olma yolunda hızla ilerliyordu. Fakat bir gece, gördüğü kâbus muydu yoksa artık çoktan emekli olmuş aksakallı dede hâline acımıştı da fazla mesai yaparak rüyasına girip kızcağıza birkaç öğüt mü vermişti ne, Berrin aniden uykusundan uyanıverdi. Yatağın üstünde oturur vaziyette sabaha kadar düşündü. Cazgır horozun ötüşüyle irkilip düşünmeyi sonlandırdı. Bu kentten, evden, annesi babası gibi duran bu yabancı insanlardan, hatta belki isminden kurtulmalıydı. Tek çaresi ise büyük şehirde bir okul kazanmaktı. Böylece Berrin o yıl bıyıklarını, sivilcelerini ve yüzünde hâkimiyet kurmuş burnunu bir kenara bırakarak ders çalışmaya başladı. Öylesine çalıştı ki belki de hayatında ilk kez kendine bu denli güvendi. Ve o büyük gün gelip çattığında kafası daha iyi çalışsın diye bakkaldan akide şekeri ve su aldı. Kaleminin uçlarını sivriltti, silgisini terlemiş elinde sıkıca tutarak sınava girdi. Birkaç saat sonra sınavdan heyecanla çıktı. "Sorular çok kolaydı, hep çalıştığım yerlerden çıktı. Ne güzel!" diye geçirdi içinden. "Ben bu gidişle hukuk fakültesini bile rahatlıkla kazanırım!"

Güç bela geçtiği baraj puanına aldırış etmeden ilk tercihini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden yana kullandı ve sırasıyla büyük şehirlerdeki bütün iyi okulları yazdı. Tercihlerini gören ev ekonomisi öğretmeni dudağını büktü, en son tercih olarak iki yıllık bir okul olan muhasebe yüksek okulunu yazıp bu işi sonlandırdı. O evde ne kadar heyecan duyulursa Berrin de o denli heyecan duyarak sınav sonuçlarını beklemeye koyuldu. Ve nihayet beklenen zarf geldi.

Berrin annesinin ve babasının, sen bilirsin, demeleri üzerine soluğu İstanbul'da aldı. Hukuk fakültesini kazanamamanın burukluğu içinde muhasebe meslek yüksekokulunun bölüm sekreterine kayıt evraklarını uzatıyordu. İki yıl boyunca öğretmenleri rakamlardan, faturalardan ve cari hesaplardan

bahsettiler. Fakat Berrin bu eğri büğrü rakamlardan, buz donu gibi soğuk muhasebe terimlerinden hiç hoşlanmadı. Hele "stopaj" dedikleri zaman sanki ensesinden aniden bir tüy kopartılmış gibi irkiliyordu. Stopaj! Tıpkı kendi ismi kadar anlamsız geliyordu Berrin'e. Ama stopaj sık sık karşısına çıktı Berrin'in, sevimsiz bir tanıdık gibi yakasını bir türlü kurtaramadı stopajdan.

Berrin'in kaldığı yurtta, okuduğu bölümde iki yıl boyunca kız olsun, erkek olsun biri de yanına yaklaşıp bir bardak olsun çay içelim bile demediler. Bir tek arkadaşı olamadan bu okulu da diğer okullar gibi dümdüz bitti.

Berrin Adapazarı'ndaki mezar hayatına dönmektense stopaj üzerine derin araştırmalar yapmayı tercih ediyordu. Zaten anne babası da onu hiç aramıyorlardı. Ancak Berrin birkaç dakikalığına arayıp zorlanarak birkaç kelime söyler ve telefonu kapatırdı. Bir "B planı" olmadığından büyük şehirde hayatını devam ettirme kararı aldı. Bu nedenle en kısa zamanda bir iş, sonra da başını sokacağı bir ev bulmalıydı.

Kısa bir süre sonra yurdun kantinindeki bulaşıkçı kadının da yardımıyla, küçük bir muhasebe bürosunda hesap işlerine bakmaya başladı. Orta boylu, tıknaz olan patronu uzun zamandır patron olma isteği ile yanıp tutuşmuş, bu ateşle ilk fırsatta muhasebe bürosunu açmış olan sinirli, hırs küpü genç bir adam. Bu adam ki hayatı boyunca iki romanı ağız tadıyla okumamış, düşen bir çocuğu içi acıyarak kaldırmamış bir adam. Öyle ki dünya nasıl dönüyor, hayat nerden gelip nereye gidiyor gibi bir soruyu bir kez dahi kendine sorma zahmetinde bulunmamış bir adam. Buna mukabil patronluğun tadına varma fırsatlarını hiç kaçırmaz, beş dakikalık bir gecikme için "ben buraya tırnaklarımla kazıyarak geldim" ana başlığı altında saatlerce konuşarak kendi uydurduğu iş ahlakı kurallarını yutturmaya çalışırdı. Defterlerini tuttuğu müşterileri ile muhasebe konusunda ne kadar bilgili olduğunu ifade edecek terimleri, kavramları bolca kullandığı uzun sohbetler ise en aziz saatleriydi.

Berrin patronunu kızdırmaktan çok çekindiği için sabahları işe yarım saat erken gelir, akşamları keyfine göre davranan patronundan yarım saat sonra çıkardı. Patronu, bu ismi onda anlamsız buluyor olmalı ki, Berrin'i ismi ile çağırmaz, ona "Bak buraya," diyerek seslenirdi. Berrin kendisine neden böyle seslenildiğini bilir, karşı çıkmazdı. Bütün gün iki dünya bir araya gelse de sevemediği faturalar, evraklar, büyük hesap defterleri, stopaj hesapları arasında kaybolurdu. Keyifle birer bardak çay içeceği, iki laf edeceği bir arkadaşı olmadığından akşamları eve yorgun döner, ayaküstü atıştırdıktan sonra yatağını hazırlar, izlemediği halde evde ses olsun diye televizyonu açar, yatağına gömülerek uyurdu. Lahana yiyerek büyüdüğü için lahana tadı bütün hayatına sirayet etmiş gibi tatsız tuzsuz bir yaşam içerisinde yoluna devam ediyordu.

Bir gün yine iş yerinde faturaların ve hesapların arasına gömülmüşken patronu birden yüksek sesle "Bak buraya!" dedi. Berrin irkilerek başını kaldırdı

ve patron elindeki defteri Berrin'in masasına fırlatarak ellerini beline dayadı:

"Stopajları neden yanlış hesaplamakta ısrar ediyorsun? Daha kaç kez anlatacağım sana? Stopaj hesabını bilmeyen birinden muhasebeci olduğu nerede görülmüş? Seni hangi öğretmen mezun etti böyle?"

Berrin içinden, Allah o stopajın da senin de belanızı versin, dese de dışından hiçbir söz etmedi. Patronunun yüzüne bakıp adam konuştukça kıpırdayan tombul yanaklarını izledi. Çünkü ne diyeceğini bilemiyordu.

"Sana söylüyorum, bu stopaj hesapları nedir böyle? Neden dikkat etmiyorsun?"

Patronu o kadar çok üzerine geldi ki Berrin ürkerek ayağa kalktı, ellerini sıkılarak ovuşturdu ve birdenbire şöyle söyledi:

"Ben stopaj sevmiyorum!"

Patron şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı, ellerini masaya dayayarak Berrin'e doğru eğildi. Duyduğu şey karşısında nasıl davranacağını bilemedi:

"Ne?!"

"Stopaj... Sıkıcı... Kimi kimsesi var mı yok mu belli değil... Sanki herkese haksızlık yapıyor gibi."

"Stopaj mı?"

Berrin cesaretlenmişti:

"Evet, stopaj. İsmi de hiç güzel değil ama çok lazımmış gibi her yerden bitiyor!"

Patron ellerini yeniden beline dayayıp aptal aptal sırıttı.

"İyi de canım, ona bakarsan senin adın da Berrin! Stopajdan farkın ne? Ama ben yine de seni işe aldım."

Berrin yüzüne fırlatılan isminin uzun burnuna takılarak gözlerinin önünde sallanmasından oldukça incindi. Ve bir final vaat etmesi imkânsız olan diyalogları uzatmamak için kendisinden beklenmeyen bir çeviklikle çantasıyla hırkasını aldı, büronun kapısına doğru hızla yürüdü. Patron olanları şaşkınlıkla anlamaya çalışıyordu. Berrin kapıyı açtı, çıkmak üzereyken döndü ve yüzünü buruşturarak kişisel tarihinde hiç duyulmamış bir isyan cümlesi kurdu:

"Pis şişko!"

Patron gözlerini kocaman açtı! Eliyle ağzını kapattı:

"A-aaa!"

Berrin çıktı, kapıyı sertçe kapattı. Merdivenlerden koşarak indi. Caddeye çıktı. Uzun zamandır hiç böyle mutlu olmamıştı. Nereye gittiğini bilmeden neşeli neşeli yürüdü. Fakat aklına ödemesi gereken ev kirası, faturalar gelince yüzü düştü, adımları şaştı. Hemen iş bulmalıydı. Hatta hemen, şu anda... Dükkânların camekânlarına baktı iş ilanı var mıdır diyerek, hiçbirinde yoktu. Bir müddet daha yürüdükten sonra kendisini adliyenin önünde buldu. Banka oturup telaşla koşuşturan insanları izledi bir müddet. Sonra kalkıp biraz daha yürüdü ki küçük bir dükkânın camekânındaki yazıya takıldı gözü: "Dilekçe yazacak bayan eleman..."

Berrin'in yüzünde büyük bir heyecan, burnunun imkân verdiği ölçüde büyük bir gülüş belirdi. Hırkasını giydi, saçlarını düzeltti ve içeri girdi.

Dükkânın içinde onlarca insan, kabinin önünde sıraya girmiş, dilekçe yazdırıyordu. Kalabalıktan hiçbir şey görül-

müyor, sadece tuşların şakırdayan sesi duyuluyordu. Berrin kalabalığı yarıp kabine ulaşmak istedi ki sırada bekleyenlerin oldukça nazik tepkisi ile karşılaştı:

"Hop! Sıra var, sıraya gir!"

"Bir şey soracaktım da."

"Biz de bir şey soracağız, görüyorsun ki bekliyoruz! Geç sıraya!"

Bu ince duyarlılık (!) karşısında olduğu yerde kalakalan Berrin'in tadı kaçtı. Başını eğdi, sonra gelirim diye düşünerek dükkândan çıkacaktı ki kabinden bir erkek sesi duyuldu:

"Hanımefendi, ne soracaktınız?"

Berrin başını çevirdi. Uzun boylu, zayıf, dalgalı siyah saçlı genç bir adam kendisine bakıyordu. Genç adam yüzünde yer yer sivilceleri, siyah gözlüğünü kondurduğu upuzun burnuyla Berrin'in aynıydı. Berrin adama şaşkınlıkla baktı, adam Berrin'e. Sıradakiler bir Berrin'e baktılar, bir dilekçe yazan genç adama. Kalabalık saygı ile yol açtı, Berrin kabine doğru birkaç adım attı. Adam gözlerini Berrin'den ayırmadan ayakta duruyordu. Berrin heyecanlandı:

"Ben dilekçe yazan eleman ilanı için..."

"On parmağınız var mı?"

"Nasıl"

"On parmak klavye kullanabiliyor musunuz?"

"Evet... Çok seri..."

"İşte bu çok iyi. Daha önce dilekçe yazdınız mı?"

"Hayır, ama yazmak isterim."

"Ben de yazmanızı isterim."

"..."

Kalabalıktan adamlar ve kadınlar tanık oldukları bu hayırlı durum karşısında duygulanarak birbirlerine gülümsediler. Birkaç yaşlı kadın derin bir iç çekip başlarını muzipçe iki yana salladılar. Dilekçe yazan genç adam kabinin kapısını açtı, Berrin içeri girdi. Adam Berrin'e diğer masayı işaret edip oturmasını rica etti, Berrin'in yanakları kızardı, gösterilen yere oturdu. Genç adam tebessüm edince bembeyaz dişleri ortaya çıktı ve yüzü çok güzelleşti. Adam Berrin'e biraz beklemesini söyledi. Berrin başını öne eğdi, bekledi. Kalabalıktaki adamların ve kadınların üzerine bir huzur çöktü. Bütün dilekçeler süratle yazıldı. İşi biten dükkândan mutlulukla ayrıldı. Az sonra dükkân boşaldı. Adam Berrin'e döndü ve iş görüşmesine şu soru ile başladı:

"Nerelisiniz?"

"Adapazarlıyım."

"Aaa! Ben de!"

Ve daha birçok şey konuştular. Çünkü ikisinin de Adapazarlı olmasının dışında birbirinin aynı olan anlatılacak o kadar çok şeyleri vardı ki...

Ertesi gün Berrin dilekçe dükkânında işe başladı, üstelik mutluydu. En çok sevdiği şey ismini değiştirmek isteyenlerin dilekçesini yazmaktı. Öyle ki bu konuda uzmanlaşıp kendine bir isimler sözlüğü dahi aldı. İsmini değiştirmek isteyenlerle kısa sohbetler edip onlara uygun olduğunu düşündüğü isimler öneriyor, insanlar da bu isabetli öneriler karşısında el çırparak kabul ediyorlardı. Berrin işini çok seviyordu, bir de dilekçe yazan genç adamı. Ve bir gün genç adamın da desteği ile cesaretlenip kendisi için de bir dilekçe yazdı. Dilekçe, "Berrin olan ismimin...." diye başlıyordu.

KÜLÂH

Mehmet Sürücü

Gaz şişesini varilin yanına koydu.
Şişeyi taşırken korkuyor anası. Kırılır bir yeri kesilir diye korkuyor. Gaz almaya her gönderdiğinde, yürürken önüne bakmasını, yoldaki taşlara dikkat etmesini tembihliyor sıkı sıkı. Bir sefer düşürmüştü gaz şişesini. Taşa çarptı. Kırıldı. Gaz koktu sokak. Ayak parmağı kesildi. İnce, kırmızı bir kan aktı. Parmağının ucuyla gaz sürdü kesiğe. Yaktı.

Bakkalın penceresine yanaştı. Camın kenarındaki eğri külâh kulelerine baktı. Bakkalla göz göze geldi. Geri çekildi. Pencerenin dibine oturdu. Başka bir günü anımsadı.

***

Bakkala fitil almaya gitmişti. İçeride adamlar vardı. Büyük adamlar. Birisi, en dalgacı, en şakacı olanı, çocuğu görünce güldüydü. Mânâlı mânâlı hem de. Bıyıklarını yaya yaya, birini sarkıtıp da... “Öğrendin mi okumayı len keraneci?” demişti.

Utanmıştı öğrendiğini söylerken. Başka neler öğrendiğini sormuştu. “Hiç!” demişti, lafı uzatmamak için. Anlatsa daha çok soracaktı. Demediydi bir şey.

Resim yapmayı bilip bilmediğini sormuştu ardından. Ara sıra yaptığını söyleyince biraz daha yaymıştı gülüşünü. “Söylediğim resmi yap, sana büyük bi gazete vereyim. Yazılarla dolu. Çok sayfası var,” demişti.

Gazete, lafını duyunca, bir an ne söyleyeceğini kestirememişti. Gazete vardı işin ucunda. Bir sürü yazılarla dolu sayfa vardı. Ne resmi yapacağını sormuştu. “Kamila!* Biliyor musun kamilanın ne olduğunu?” demişti. Biliyordu. Ama öyle tuhaf şekilli bir şeyi nasıl çizebilirdi ki? Yapamazdı. Yapamayacağını söyledi. Üsteledi dalgacı. Sesine daha bir sevecenlik verip de, “Hadi len! Yaparsın,” diye cesaretlendirdiydi onu. Sesinin çıkmadığını görünce de, cebindeki paketi çıkarıp içindeki birkaç cigarayı yandakilere dağıtmıştı. Kâğıdını düzeltip tezgâhın üzerindeki kalemle birlikte çocuğa uzatmıştı.

O, “Yap!” diyen sesi duydu kafasının bir yerlerinde. Almıştı kâğıdı kalemi.

Kalem uzunca bir süre kâğıdın üzerinde kalmıştı. Tutulmuştu parmakları bir süre. Ne yapacağını bilememişti. Sonra yavaş yavaş hareket etmişti kalem. Sanki eli kendiliğinden hareket ediyordu. Üçgen bir kafanın altına pavurya kıskacı gibi iki tırnak, uzunca bir gövde çizmişti. Ayaklar yapmıştı gövdeye. İnce. Kuru arpa sapı gibi ince arka ayaklar. Ön ayakları daha kalınca çizip yanlarına sivri tırnaklar eklemişti. Vermişti dalgacı adama.

Bakmıştı. Defalarca hem de. Sonra elden ele dolaşmıştı kâğıt. Dalgacıya gelmişti en son. Bir daha baktıydı uzun uzun. Sonra ona dikmişti gözlerini, “Aynısı olmuş,” demişti.

Cılız, utanmış bir sesle, “Benzemedi ki!” diyerek karşı çıktıydı. “Benzedi. Aynısı. Sen ressamsın. Bilmiyorsun,” demişti. İnançlı bir sesle. Ceketinin iç cebinden gazeteyi çıkarmış, uzatmıştı ona.

Kapmıştı elinden gazeteyi. Koşarak çıkmıştı bakkaldan. Fitilsiz.

***

Üç külâh buldu. İkisi yerdeydi. Buruşukluklarını düzlerken birinin arasından iki leblebi çıktı. Ötekini çilli çocuk verdi. Babası ona hep para veriyor. Bakkala gidiyor her gün. Canı ne isterse alıyor. Fıstıkları cebine boşalttı çilli çocuk. Külâhı ona uzatırken, “Al bunu da çok gülen adam ol hadi,” dedi. Parmaklarıyla ağzının kenarlarını acıyana kadar çekti. Çok çok gülen adam oldu. Gülüştüler.

Akşama kadar bakkalın önünde beklese daha çok külâhı olacak. Ama anası izin vermiyor. Fakir sanırlarmış. Paraları yok sanırlarmış. Bir şey görmemiş bunlar, dermiş herkes. Çocuksa külâh istiyor yalnızca. İçindeki şekerleri, leblebileri, fıstıkları, bisküvileri istemiyor. Onları gazeteden yapıyor bakkal. İçinde yazılar oluyor. Yazıları olduğu için istiyor onları.

Külâhın biri gazetenin maç sayfasındandı. O işine yaramaz. Anasının sobayı tutuşturduğu pürenlerin ara-

[*] kamila, pomakça, peygamberdevesi

sına koyacak. Diğerinde, ihtiyarladığı için, yük taşıyamadığı için bayıra bırakılan bir beygir anlatılıyor. Gençliğinde güçlü, kuvvetli olan, beyaz yeleli bir beygir. Rüzgâr gibiymiş, çok güzelmiş. Ağır yüklerle, yokuşları dörtnala çıkarmış. İhtiyarlayınca kesilmiş takati. Yürüyemez olmuş. Kendini bile zor taşıyormuş. Sahibi de, Bu beygir işe yaramaz artık, demiş, bayıra bırakmış.

Bakkal öyle yerden kesiyor ki gazeteyi, bazısı yarım yarım kalıyor yazıların. Yarımları çocuk tamamlıyor.

Deniz kıyısına gitti. Denize küslüğünü hatırladı. Birkaç iri taş attı. Çok durmadı. Anası çabuk gel demişti. Kahvenin etrafını dolandı. Bazen kahveci dışarı gazete parçaları atıyordu. Bir şey bulamadı. Büyük çınarın altında at nallıyordu biri. Acıdı ata. Güçlü kuvvetliydi. Bembeyazdı yelesi.

Geç kalmıştı.

Adımlarını hızlandırdı.

Eve yaklaşırken geldi aklına gaz şişesini bakkalda unuttuğu.

Anası bekliyordu kapının önünde. “İneği otlamaya götür,” dedi.

***

Dalgalar kayığı alıp alıp bir taraflara atıyor. Korkuyor çocuk. Kayıkta arkadaşı var. O da korkuyor. Babası da korkuyor. Kayıktaki herkes korkuyor. Çekekteki herkes korkuyor. Hava çok kötü. Arkadaşını kasabaya götürdü babası. Doktora götürdü. Dalgalar çok kocaman. Denizin her tarafı köpük. Köyün adamlarının yarısı çekeklerde. Kayığı kurtarmaya uğraşıyorlar. Karaya çekebilirlerse kayık batmayacak. Arkadaşının ona aldığı kitap da kurtulacak. Denizde ıslanmayacak. Kayık dalganın sırtında çırpınıyor hep. Batmamaya çalışıyor. Yana yatınca egzozuna su doluyor. Boğulan insan gibi fokurduyor o zaman. Pehlivan gibi, iri yarı, kuvvetli biri. Kalın halatı aldı, kayığa attı. Birkaç kere attı, tutturamadı. Ama ulaştırdı sonunda. Halatı kayığa bağladılar. Arkadaşı koynundan çıkardığı kitabı gösterdi çocuğa. Sevindi. Çok sevindi, hem de daha çok korktu. Ya kitap denize düşerse?

Halatın ucu çekekteki ırgata bağlandı. En kuvvetli adamlar manivelayı döne döne çevirdiler. Kayık yavaş yavaş yanaşmaya başladı. Ön tarafı felenge bastı.

Arkadaşına, “Kitabı bana at,” diye bağırdı. İlkin duyuramadı sesini. Dalgaların sesi, denizin uğultusu bastırdı sesini.

Gömleğini çıkardı. Soğuk rüzgâr vurdu göğsüne. Arkadaşına doğru salladı.

“At! At!”

Arkadaşı gördü. Ayağa dikildi. Babası belinden tuttu. Oturtmaya çalıştı. Kitabı çıkardı. Kolunu kaldırdı.

Tam da fırlatacağı anda, koca bir dalga yandan kayığa vurdu.

Arkadaşının dengesi bozuldu. Kitap havada birkaç metre uçtu.

Dalgaların arasına düşüp bembeyaz köpüklerde kayboldu.

***

İneğin ipini saldı. Bir başına otlasın. İncirin gölgesine oturdu. Cebin-

deki diğer külâhı çıkardı. Onda, Yeni Zelanda'ya, babalarını aramaya giden çocukların hikâyesi var. Çocuklar denizleri aşmış. Bir sürü tehlikeli hayvanların olduğu yerlerden, ormanlardan geçmişler. Oralarda uzun mızraklı vahşi yamyamlar bile varmış.

Çocuk, elindeki kâğıdı otların üzerine bıraktı. Kalktı. Eline uzunca bir değnek aldı. Kendi kendine mırıldanıp değnekle havada şekiller çizen hareketler yaptı.

"Erik fidanının arkasındaki çalılıklara beş tane vahşi var. Yamyam vahşi. Orada pusuya yatmışlar. Her yanı kapkara. Ninemin ferace boyadığı kazandaki sular gibi. Simsiyah. Uzun, sivri uçlu mızrakları ellerinde; yaylarına oklar takmışlar. Orada yazmıyordu ama bazı yerleri eksikti. Eksik olan yerlerde yazıyor. Burunlarında halkalar, kulaklarında küpeler, boyunlarında öldürdükleri hayvanların dişleri, kemikleri asılı. Kemiklerden kolyeleri var. Kıvrık domuz dişleri, kaplan tırnakları, türlü çeşit hayvandan aldıkları şeyler var. Çocuklar hendeğin yanından çıktılar. İnek büyük bir fil olsun. Ona binip de gelmişler buraya kadar. Orman çok sık. Fil ağaçların arasından geçemez diye burada bırakmışlar. Yürüyerek arayacaklar babalarını. Şu kayanın yanından geçen patikada yürüyecekler. Yolda güneşlenecek bir yılan. Onları görünce otlara kaçacak. Babalarını çok özlediklerini anlatacaklar birbirine. Bulunca sarılacaklarını anlatacaklar. Çalıların yanından geçerken korkunç yamyamlar birden fırlayacak önlerine. Çok korkacaklar. Donup kalacaklar yolun üzerinde. Çünkü onlara birileri anlattı daha önce, Bu ormanlarda insan eti yiyen, insanları kazanlara koyup pişiren yamyamlar var, dedi. Korkunç vahşiler, dedi. Ama çocuklar çok korkmayacaklar. Korkacaklar ama çok sürmeyecek. Hemen gelecek cesaretleri. Yanlarındaki otlara, toprağa oklar saplanırken onlar kaçacaklar. Oklarıyla vuramayacaklar."

***

Denizin koyuluğundan titrek bir şekil yükseldi.

Başı, ardından omuzları çıktı denizden.

Sımsıkı kapalı avuçlarını açmadan, ayaklarını kurbağa gibi çırparak yüzdü. Etekleri yosunlu kayaya yanaştı. Deniz kestanelerini, keskin midyeleri kollayarak bastı. Doğruldu. Yavaş adımlarla sudan çıktı. Kayaya üzerinden sular damladı.

Avuçlarını açtı. Kapkara bir çamurla doluydu.

Çamuru yüzüne, boynuna, omuzlarına, göğsüne, sırtına, elinin erdiği her yere sürdü.

O an değişti.

Bir Avustralyalıydı, Yeni Zelanda'nın ıssız ormanlarında bir yerliydi.

Yüzü dümdüz, geniş kayaya sırtüstü uzandı.

Kollarını açtı. Geniş kayanın üzeri düzeltilmiş külâhlarla kaplıydı. Elinin altındakini aldı. Okumaya başladı.

Denizin yüzünde boruya benzer bir şey belirdi. Kocaman bir balığın gözü gibi bir şey. Döndü. Altından metal bir küle yükseldi. Yükseldikçe sular

da yosunları dalgalandırıp dalgaları kayalara vurdu. Balina gibi. Dev bir balina gibi bir şey çıktı suyun yüzüne. Onun benzinsiz, mazotsuz çalışan bir denizaltı olduğunu biliyordu elbette ki. Senelerdir denizde olduğunu, yaşlı kaptanının gözü pekliğini, kutuplardaki buzların altından geçerken ne tehlikeler atlattıklarını da biliyordu. Ayağındaki tahta bacağı, siyah göz bandını çıkardı. Yana koydu.

Su yükseldi. Kayanın üzerini kapladı. Külâhlar ıslanıp suda kayboldu, tahta bacak yüzerek uzaklaştı gitti. Yükselen su, çocuğun bedenini kapladı. Sorun yoktu, o suyun altında da soluk alabilirdi. Bedenindeki siyah çamur, etrafındaki sulara yayıldı. Demir gövdede bir kapak açıldı. Kapaktan içeri girdi.

JACQUELINE HOEBERS

YALANCI İÇİN BİR BOŞLUK

Simlâ Sunay

Asfaltın altında toprak. Asfalt yalancı. Toprak da üstünde asfalt olduğu için yalancı. Yalan bir kabullenişse. Toprağın altı kaya. Kayanın içi solucan. Bu yalan yerkürenin çekirdeğine değin gider mi gider. Adımcık. Bir çocuk yürüyor asfaltta. Onu görmesem gözlerim kaldırım aramaz. Dolu düşüyor. Dolu yağmaz diyorum kendi kendime şimdi, düşer. Benim bakışımda yol. Benim bakışımda bu dünyaya bir çocuk doğurmuş da, onu bir yalanın üzerinde yürütüyoruz. Güven veriyor asfalt. Çamursuz ya. Çocuk okuldan eve gidiyor. Evden okula gidiyor. Benim için hep gidiyor çocuk. Eve dönüyor demiyorum. Okula dönülmez. Böyle söylemek istiyorum diye değil. Bakışım onu hep gidiyor yapan. Ve yalanı bir çocuğun altına serişim. Gitti. Diyemiyorum. Hep gidiyorda o. Bakışımı, bir filmden bir fotoğraftan ayıran da bu. Çocuktaki gerçeklik değil. Bugüne kadar bildiğim ne varsa onunla baktığım için, varlığımda çocuk hep gidiyor. Altında yalan

uzuyor. Benim yalanım o. Ben ona yalan diyorsam. Solucan için hepsi biliyorum. Kayanın içinde tek bir solucan yok. Tek bir boşluk olmadığı için. Çok boşluk olmalı yeraltında. Solucan derken bütün solucanları diyorum. Çocuk derken o gidiyordayı. Bunları diyorum. Ben tiren istasyonuna gidiyorum. Dolu çatırdıyor tabanlarımızda, omuzlarımızdan seken. Taban bir avuç. Ayakkabı yalancı. Bizyürüyenler. Durup da sigara söndürür gibi doluyu, tabanlarını kaldırıp da doluyu ayaklarıyla ezenler. Sanki söndürmesek dolu, asfaltta bir buz olup uzayacak. Dolunun fındık boyundaki yalanına varacak değiliz. Kalıcı değil. Öyleyse yalan değil. Serzenişte. Kar değil, yağmur değil ondan. Enderliğinden bu katılığı. Bir şey olacak ya. Sesiyle oluyor. Bakışım dolunun ardından. Gidiyorda korktu mu? Yok, tek kolunu kaldırdı birkaç fındık yakaladıeldiveni. Konuşacak bir şeyleri oldu sıra arkadaşıyla. Dolu. Bakış ne cahil. Bütün bakışları diyorum. Benim bakışımdaysa gidiyordanın kırmızı okul çantası. Arkasındayım. Çantasının üstünde tükenmez kalemle Seda kalp Emine, annekızdıranyazı. Asfalt buz olsa, gidiyorda kayarak giderdi belki diyorum, diyorda susuveriyorum. Yanımdan geçen herkes yürüyor kalacakta. Mavi demir doğramalı dükkânını bez saçağının altında hasır taburede oturan kızıl saçlı adam tavlanın zemininde kemik rengi üçgenlerin ucuna ucuna seslerini doluya kata kata zarları atıyorda, karşısında belli ki zaman öldüren yaşlı bir amca muzip bir sırıtışta ve çırak dikildiği kapıda doluyu umursamadan tavlanın üçgenlerini isabetleyen yan bakışında. Bir daha bu sokaktan geçmediğim sürece bu eylemlerine devam edecekler. Bir daha bu sokaktan geçişim yalan.

***

Hiç büyük bir yalan söyledim mi, bunu mu soruyorsun? Evet, çok eskiden. Okula geç kaldığım bir gün. Okulumuzun dibi demiryolu. Sınıfa girmemle geçti tiren. Sordu öğretmen. Anneannem öldü öğretmenim. Annemden çirkin benim öğretmenim, ağzını açtı. Üzüldü, yakın tanır annemi. Nasıl öldü? Tirenden düştü öğretmenim. Bir günlük bir yalandı bu. Taziyeye gelenlerle ortaya çıkan. Uzun bir ceza aldım. Yaşım ilkokuma sözcüğünü tersten okuyup da kıkırdamak. Amukokli. Amukokli. Tiren geçti, anneannem benim söyleyişimde öldü. Her hatırladığımda bir daha öldü, anneannem o bir gün boyunca korkunun kurgusunda, beş haneli, sınıfiçleri sobalı, soba bacalarında eldiven asmak içingüneş ışınları gibi açılan demirli, anneannem okulumu tiren yolunun yanına yapan devletin kararında öldü. Astığım eldivenlerim kuruyana, şıp şıp düşünce sobanın tepe sacında damlalar tıs diye sönüp de, boynuma astığım gıri silgim, yanları beyaz çizgili, her zaman büyük bir iştahla yediğim tırnaklarım tükenince kendine ev arayan diş izlerimle, ben koştukça göğsüme vuran gıri silgim delik deşik asfalta dönene dek anneannem öldü. Hayatımda söylediğim tek gerçekti. Söylememiş de inanmıştım. Çünkü okula, asfaltın üzerinde

buz, kırmızı okul çantamı koyupbir güzel üstüne oturup bacaklarımı açıp hafifçe sırtımı arkaya atıp kalem kutumun tıkırtısıyla ve ezilen peynirimle kayarak gelmiştim. De, sınıfta ne zaman pencereden baksam hep bir tirenin rayından çıkıp beni içine alacağını ve götüreceğini düşünür irkilirdim. De, yaz ayları sokakta peşimi bırakmayan, kışları hiç görmediğim anneannemin beni almak için tirenin peşinden koştuğunu, tirene atlarken düştüğünü. Ama ölmediğini. De. Benim hayallerimde ölmüyordu anneannem. O gün ölmesi gerekti sadece. Onu öldürüp diriltmiş yegâne torunu olarak, bir yalanın değil hep bunun suçluluk duygusunu hissettim. Bir günlük ölüler nereye giderse oraya gitmişti ta ki, ta ki Mömüne tiren raylarının arasındaki tahtaların üzerinde elbisesinin içinde kaybolana, cezam bitene dek. Mömüne sıra arkadaşımdı. Oysa o gün ona, eldivenimde eriyen fındık kadar dolu taneleri getirmiştim. Okulda, sınıfta, evlerde ağladılar. Seslerini duymuyordum. Ayna cilalı tahta sıramda, boş kalan yanıma dönmüş, kararmış eldivenlerimin sobaya düşen şıp şıp tıs sesiyle öyle meşguldüm ki. Gözler de eldivenler gibidir. Mömüne'yi toprağın altına... Mömine'yi solucanlar... Demek elbisesinin içinden kaybolan çocuklar için yeraltında boşluklar var. Parmak uçlarımla kalçamdan uzaklaştırıp da ellerimi, ayna cilalı sıramdaki çizikleri yoklaya yoklaya Mömine'den kalan sıcaklığı korudum, o gün. Sonraki günler, teneffüslerde çizikleri pergelimin çelik ucuyla çoğaltıp, derslerde okşaya okşaya her gün biraz daha artan yontuların kıymıklı sarılığında ayalarımı kanata kanata sertleştirdim. O zaman tırnaklarım uzadı uzadı. O tiren geldi geldi. Beni değil sınıfın en çalışkanı Mömüne'yi aldı. Mömüne'nin anneannesi bir yıl önce şekerden öldüğü için koşamadı peşinden. Şekerden ölünmez ki, diye düşünüyordum. Tükenmez kalemimi bulup çıkardığımı, kırmızı çantamın üstüne Seda kalp Emine yazdığımı bugün gibi hatırlıyorum. Bir daha çantamın üstünde kayarak gitmedim okula, sadece yürüdüm.

THEO VAN DOESBURG

CEVAPSIZ-I

Ömer Eski

Bunu neden yaptığımı bilmiyorum. Kimse de sormadı şimdiye kadar. Kimsenin sormasını beklemedim. Bana kimse bir şey sormasın. Onlara verecek cevabım yok. Daha önce verdiğim cevapları anlayan olmadığı için söyledim bunu. Burada beş kişi çalışıyoruz. Ben fayans döşüyorum. Diğer dördü çalışmıyor. Neden burada olduklarını da bilmiyorum. Onlara alıştım, sevdim hepsini. Hiç soru sormuyorlar. Sırf bana sormadıkları için onların işlerini de ben yapıyorum. Ben evime gittiğimde onlar burada kalıyor. Ben eve giderken –kimse soru sormasın diye- adımlarımı hızlandırıyorum. Kimseye görünmeden gidebileceğim bir güzergâh yok. Zorunluluktan uğradığım birkaç dükkân var. Onlara da sabah erken uğrar, kimseyle konuşmadan eve döner, aldıklarımı bırakırım. Sonra çalışmaya giderim. Biz beş kişi çalışırız. Ben ve diğer Dört Kişi... Bana soru sormayan birileri ile çalışmak hoşuma gidiyor.

Sana "bedel ödeteceğim" der gibi bakıyor Garson Kız. Evime götürecek başka yol yok. Her akşam

iş çıkışı bu bakışlara muhatap olmak zorundayım. Bu Garson Kız kahvenin su gibi tüketildiği bir mekânda çalışıyor. Üç kuruşa, bir yıldır orada. Kaç kişi çıkardılar; kaç kişi işi bıraktı. Bu bırakmadı. Her akşam gözlerime bakarak bana aynı şeyi tekrar etmek için bırakmadı. Her akşam aynı şeyi söylüyor. “Sana bedel ödeteceğim.” Ben ona ne yaptım? Hatta cevap bile vermedim.

Buradan gitmeyi çok düşündüm. Artık fayans örmemeyi ve sigarayı bırakıp tütüne başlamayı. Artık çok ağır geliyordu sigara. Fayanstan kazandığımı sigaraya yatırıyordum. Üstelik sadece ben içmiyordum. Aldığım sigaraları Dört Kişi ile beraber içiyorduk. Bunlardan daha kötüsü sigara almak için bakkala gittiğimde birinin bana soru sorma ihtimali vardı. Ben kavgada dayak yesem bile konuşmamak için küfretmeyen biriydim.

Örüyordum; farklı desenlerde ve farklı ebatlarda metrekarelerce fayans örmüş bir ustaydım ben ve hiç çalışmayan bir ekibim vardı. Onları soru sormadıkları için seviyordum. Buradan gitmeyi düşünmeye devam etmemin sebebi Garson Kız’ın bana bedel ödetip ödetemeyeceğini merak etmemdi. Onun bakışlarına alışmıştım. Nedenini bilmiyordum ama o kafenin olduğu sokağa geldiğimde adımlarımı seyrekleşiyordu. Bu üç gündür böyleydi ve her geçen akşam onu görme isteğim artıyordu. Oradan geçerken yavaşladığım bir çarşamba akşamı elli yaşlarda bir adam adres sormak için bana yaklaştı. Gergindim. Adam yaklaşıyordu. Ben Garson Kız’ı görmek için küçük adımlarla yürüyordum. Korktuğum oldu ve adam bana bildiğim bir yerin adresini sordu. Bana soru sordu. Cevap vermedim. Adımları hızlandırıp oradan ayrıldım.

Bir şeyi fark etmiştim, artık Garson Kız bana nefret dolu gözlerle bakmıyordu. Bu yürüyüşümle alakalı olmalıydı. Eve vardığımda yorgun hissediyordum. Böyle olmamalıydı. Bugün her zamanki gibi beş kişilik çalışmıştım. Yorgun olmamalıydım. Dolaba baktım, bir şey yemek istediğimden değil, zaten dolabı üç aydır kullanmıyordum. Evin içini küf kokusu sarmıştı. Yemeklerimi iş yerinde yiyordum. Alçının, karo fayansların, sigara dumanlarının arasında, bu küf kokusu hoşuma gitmişti. Üç aydır dolapta duran peynir küflenmişti. Dolabı kapattım. Kitabımı almak için masaya yöneldim. Okuma konusunda kararsızdım. Bu kitap iki haftadır elimdeydi. “Babası kanser olan bir akademisyenin hayatını anlatıyordu.” Vasatın üstünde bir kitaptı. Sevmiştim onu. Acaba Garson Kız benim kitap okuduğumu biliyor muydu? Kitap okumaktan vazgeçip yatağa uzandım. Uzun süre uyuyamadım. Ev soğuk, karanlık ve sessizdi. Buna alışmıştım. Bu işin sabahı yok, kimse ne kadar uyudun, sabah ne yaptın, ona rastladın mı, diye sormasın, bunu biliyorsunuz zaten. Şunu da zannetmeyin. Ben âşık olmadım. Size öyle mi geldi? Garson Kız’a âşık olmuş gibi mi görünüyorum? Hayır, âşık olmadım.

İşe gittiğimde Dört Kişi son kalan sigaranın üzerine kavga ediyordu. İşin garibi ben de sigara almamıştım ve ala-

cak paramız da yoktu. Ben de aralarına karıştım. Bu son sigaraydı. Güne sinirli başlamıştım. Gelirken Garson Kız'ı görememiştim. Kimse ona âşık olduğumu zannetmesin. Ama sinirliydim işte neden orada değildi? Neden bana nefret dolu bakışlarla bakmak için beklemedi? Uzun süredir çalışmayan Dört Kişi layıkıyla kavga edemiyordu. Bense çalışmanın verdiği atiklikle güçlüydüm. Sigaraya ulaşmam zor olmadı. Haftalıklarımızı almamıza üç gün vardı. Üç gün sigara içemeyecektik.

Akşam eve dönerken onu yine göremedim. Ev soğuktu ve küf kokuyordu. Sigaram yoktu. Kitabın kalan kısmını bitirdim. "Akademisyenin hasta olan babası vefat etmişti. Adam perişandı. Yanında eşi vardı. Kızlarını cenaze töreninden etkilenmesin diye komşuya bıraktılar. Hastalık sürecinde defalarca gittiği yola tekrar girdi akademisyen ve insanın babasının ölümü ders anlatmaya hiç benzemiyordu." Sevmiştim bu kitabı. Bu yazarın başka kitaplarını da okumalıydım. Haftalığımızı almamıza üç gün vardı. Bu sefer uyuyabilmenin kararlılığıyla yatağa girdim.

Ertesi gün -sigaramızın olmadığını bilerek başlayan bu gün- Garson Kız'ı görebilmek ümidiyle evden çıktım. Yavaş adımlarla yürüyordum. Bu riskli bir yürüyüştü çünkü bana soru sorabilirlerdi. Yürüdüm. Onu yine göremedim. Artık sinirlenmeye başlamıştım. Dört Kişi artık daha hareketsiz ve bitkindi. Haftalığımızı alıp sigara alabilmenin hayalini kuruyorlardı. Tek yaptıkları şey beklemekti. Zaman geçmek bilmiyordu. Ben sinirimden bir kutu fayansı kırmıştım bile. Bu kırgınlık tutanaklara "iş kazası" diye geçecekti. İki gün aşağı yukarı böyle geçti. Korkmaya başlamıştım. Onu görmeyeli dört gün olmuştu.

Akşam haftalığımızı alacaktık. Günüm bitmesini bekliyordum. Her ördüğüm karede Garson Kız'ı düşünüyordum. Bu dalgınlıkla mutfak duvarlarına öreceğim fayansları balkona örmüşüm. Yanımda beni uyaracak kimse yoktu. Hatamı düzelme ihtimali de, iyi çalıştığım için patron beni seviyordu. İşten kovulma gibi bir ihtimal yoktu. Bunu tekrarlama lüksüm de yoktu. Onu düşünmemeliydim. Ama dört gün olmuştu. Üç gündür sigara içmiyorduk.

Dört Kişi, son kalan sigaranın üzerine yapılan kavgada -çeşitli yerlerinden- yaralanmıştı. Birinin sol kolu kırılmıştı. Hastaneye gitmediği için burada kullandığım alçı ve yüz havlusu ile sarmıştık kolunu. Biri ise şişkin, simsiyah olmuş sağ gözünü tam açamıyordu. Üçüncüsünün nemden, kirden aşınmış, paçavraya dönmüş gömleği artık giyilecek durumda değildi. Diğerlerinden çok üşüyordu. Yüzü sapsarı idi. Sürekli öksürüyordu. Gece soğuklarına kaç gün dayanabilir merak konusuydu. Dördüncüsü ise, diğerlerini temsil edecek kadar dinç duruyordu ve çıkan kavgada sadece elinin derisi soyulmuştu. Dört Kişi, bütün yaşananlara rağmen akşam içecekleri sigaranın hayaliyle mutlu gibiydi.

Patron gelip her hafta yaptığı gibi parayı bana bıraktı. Yapılan işe baktı. Yeni talimatları verdi. Doldurduğum malzeme listesini alıp çıktı. O da bana alışmıştı ve soru sormuyordu. Burada

çalışmamın en önemli sebebi buydu zaten, bana soru sorulmamasıydı. Sigara alıp Dört Kişi'ye bıraktıktan sonra eve dönecektim. Yapacağım şey basitti. Bakkala doğru yürümeye başladım. Kafe'nin bulunduğu sokağa geldiğimde Garson Kız her zamanki yerindeydi. Bu yerinde oluş beni şaşırttığı kadar üzerimdeki bütün yorgunluğu da atmama sebep oldu. Ona baktığımı anladığı an, o zamana kadar yapmadığı bir şeyi yaptı. Gülüyordu. Şimdiye kadar bana nefretle bakan Garson Kız'ı güldüren neydi? Yüzündeki abartılı makyajına rağmen güzeldi. Koyu sarı saçlarını -ki asıl rengi bu olmadığı kanaatindeyim- iki yandan örmüştü. Siyah pantolon ve mavi gömlek giyiyordu. Bu gülüş ona aitti. Çünkü somurtkan olduğum halde insan gülüşlerini iyi bilirdim. Bu gülüş bana 'gel' diyordu ilk defa. Onu yakından görmek istiyordum. Nasıl, nasıl?

Hızlı düşünmeliydim. O kadar lüks bir mekâna bu halde giremezdim. Üzerimde derz kokusu ve alçı lekeleri, saçlarım kirden alnıma yapışmış, bütün bunlara ek olarak dişlerim sigara içmekten sapsarı, sakallarım biçimsiz ve uzundu. Üzerime giyeceğim doğru düzgün bir kıyafetim bile yoktu. Aklın yolu birdi. Aldığım haftalığı bu halden kurtulmak için kullanacaktım. Yeni bir elbise, ayakkabı, bir berber, parfüm, diş macunu... Bütün bunlardan önce eve gidip duş almalıydım. Cebimdeki para yapacaklarım için yeterliydi. Ama Dört Kişi, benden sigara bekliyordu. İşin daha kötüsü bu parayı Garson Kız'ı görmek için harcarsam bir hafta boyunca sigara içemeyecek olmamızdı. Onlara bunu yapabilir miydim? Evet, evet yapabilirdim.

Eve gidip duş aldım. Eve yakın olan bir berbere uğradım, tıraş oldum, saçlarımı kestirdim. Adam koltuğa oturur oturmaz soru sordu. "Nasıl yapalım abi?" Cevap vermeden kalkıp gitmeyi düşündüm. Ama buna katlanmam gerekiyordu. Birkaç cümle ile tarif ettim. Tanınmış mağazaların birinden koyu mavi bir gömlek, siyah kot, spor ayakkabı ve kemer aldım. Aldığım ayakkabının fiyatı cebimdeki paranın yarısıydı. Görevli, bakın bu performans ayakkabısı çok hafif ve rahat, dedi. Aldırmadım. Aldığım düz, basit bir kıyafetti ve üzerimde hiç aksesuar olmadığını fark ettim. Bir kol saati bu kıyafeti tamamlayabilirdi. Saati alıp baktım; dokuzu çeyrek geçiyordu. Eğlence mekânları 1'e, 2'ye kadar açıktı. Bunun için panik yapmadım. Eve doğru yürüdüm.

Eve vardığımda Dört Kişi kapının önündeydi. Gömleği olmayan, dizleri üzerine çökmüş titriyordu. Sol kolu kırık olanın kolundaki alçıyı tutan havlu yerinde yoktu, alçının bir kısmı düşmüş, kolu sol yanına sarkmıştı. Sağ gözü iyice kapanan diğeri yere eğilmiş, gecenin karanlığında sigara izmariti arıyordu. Dinç olan dördüncüsü ise kapıyı yumrukluyordu. Yeni gelmiş olmalılardı. Beni göremeyecekleri bir yerden bir süre onları seyrettim. Beş dakika sonra hepsi çaresizlik içinde kapının önüne çöküp beklemeye başladı.

IHLAMUR ÇİÇEKLERİ

Çiğdem Yılmaz

Ne kadar olduğunu bilmediğim bir zamandır dünyayı, tozumu almak için asılı durduğum yerden indirildiğim vakitler dışında odanın tek ışık kaynağı olan bu pencere kenarından izliyorum. Dönüp baktığımda güneşin kaç kez doğup battığını, ayın kaç kez hilalden dolunaya döndüğünü kestiremediğim bir vakittir bu lavanta kokulu sokaktaki evdeyim. Sokak evden çok daha eğlenceli ve kalabalık olduğundan yüzüm her zaman pencereye dönük. Başka ne olabilirdi ki? Doğanın ta kendisiydim ben, yükseklerden rüzgârın etkisi ile ellerinize konan yeşil yaprakların bir vakit sahibiydim, günden güne boyu uzayan, topraktaki her çeşit canlının gücü yettiğince ulaşmayı hayal ettiği, çiçeklendi mi bembeyaz minik çiçekleri ile bir bakanı bir daha baktıran ıhlamur ağacıydım ben. Öyleydim. Bir zamanlar. Öyleydik.

Sabırla büyürdük biz, zamanın o yavaş akışına aldırış etmez, günden güne hiç telaş etmeden, çoğu zaman kimselere fark ettirmeden çıkartırdık yepye-

ni dallarımızı, tomurcuklarımızı. Oysa o kadar çok şahitlik etmiştik ki sabah uyandığımızda yüzlerce yıldır yanımızda olan arkadaşlarımızın bir anda yerlerinde olmayışlarına, onlardan arda kalan çürümeye mahkûm yapraklara bakakalmaya, kim bilir biz ne zaman diye düşünerek dimdik durmaya o kadar alışıktık ki. Buna rağmen, o hazin sonun bizi de nihayet bulduğunda, atölyeye getirildiğimiz ilk gün ormandan, evimizden ayrılışımızın hüznü vardı hepimizin içinde. Görüp geçirdiğimiz yüzlerce yıla, tanık olduğumuz binlerce olaya karşın çocuklar gibi ağlamıştık ilk akşamımızda yeni evimizde.

Işıklı bir tepede, etrafında küçük küçük evler olan bir atölyeydi geldiğimiz yer. O günlerimiz şimdiki günlerimize kıyasla daha iyiymiş, bilememişiz kıymetini. Hep beraber, kimimiz altlı üstlü kimimiz yan yana hiç olmadığımız kadar iç içe, dizilmiştik duvar kenarına. Öyle ki birbirimizin en gizli köşelerini görecek kadar yakındık birbirimize; yaş halkalarımızı, su geçen damarlarımızı, kurtların izin verdiğimiz kadar yer edindiği köşelerimizi keşfediyorduk bunca zamandan sonra. Parça parça birbirimizin üzerinde, bir sonraki adımın ne olacağını tahmin etmeye çalışıyorduk. Zaman ilerledikçe azalıyorduk dizildiğimiz yerden. Her yeni günde sıranın kimde olacağını tahmin etmeye çalışarak, başımıza ne geleceğinden habersiz, bekliyorduk. O günlerden aklımda, sonradan tanışacağımız ustamızın kadife gibi sesi kaldı bir de. Unutulur mu hiç…

Artin Usta, atölyenin uzun boylu, büyük cüsseli, pamuk elli sahibiydi. Yüreği de pamuk gibiydi, ilk zamanlar bizi tuttuğu depo katına arada gelir hal hatır sorardı. Anlardı hâlimizden sanki tek tek alır eline okşardı bedenlerimizi. Her gelişinde yerlerimizi değiştirmesine, aramızdan birkaçını alıp götürmesine rağmen şefkatli ellerinde olmak hoşumuza giderdi hepimizin. İyi adamdı Artin Usta, Allah o kadife sesi yüreği temiz olmayana verir miydi hiç?

Karısı ile beraber çalışırdı Artin Usta. Artin Usta ve Şermin Hanım. Atölye Turkuaz'ın sahipleri. Ustalarımız. Dünyanın gördüğü en güzel yaprak rengi gözlerle bakardı Şermin Hanım kocasına. Artin Usta bir çağlayanın dünya boşluğunu doldurduğu o müthiş ses gibi doldururdu yüreğini Şermin Hanım'ın "Günaydın Hatun," diyerek. Atölyenin temizliği, tertip düzeni Şermin Hanım'dan sorulurdu. Artin Usta bizden çocukların yüzünü güldüren oyuncaklar yarattıkça o da renkli boyalarla daha göz alıcı kılardı hepimizi. Kıyafetlerimizi, ayakkabılarımızı, aksesuarlarımızı büyük bir incelikle yapardı her seferinde. O kadar mutlulardı ki birbirlerine aşkla baktıkları anların dışında dünyadaki her bir nesneye, her bir insana da o aşkın verdiği mutlulukla, sevecenlikle bakarlardı sanki. Bizim gibi biçimsiz, şekilsiz, renksiz parçalara bile nasıl güzel bakarlardı bir görseniz. Alışageldiğimiz dünyadan uzak, güneşin doğuşundan batışından bihaber olsak da onların dünyalarının bir parçası olmak mutlu etmişti hepimizi, zamanla heyecanla bekler olduk Artin

Usta ile kavuşacağımız günü. O kadar da kötü değildi, renkli kıyafetler giymek, doğada imrendiğimiz çiçeklerin renklerine bürünmek, bir çocuğun yüzünü güldürmek, hatta bir isimle hitap edilmek hiç de fena sayılmazdı. Artık alışmıştık, yeni evimiz sıcacık, aydınlık, umut doluydu.

Bir sabah güneş doğmasına rağmen atölyenin kapısı açılmadı, tezgâhın başına kimse geçmedi, yanımıza gelip kimse hal hatır sormadı. Günlerce ışıkları açan olmadı. Birbirimize ne olduğunu sorarak her birimiz Artin Usta ile Şermin Hanım'ı acaba bir daha hiç göremeyecek miyiz telaşı ile bir başımıza kalarak sessiz, karanlık günler geçirmeye başladık. Günler sonra Artin Usta omuzları çökmüş, sanki tüm yapraklarını dökmüş, heybetini kaybetmiş bir halde açtı atölyenin kapısını. İçeri girdiğinde hıçkırarak ağlamaya, takatsiz adımlarla atölyenin her bir köşesine yavaşça dokunmaya başladı. Bütün bir günü hiçbir şey yapmadan, Şermin Hanım'ın tezgâhındaki malzemeleri okşayarak geçirmişti. Ondan sonraki günlerde de her gününü atölyede uyuyarak, ara vermeksizin çalışarak geçirir olmuştu. Söylediği türküler hep hüzünlü, gözleri hep yaşlı, dili ise sanki tutulmuş gibi sessiz bir adam olmuştu. Şermin Hanım da Artin Usta'yı bırakıp gitmişti ansızın belli ki. Peki, onu kimler almıştı?

Şermin Hanım'ın artık olmadığı, Artin Usta'nın sesinin sayılı zamanlarda duyulur olduğu, atölyeye geldiğimin kim bilir kaçıncı gününde Artin Usta nihayet beni de ellerine almıştı. Kesme tahtasına ilk oturttuğunda işe başlamaktan vazgeçip gövdeme şöyle bir bakmıştı. Sanki korktuğumu anlamış, Ermenice bir türkü söylemeye başlamış, o maharetli eller yalnızca şefkatle okşamıştı beni. Testereyi çalıştırdığında artık sesini duyamaz olmuştum. Zımparaya oturduğumda gözlerinden yaşlar süzüle süzüle devam etmişti işine. Az da olsa ıslanmıştı bazı yerlerim. O ağladıkça rahatlamasa da ben ıslandıkça yumuşayıp kolaylık sağlamaya çalışmıştım ona. Acaba bir gün beni de aldığında eline canım acıyacak mı korkusu ile geçirmiştim günlerimi o güne dek. O gün ise daha çok onun acısı ile canım yanmış, bedenimden kopardığı parçalar, yüzeyimden sıyırdığı yaş kabuklarıma üzülmek yerine onunla geçirdiğim bu kısacık zaman gitgide tükendiği için acı çekmiştim. Benimle işini tamamladığında, üzerimde biriken tozlarımdan nefesi ile kurtarmıştı beni. Yüzyıllardır rüzgâr ile öğrenmiştim dünyayı. Artin Usta'nın nefesi değdiğinde üzerime, anlamıştım yürek yangınını. Şermin Hanım bir daha hiç olmayacaktı. Artin Usta'nın çiçek açmış tüm dalları, tomurcukları kurumuştu artık.

Her birimize yaptığı gibi beni de ters düz ederek uzun uzun sevmiş, sarılmış, son işlemlerin de tamamlanması için ayrı bir tezgâhın üzerine ayırmıştı. Şermin Hanım'dan sonra atölyeden tüm boyalar atıldı, kıyafetler, aksesuarlar kullanılmaz oldu. Bana nasip olmadı Şermin Hanım'ın ellerinde çiçeklere bezenmek. Birkaç gün içinde atölyeden ayrılmaya hazır,

FRANCIS PICABIA

vitrinde eski günlerden kalan capcanlı renkteki oyuncakların yanında almıştım yerimi. Günler sonra birden çok oyuncak satın alan zengin bir adam, "Bir de renksiz olandan ver," diyerek beni işaret etmiş, diğerlerinin yanına koyarak atölyeden satın almıştı beni. İşte o günden bu yana, bir çocuğun odasının duvarında, yüzüm pencereye dönük asılı durur beklerim. İsterim ki ömrüm böyle nihayet bulmasın. Bilirim artık dört mevsime göre renk değiştirmek yok, güneşin ilk ışıklarına tanık olmak yok, rüzgârda yapraklarımı dans ettirmek yok. Ama hiç değilse Artin Usta'nın sesinin doldurduğu o dört duvar arasında olayım, hiç değilse türküleri dinleyeyim. Yokluğum diğerleri için ne fark eder ki sanki?

Aylardır hesap kitap yaptığım, bir çıkabilsem buradan soluğu atölyede alacağımı hayal ettiğim günlerden sonra bu gece tam anlamıyla hazır hissediyordum kendimi. Kimseler uyanmadan, ses çıkarmadan sakince süzülmeliydim dışarıya. Bu evdekilerin de pek umurunda değildim zaten. Evdeki seslerin kesilmesinden az bir zaman sonra açık pencerenin kenarından usulca bıraktım kendimi sokağa. Sağıma soluma bakmadan, hızlıca yükseldim ve bu eve geldiğim ilk günden bu yana durduğum yerden gördüğüm sokak lambasının üzerine çıkıverdim. Karşıdaki tepede ışıkları yanan yerde miydi acaba atölye? Kalbim heyecandan çarpmaya başlamıştı bile... Ah nasıl da özlemişim gökyüzünü, yıldızları. Daha fazla zaman kaybetmeden, heyecandan nefes nefese o ışıklı tepeye doğru süzülmeye başladım. Artin Usta'yı, atölyeyi, içeride benden sonra kalan arkadaşları görebilme ümidi ve heyecanı ile hızlanmıştım. Tepeye yaklaştıkça ışıklar büyümeye, geçmişteki hatıralarım ise zihnimde netleşmeye başlamıştı bile. Artin Usta ile ilk tanıştığım zamanı, atölyedeki ilk zamanlarımızı, Şermin Hanım'lı günleri hatırladım sırasıyla. Tepeye vardığımda atölye tam karşımda ışıkları yanar halde duruyordu. Belli ki Artin Usta içeride çalışmaya devam ediyordu. Bunca yolu boşuna gelmemiştim elbet. Atölyede bıraktığım parçalarıma, atölyeden ayrılırken Artin Usta'nın eline alınmayı bekleyen kader arkadaşlarıma en çok da Ustamı tekrar görecek olmanın heyecanı ile hızlıca yanaştım atölyenin camına. İşte buradaydım, evimde. Artin Usta ise tam karşımda, tezgâhın başında çalışıyordu sessizce. Sanırım bir at yapıyordu bu sefer. Keserin üzerinden kaldırıp ışığa doğru kaldırdığında seçebildiğim kadarı ile çok da güzel olmuştu. Ah ne olurdu bir türkü söyleseydi de duyuverseydim o güzel sesini yine. Uzun uzun izledim ellerini. Yine aynı ustalıkla, aynı incelikle zımparalıyordu küçük atı. Her bir kıvrımına, her bir detayına yine saatlerini harcıyordu. Biraz daha mı yaşlanmış, daha mı çok kamburlaşmıştı sanki?

Ne kadar süre orada öylece durup ustamı izlediğimi bilmiyorum. Pencere camına vuran gün ışığı ile kendime geldiğimde Artin Usta içeride yoktu, biraz daha bakınıp etrafıma artık yerime dönmenin vakti geldiğini çaresiz kabul ederek ayağa kalkmıştım ki ne

göreyim! Üzerimde bembeyaz bir elbise, tıpkı ıhlamur çiçeklerim gibi! Artin Usta mı giydirmişti beni? Ne zaman ellerine almıştı ki, neden uyanmamıştım? Geldiğimi anlamıştı da neden konuşmamıştı eski günlerdeki gibi? Atölyeye yaklaşan iki kişi gördüm hemen sonra, vitrine bakmak üzere yürüyorlardı bir şeyler konuşarak. Telaşla toparlanıp kalktım. Aynı yoldan dönerken aklımda sadece Artin Usta vardı. Bembeyaz elbisemin parıltısını kimse fark etmeden yerime bir dönebilsem de sakin sakin düşünsem istiyordum. Sokağın başına geldiğimde durup yeniden baktım üzerime. Evet, bembeyazdım, çiçeklenmiştim! İnanamıyordum, dün gece yeniden Ustamla bir olmuştuk, beni yeniden ellerine almış, belki okşamış, giydirmişti beni.

Gece sessizce dışarı süzüldüğüm pencereden bu sefer içeri giriverdim yine aynı sessizlikle. Sokak lambası gün ışığına rağmen hâlâ yanıyordu. Usulca sokulup odaya yerime geçiverdim. Artık ne zaman istesem gidebilirdim evime. Artin Usta yaşlanmıştı belki ama yeniden elbiseler dikilir olmuştu işte atölyesinde, hem de renklerin en güzeli ile çiçeklerin en güzelinin rengi ile.

Ne kadar zamandır hissetmediğim bir duygu doldu içime. Mevsimlerin geçişini, onları karşılamayı epeydir unutmuştum hâlbuki ama gelmişti. Dört mevsimden bahar olanı. Gelmişti.

KAZI

Zeynep Gülçin

Gözlerimi kapatıyorum. Sessizlik. Hoşuma gidiyor. Glump! Glump! Glump! Sessizliğin içinde büyüyen ses. Glump! Denizin altındayım. Pul pul balıkların yanımdan geçtiğini hissediyorum. Renk, renkler, ışıl ışıl. Saçlarım ayaklarıma dolanıyor. Belki bir kuyruğum bile var. Ses uzaklaşıyor. Yine sessizlik. Evet, diyor doktor. Ses artık çirkin. Gözlerimi açıyorum. Odanın çiğ beyazı gözümü alıyor. Elindeki peçeteyle karnımı siliyor. Pek belirgin değil henüz. Bakışıyoruz. Miyop gözlerindeki endişeyi fark edebiliyorum. Hiç tanımadığım birinin gözlerindeki endişeyi görüyorum. Garip geliyor. Giyinin de konuşalım, diyor. Sevmiyorum bu tonu ama sesi duydum, kötü ne olabilir ki? Eteğimin artık iyice zor kavuşan düğmesini iliklerken hafif başım dönüyor.

Kışı seviyorum. Karı pek değil. Dışarıda olmak iyi geliyor ama. Küçük taneler yüzüme konuyor. Bu kez rahatsız değilim. Ellerim üşüyor. Fark ediyorum ki çok sevdiğim eldivenlerimi muayenehane-

de unutmuşum. Asla oraya dönemem. Sıkı sıkıya koltukaltlarıma sokuyorum ellerimi. Çocukken kardeşimle soğuk yatağa girince ayaklarımızı birbirimizin pijamasının içine sokup ısıtışımız düşüyor aklıma. Çocukluk hep içimi acıtıyor. Dik yokuştan inerken mis gibi kokuyor kestane. Bir an canım ister gibi oluyor, vazgeçiyorum. Kapısında kedilerin büzüştüğü tekelden içeri atıyorum kendimi.

Sahildeki çay bahçesi boş. Güzel. Kar hızını arttırıyor. İçerisini buğudan göremiyorum. Kapıyı açınca sıcak sarmalıyor, denize bakan masada yaşlıca bir adamla genç bir kadın karşılıklı susuyorlar. Tam arkalarındaki masaya oturuyorum. Kar taneleri birbirleriyle yarış hâlinde denize düşüp yok oluyor. Az önce kendimi içinde hayal ettiğim denize. Adam, kadının bileğine dokunuyor. Kadın usulca elini çekip kucağına koyuyor. Dumanı tüten çayım önüme geldiğinde babası, diyorum içimden. Ya da yasak bir aşk. O çocuğu aldıracaksın, diyor belki. Dolan gözlerimi siliyorum ucuz peçeteyle. Çay acı. İçim acı. Doktorun sesi kulağımda; çok gençsin iyi düşün, çok gençsin. Kadın, derisi soyulmuş çantasını alıp kalkarken adam cebinden çıkardığı yırtık bir parayı çay tabağının altına sıkıştırıyor. Babası olmadığına emin oluyorum bir an. Yavaşça açıyorum sigaranın paketini. Özlemişim. Uzun uzun içime çekiyorum tütün kokusunu. Yüzüme üflüyor dumanını; sen delirdin mi kadın, ne çocuğu. Bak tanımam, çeker vururum seni, kıyıya vurur şişmiş cesedin. Denize bakıyorum uzun uzun. Hep hayallerini kurup ilk kez burada gördüğüm denize. Diyemedim ki içimden kazıdığım her bebek, geceleri rüyama geliyor. Her birinin başı bir yılanın gövdesinde. Niye beni değil de karnındakini tercih ettin, diyor dili en uzun olanı, beriki bacağıma dolanıyor, rahmimden başını içeri sokmaya çalışıyor. Kâbusumdan uyandırıyor beni tek parmağı olmayan çırak, abla tazeleyeyim mi? Kafamı sallıyorum.

Bu yılanların ahı mı tüm bunlar? Yoksa kurt dişli o adamın mı? Çay bu sefer soğuk. Deniz hafif dalgalanıyor. Tipiye dönecek yağış belli. Babaannem ne derdi; köpekler istedi diye atlar ölmez. Paketten bir dal sigara çıkarıyorum. Yakacak bir şeyler almayı unutmuşum. Dudaklarıma yerleştiriyorum, etrafıma bakınırken içim hiç rahat değil. Bir tek ben varım içeride. Parmaksız çırak görünürlerde yok. Bu tipide herkes evinde. Deniz artık görünmüyor. Tipiden göz gözü görmüyor. Babaannem üstünde bir hırka, adımı çağırıyor sokaklarda. Yere yatırmış beni çocuklar avuç avuç kar atıyor içime. Romen piçi diyor biri bana. Çocuklar her zaman acımasız. Babaannem sırılsıklam bedenimi hırkasının içine sokuyor. Günlerce kan işiyorum, sobada ısıtılmış havlular böbreklerimde. Sigaranın filtresi ıslanıyor dudaklarımın arasında. Alıp çay bardağımın yanına koyuyorum. Kesme şekerlerden bir kule yapmışım. Doktor önündeki kâğıda bir şeyler karalarken koleksiyonunu yaptığını düşündüğüm silgileri üst üste koyuyorum. Böbrekleri hasta, gelişmemiş, diyor. Daha gençsin, iyi

düşün. Ömür boyu diyalize bağlı olacak. Ona da yazık sana da. Konuş babasıyla, ileride size bir şey olursa... Gerisini duymuyorum. Hızla iniyorum merdivenleri. Çay bahçesinden içeriye, siyah paltosu beyaza kesmiş bir adam giriyor. Kıpkırmızı ellerini ilkin sobada ısıtıyor. Kapı yanındaki masalardan birine sırtı denize dönük oturuyor, şaşırıyorum. Bir yerde deniz varsa sırf ona bakılmalı oysa. Sigaramı tekrar yerleştiriyorum dudaklarıma, ateşiniz var mı? Kullanmıyorum, diyor adam. Ben de parayı çay tabağının altına koyup kalkıyorum.

Kar, arabaların üstünü doldurmuş. Deniz kenarından yürümeye başlıyorum. Bir şeyler kıpırdanıyor içimde. Sesini duydum, yüzünü gördüm, diyorum kendi kendime. Her gün diyaliz aracını beklediğimizi hayal ediyorum pencerede. Deniz, bana bakıyor, git gide daha da morarmış gözleriyle. Çok büyük bir haksızlığa uğramışım hissi boğazıma düğümleniyor. Karşıdan gelen delikanlının elindeki sigarayı görünce paketime davranıyorum. Kibrit ya da çakmak yerine sigarasını uzatıyor, titreyen ellerimden yere düşüyor. Delikanlı olsun, der gibi bakıyor. Midem kazınıyor.

KOF

Öznur Babur

*Ne kayalıklara asılı tabut ne Ganj'a bırakılmış onlarca beden… Solucan ve karınca el ele verip havalandırmış toprağı da girmiş içine. Öldü, ruhu uçup gitti, eti başladı çürümeye. Havayla teması kadar çürüyecek; içten ve dıştan. Göğüs kafesi "*Güm!" diye içine çökecek; toprak üstündekiler radarında iseler duyacaklar o ses*i. "Duydunuz mu?" diyecekler "Mezardan gelen sesi?" Diğer dünyayla kapıları henüz kapanmamış el kadar bebecikler beşiklerinden duyacaklar sesi. Kimi biberonunu fırlatacak ağzından kimi emziğini. Çığlık çığlığa bağıracaklar. Anneleri koşacak, "Ne oldu, anlamadım. Birden ağlamaya başladı," diyecek evdekilere; yalnızsa anne 'ya sabır' çekecek. Göz altlarındaki uykusuzluğu kapatmak için bir kat daha kapatıcı sürecek. Bebek konuşabilse "Anne duydun mu?" diyecek "Güm*!".

Cihan, Nevbahar'ı gördüğünde tam on altı yaşındaydı. Nevbahar'ın bukleli saçlarında ateşi gördü. Nevbahar, eskilerin *ayın on dördü gibi* dedikleri

kadar güzel, alımlı, bir o kadar utangaç. Gelincik gibi... Cihan ise yüreğinde ne varsa dilinde, kanı kaynak, delifişek bir oğlan. Ne zamanki Nevbahar'ı gördü, dili tutuldu. Saçları pas rengi, gözleri su yeşili bu güzel kız da neyin nesiydi böyle? Ne işi vardı babaannesinin bahçesinde? Aklında bin bir soruyla bahçeyi saran çitlerin gerisinden bir müddet izledi kızı. Yalnızdı. Güneş kızın saçlarının arasından giriyor, etrafı portakal rengine boyuyordu.

Mucizelere inanmazdı Cihan; her şey sebep-sonuç ilişkisinde gerçekleşirdi ona öğretilenlere göre. Bilimin şaşmayan yolundan giden fizik profesörü bir babanın ve dil bilimci bir annenin tek evladıydı. Aklı her şeyin merkezine koyan ebeveynleri acaba bu güzelliği görselerdi mucizelere inanmamakta ısrar ederler miydi hâlâ? Babası muhakkak ki şöyle derdi: "Anası, babası, ataları güzel ki bu kız da böyle güzel. Tamamen genleri, mutlak genleri..." Annesi de kocasına hak verir ve ilave ederdi "Allah çirkin bahtı versin." Annesi aklını kullanan anaç bir kadındı; tüm anaç kadınlar gibi geleceğin –kader, baht, şans vs.- güzel günler göstermesini dilerdi tüm yavrucaklar için. Ama Cihan, bu kez ayrı düştü onlardan. Bu başka bir şeydi; masalsı bir güzellik, yalnız et ve kemiğin, orantılı bir biçimde birbirine kaynaması ve renk kartelasından en göz alıcı tonların uygulanmasıyla ortaya konmuş bir güzellik değildi. Maddenin kendisinden ayrı ama maddeyi bütünleyen bambaşka bir şey vardı bu adı konmamış güzellikte. Hayran hayran izlerken kızı, bir şey geçti ayakları üzerinden. İstemsizce geriye sıçradı. Kediydi geçen. Kara kedi başka yer yokmuş gibi niye geçmişti ki ayakları üzerinden? Kediyi bırakıp tekrar kıza döndü. Gürültü yapmış olmalıydı zira kız tam da onun olduğu yöne bakıyordu. Bir tuhaflık vardı bakışlarında. Bakıyor ama değmiyordu bakışları.

Cihan daha fazla dayanamadı ve girdi bahçeye, kıza doğru yürümeye başladı. Kız huzursuzlanmıştı: "Kim var orada?" Cihan hiç ses etmedi. Kızla arasında on adım vardı yoktu ki gördü gözlerini; su yeşili bir çift görmeyen göz. Yaşadığı şaşkınlık, beğeni, acıma hatta korku her biri birer koku oldu, sindi üzerine. Nevbahar açtı ağzını: "Biliyorum, bana bakıyorsun. Körüm ama hissiz değilim. Gözlerin canımı acıtıyor. Neden o kadar dikkatli bakıyorsun? Lütfen bakmayı kes!"

Cihan ne diyeceğini bilemedi. Birkaç adım geri çekildi, "Affedersin," dedi "babaannem burada oturuyor. Ona bakmaya gelmiştim. Seni görünce de..." Devam edemedi. Utanmıştı. Ne diyebilirdi ki? Ama ne olduysa kelimeler bir bir döküldüler ağzından. Sanki boğazında ekmek kalmıştı da biri sırtına vuruyordu çıksın diye. Kızın kulaklarından usulca girdi kelimeler içeri. Güller açtı yüzünde kızın. Güldü, güldü hayatında hiç gülmediği kadar, sessizce ama içten, ta kalbinden güldü. Kanı kaynadı oğlana oracıkta. Oğlan zaten daha ilk bakışta... Çok sürmedi kumruların muhabbeti; babaanne seslendi camdan:

"Cihaan, oğlum gelsene! Ne bekliyorsun yarım saattir bahçede? Aaa, tekrar mı ısıttıracaksın yemekleri! Hadi hadi..." Cihan kıza baktı, "Şimdi gitmem gerek ama hemen geleceğim," dedi. Kız ise gülümsedi sadece.

İşte, deklanşöre tam o anda bastı ceviz ağacı. Nevbahar'ın suyu donmuş yeşil gözleri Cihan'ın arkasından bakarken, dudağının kenarında buruk bir gülümseme...

Cihan babaannesinin koyduğu yemekleri afiyetle yedi, öyle hızlı yedi ki yaşlı kadın, müdahale etti hemen:

"Oğlum peşinden kovalayan mı var? Yavaş yesene!"

"Çok lezzetli babaanne; ondan. Babaanne... Sana bir şey soracağım."

"Sor bakalım, ne soracaksın gene?"

"Şu çardakta oturan kız... Hani bahçede... Demin konuşuyordum hani, sen de tam o sırada çağırdın."

"Biri mi vardı çardakta? Allah Allah, kim ki acep?"

Şaşırma sırası Cihan'daydı. "Görmemiş olamazsın babaanne. Sen çağırdığında onunla konuşuyordum ben. Kıvırcık saçlı, turuncu gibi saçları, renkli gözlü... Şey, bi' de görmüyor gözleri, kör."

Babaanne 'sübhanallah' deyip fırladı yerinden. Ellerini başının üzerinde birleştirip:

"Ne diyorsun oğlum sen, ne kızı, ne körü?"

"Gel camdan göstereyim sana. Gel de kendi gözlerinle gör."

Babaannesi zoraki de olsa cama yanaştı. Korkuyor gibiydi. Cihan tülü çekti, camı açtı, bahçeye baktı ama kız yoktu. Camdan iyice sarkıttı kendini ama nafile, kız gitmişti. Canı sıkıldı birden. "Gitmiş," dedi babaannesine. Kendini koltuğa attı. Babaannesi camı kapayıp tülü çekti hızlıca. Cihan yaşlı kadındaki garipliği fark etmişti.

"Babaanne, bence sen o kızı tanıyorsun."

Yaşlı kadın düşünceli bir sesle "Tekrar anlat hele, nasıl bir kızdı gördüğün?" dedi.

Cihan başladı anlatmaya. O anlattıkça babaannesinde türlü haller peyda oldu. Kadın kendi kendine konuşmaya başladı "Bunca yıl sonra... Olabilir mi?" diyordu. "Bekle," dedi Cihan'a. Yaşlı kadın taktı gözlüklerini ve telefonun başına gidip bastı tuşlara. Cihan da pencereye gitti tekrar; belki geri gelmiştir diye bakındı durdu. Babaanne telefonu kapatıp koltuğuna dönünce, Cihan:

"Hadi babaanne, çıkar şu baklayı ağzından. Kim o kız? Hem kimle konuştun sen az önce?"

"Ahretliğim," dedi yaşlı kadın. "Emin olmak için ona sordum, o da..."

"Neye emin olmak için? Babaanne sen hangi ara bu kadar gizemli oldun yaa?"

"Hiç gönlünü falan kaptırma o kıza. Unut gitsin. Zaten istesen de bir daha göremezsin. Niye sana göründüyse..."

"Ne demek bir daha göremem? Ölmedi ya... Yaşadığı sürece onu bir daha görmemem için bir sebep yok. Sen de amma korkuyorsun torunun elden gidecek diye babaanne." Cihan tam kalkmış babaannesine sarılacakken kadının sözü yerine çiviledi onu.

DIX

"Öldü de ondan. Sen bir hortlak gördün. Korkma diye söylemeyecektim ama öyle ısrarcısın ki baban gibi; söyledim işte. Öldü o. Hem de ben daha çocukken... Nevbahar'ı görmüşsün sen. Güzelliği dillere destan Nevbahar'ı. Sevdiği genci vurmuşlar -ben daha küçüğüm tabii- görmedim amma dilden dile anlatıldı hep. Biz onun güzelliğinin gölgesiymişiz; rahmetli annem, ninem öyle derlerdi bana da diğer kızlara da. Öyle güzelmiş ki saçları turunç rengiymiş. Yaradan öyle güzel yaratmış ki gözleri dereler gibiymiş; endamı, utangaçlığı, sesi, gülüşü... Sevdiği oğlan vurulunca, bu günlerce ağlamış ağlamış, kimselere diyememiş de derdini. Hem dese ne olacak, kız lafı dinleyen mi var o zamanlar? Başkasına hem de babası yaşında adamın birine verecek olmuşlar kızı. Ama kızın gözlerine perde inince adam almaktan vazgeçmiş bunu. Sonra..."

Yaşlı kadın hikâyenin gerisini anlatıp anlatmamakta kararsızdı. Nevbahar'ın acı sonunu anlatsa... İyi de torunu henüz böyle şeyler için çok küçüktü. En iyisi anlatmamak diye geçirdi aklından. Tam sonunu tatlıya bağlayacaktı ki Cihan:

"Sonra da öldü değil mi Nevbahar? Büyük ihtimal öldü. Lütfen, babaanne hikâyenin sonunu, ne biliyorsan anlat hepsini."

Kadın torununun merak dolu bakışlarına kayıtsız kalamadı, bildiği ne varsa anlattı:

"Öldü işte, nesini anlatayım. Astı kendini... Ceviz ağacına..."

Cihan'ın gözleri irileşti yuvalarında: "Hangi ceviz?" dedi "Bizim bahçedeki ceviz ağacı mı?"

Babaannesi başını evet anlamında salladı. Cihan oturduğu koltuğa daha da çöktü. Neye üzüleceğini bilemedi; dünyanın en güzel kızının bir ölü olmasına mı, o kızın talihsiz hayat hikâyesine mi, trajik ölümüne mi? Bencil olmayı seçti yaşının gereği. Tekrar görmeliyim onu, diye düşündü. Ama nasıl görecekti, işte bunu bilmiyordu.

Eve dönmüştü ama aklı hâlâ o kızdaydı. Geceyi zor etti. Sabaha karşı birkaç ev ötedeki babaannesinin bahçesinde aldı soluğu. Korksa da çardakta bekleyecekti kızı. Bekledi, bekledi... Ardından çardağın hemen karşısındaki ceviz ağacının yanına gitti. Çöktü dibine. Ağaca sırtını dayamış halde uyuyakaldı. Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyordu, babaannesinin sesine uyandığında.

"Oğluum, dellendin mi sen? Hiç cevizin altında uyunur mu? Ömründen eksilir hafazanallah!"

Cihan nasıl uyuyakaldığını bir türlü anlayamadıysa da kalktı, toparlandı ve babaannesiyle kahvaltı yapmak üzere eve girdi.

Nevbahar o yaz girdi Cihan'ın kalbine. Zamanla etkisi azalsa da asla yok olmadı. Hep durdu bir köşede; kimsenin bilmediği bir gizli sevda gibi kaldı oracıkta. Cihan, kırkına merdiven dayamıştı artık; işinde başarılı bir plâstik cerrah olmuş, evlenmiş, iki de çocuğu olmuştu. Hayatın akışına kapılıp gitmişti işte, herkes gibi.

"Âşık adamların da kalpleri göğüs kafesinde kuruyacak, büzülecek ve çürüyecek 'Pof' diye. İnsanlar bunu sülfürle karıştıracaklar. Bu baygınlık, bu kendi içine büzülme ondan diyecekler, ceviz ağacı altında uyumuşlar gibi. Ceviz ağacının ağır gölgesi altında fazla kalırsan ömrün kısalır diyecekler; çekileceksin. Yeşil yapraklarını süreceksin ellerine; kınalı kuzular gibi olacaksın. İçmeden sarhoş olacaksın cevizin altında, bir gece uyuyacaksın. Sabahına cin çarpmamışsa sülfür çarpmış olacak. Ceviz konuşabilse 'Kafayı bulmuşsun' diyecek 'Yarasın!'"

Plâstik Cerrahi Uzmanı Dr. Cihan Tekinyürek, bir burun kemeri törpüleyip iki de göz altı dolgusu yaptıktan sonra müteahhide verilen babaannesinin eski evine gidecekti. Yıkım başlamadan evvel son bir kez görmek istiyordu o bahçeyi. Ev yıkılacak, ağaçlar sökülecek, yerine beton yığınları yükselecekti. Kendisi pek istemese de babası onay vermişti bir kere.

Klinikte işi bittikten sonra doğruca çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği babaannesinin evine gitti. Müteahhit ve yıkım ekibi de oradaydı. Bahçedeki bazı ağaçlar çoktan sökülmüştü bile. Korkuyla cevize baktı, kesilmeden görmek istiyordu onu. Ama ceviz ağacı da kesilmişti; işçiler de kütüğün çevresinde toplanmıştı. Hemen koştu bahçeye. Ceviz ağacının dalları son nefesini vermişti işte. İşçilerin yanına gidip neye baktıklarını görmeye çalıştı. Gördü de. Bir an için dünya dönmeyi durdurdu, zaman dondu sanki. İnsanlar birer siluete dönüştüler. Ceviz ağacının kesilmiş kütüğünde o vardı: Nevbahar. Turunç saçlı dere gözlü güzel kız... İlk aşkı... Hâlâ kalbinin kıyısında bir yerde duran Nevbahar... Rahmetli babaannesinin hortlak dediği, kendisinin hep bir 'zaman yolcusu' olarak andığı talihsiz Nevbahar.

Ceviz ağacı gövdesine Nevbahar'ı nakşetmişti. Sevdiğinin resmini vücuduna dövdürenler gibi ceviz de bağrına onu dövmüştü: Dünyanın en güzel kızını. Halkalar öyle güzel hizaya girmişlerdi ki gerçek bir nakkaş işleseydi anca böyle güzel görünürdü. Saçların kıvrımından gözlerin donuk bakışına kadar her şey Nevbahar'dı. "Bu bakış," dedi içinden Cihan, "o gün gördüğüm bakıştı; belki de bana bakıyordu bu değmeyen bakışlar." O, Nevbahar'ın portresine bakarken işçiler müteahhide çoktan durumu haber vermişlerdi. Oradaki herkes gibi müteahhit de şaşırıp kaldı: "Allah'ım ne mucizeler yaratıyorsun!" dedi. Cihan uyandı geçmiş uykusundan. "Haklısınız, bir mucize... Ancak bir mucize olabilir bu."

Müteahhidi ikna etmesi çok kolay olmadı Cihan'ın. Zira adamcağız da belki ömründe tekrarı olmayacak bir mucizeye şahitlik etmenin keyfi içinde kütüğü sahiplenmek istiyordu; hakkıydı da. Artık bu arsa içindekilerle birlikte onundu. Ne güzel bir masa kaplaması olurdu şu kütükten. Ne zamandır şöyle ihtişamlı bir yemek masası istemiyor muydu? Ama Cihan da ısrarcıydı; vazgeçmeye asla niyeti yoktu. Türlü türlü tekliflerde bulundu ama adam

bir türlü ikna olmuyordu. En sonunda "Eşiniz hanımefendinin -ihtiyacı varsa tabii- tüm estetik ameliyatlarını tek kuruş almadan karşılayacağım, lütfen bu teklifimi kulak arkası etmeyin," dedi. Bir anda aklına gelen bu ucu açık teklif müteahhidin yüzünü güldürdü, "Bir düşüneyim," dedi "hanımla konuşup size haber veririm Doktor Bey."

Cihan bunun evet anlamına geldiğini biliyordu. Kadıncağız bu teklife balıklama atlardı, evet, çok büyük bir teklifle gitmişti adama ama Nevbahar bunların hepsine değerdi. Hem insan ömründe kaç kere bir mucizeye şahitlik ederdi ki?

Cihan'ın beklediği gibi oldu; müteahhidin karısı yağ aldırma, boyun gerdirme, botoks ve bir adedinden hokka burun istemişti. "Hay hay," dedi Cihan, "hepsini yapacağım." Yaptı da.

Aynı gün eve getirdi Nevbahar'ın portresini. Çalışma odasının duvarına astığında kütüğü. "Harika bir şey bu, nereden buldun hayatım?" dedi karısı. Cihan ise, "Bir hastamın eşinin hediyesi. Sonuçtan çok memnun kalmışlar da," dedi; evrene bir yalan da o savurdu.

Zaman yokuş aşağı giden bir tekerlekti ve kimse için durmazdı esasında. Cihan için de durmadı. Altmış üç yaşını sürerken geldi buldu ölüm onu. Yazık ki insan, ceviz ağacı gibi uzun ömürlü olamıyordu, belki de insan ömrü ceviz ağacı altında dalınan esrik bir rüyaydı sadece. Dalardın, uyandığın dünyayı sevmiyorsan tekrar dalardın rüyaya, ta ki ceviz ağacı turunç saçlı, avuçları kınalı, gözleri dere yeşili kızı geri verene dek.

"Kıyma bana, ben de senin kanından canından değil miyim? Ben yanlış bir şey yapmadım babaa!" Nevbahar'ın gözyaşları daldaki cevizleri kurutacak, o yıl bütün cevizler kof çıkacak kabuklarında. Babası alnı açık dolaşacak insanların içinde. Namusu temizlenmiş olacak, elleri kirlense de. Herkes Nevbahar'ı ceviz ağacında görecek, "Zavallı kız," diyecekler, "asmış kendini." Ağaç dile gelse diyecek, "Ah aptallar, aranızda katili!" Nevbahar, nar bülbülü olacak da konacak ceviz ağacına. Aslına dönüp görünür olduğunda, sırrını ifşa etmeyene ömürlük, anlatana ise bir kerecik görünecek. Onu bir kere kaybeden hep, "Ah!" diyecek, "Neden gitti ki?"

Cihan toprak altında kof bir cevize dönüştü. Asırlık ceviz ağacı dallarına, budaklarına ayrıldı ama Nevbahar'ın nakşolunduğu o kütük, çocuklardan torunlara bir ata yadigârı gibi gezdi durdu. Tekinyürek ailesinin Cihan'dan sonra gelenleri, Nevbahar'ın hikâyesini hiç öğrenemedi, Cihan da Nevbahar'ın neden bir kere görünüp kaybolduğunu.

Toprak üstündekileri tartıyordu ölmeden. Yer yarılıp içine girdiğinde kimine geniş bir döşek oluyordu, kimine bir kibrit kutusu ve tartıda ağır gelmiş bir kalp esasında yaşanmamış bir aşkın malihulyası oluyordu. Cihan döşeğinde sağa döndü.

"Heey, uyan," dedi kof ceviz, "esrik bir rüyadasın." Cihan uyandı, üzerindeki toprakları silkeledi ve fotoğrafını çekmesi için bir ceviz ağacı aramaya koyuldu. Kararlıydı; çürümeyecekti.

SÖYLEŞİ

Hazırlayan: Eyüp Tosun

Herhangi bir öykünüze rast gelmedim dergilerde. Okura kendini alıştırmadan kitap çıkarmak büyük cesaret olsa gerek? Neden öykü, diyerek de bağlamış olayım?

Neden "yazmak" durumu ile bağlantılı. "Neden yazmak?" durumu üzerine düşündüğümde aklıma Nietzche'nin bizlere aktardığı meşhur bir hikâye gelir. Şöyle ki: Kral Midas ormanda uzun süre Dionysos'un yoldaşı Silenos'u yakalamaya çalışmış. Nihayet onu yakaladığında "İnsan için en iyi, en arzu edilen şey nedir?"

diye sormuş. Silenos ürkütücü kahkahasıyla ormanı çınlatmış ve "Ey zavallı yaratık; bir günlük ömrü olan, rastlantının ve acının çocuğu sen, senin için en iyi şey, senin açından bütünüyle ulaşılmaz bir şeydir; hiç doğmamış olmak, hiç olmamış olmak, hiç olmak! Bu durumda ikinci en iyi şey de bir an önce ölmektir." İşte genel anlamda benim için yazmak bu "hiç olmaya" bir başkaldırı.
Açıkçası okura kendimi alıştırma mevzusu üzerine hiç düşünmedim, çünkü dosyanın içime sinecek bir noktaya gelmesi tek hedefimdi. Bir de benim çalışma şeklimden de kaynaklanan bir "sorun" sanırım. Bir öykünün bitmesi bende vakit alır, tiyatroda "fragman metin" dediğimiz türe yakın ilginç bir çalışma şeklim var. Çok şey üzerine ama parçalı çalışınca elinizde bitmiş bir şey olmuyor. Düzenli olarak öykü dergilerini severek takip ettiğim halde o dergilere öykü göndermek aklıma gelmedi. Ama bu dergilerde bir öyküyle yer almayacağım anlamına gelmez, eğer ki talep gelirse seve seve yazarım veya yazdıklarımdan gönderirim.

"Fragman metin" ilginç geldi bana. Biraz açar mısınız?

"Fragman Metin" tiyatroda modern sonrası postdramatik'e dair bir kavram. Modernliğin anlama, akıla dolayısıyla aydınlanma projesine verdiği değerin çöküşüyle başlayan süreç "anlam"ın kapladığı yerde büyük bir gedik açtı. Aydınlanma dünyası, endüstrisiyle, yarattığı birey kavramıyla, efendi köle ilişkisiyle bir yanılsama üzerine inşa edildiği görünür oldu. Merkezdeki aklın dile, anlama yüklediklerinin çökmesi üzerine tiyatro yeni bir dile yöneldi. Anlamsızlığı anlatmayanların dışından bir yol aradı. Vurgu -sahnede izleyen konumundaki

ALİ CÜNEYD KILCIOĞLU

seyirci için- anlamdan ziyade deneyime kaydı. Orada olmanın yaşatacağı deneyime... Çünkü aklın hükümranlığının getirdiği son noktada dil artık ilk geldiği anlamın hatırasını toparlayamamakta, bir konuşma kaybına yol açmaktadır. Amaç, izleyicinin bastırılmış imgelem dünyasının sınırlarını parçalamaktır; sadece bunun için gerek metinsel gerek sahnede yüzlerce araç kullanır, fragman metin de bu araçlardan biridir. Kolaj ya da fragman metin öz olarak yazının materyal değerine dikkat çekmekte ve ritmik, dize diline dönüş yaparak dili, bir gösterenler zinciri olarak kullanır. Kelimeler aslında görüntü tarafından baskılanarak görsel bir gramer oluşturur. Böylece klasik dramın yapısal araçlarının çözülmesiyle dramatik tiyatronun bir sahne metni üretmesinin imkânı gerçekleşir. Kesik kesik birbiriyle bağlantısız, anlamdan ziyade bir akışı ortaya çıkarmak, idealizmin kirlettiği anlamdan uzaklaşan, sezdirmeye yönelik... Çünkü tiyatro, kökenindeki esrikleşmeye yürümeye çalışır. Bedeni aklın hükmünden kurtarmak gibi tiyatroyu da metnin hükmünden kurtarmak için denenen yollardan biridir fragman metin. Ben de öykülerimi yazarken bu şekilde yazıyorum, öncelikle görüntünün diliyle yazıyorum, metni merkezsizleştiriyorum, o şekilde bozup inşa ediyorum. Ama elbette sonuç olarak temsilden kaçış yoktur, mecburen yine anlama bulamak zorunda kalıyorum metni. Bu şekilde değişik bir üretim tekniğim var, hatta dosyanın ilk hâli tamamen fragman metinlerdi sonrasında kendi içimde ve arkadaşlarımla yaptığımız fikir alışverişleriyle o şekilde kalamadılar, okuyucu kaygısı nedeniyle...
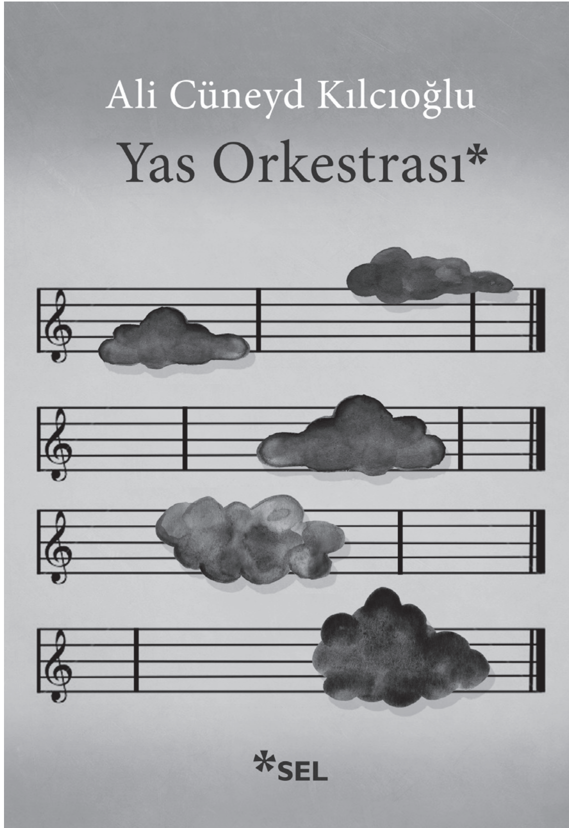
İlk kitap heyecanını oyunlarınızla yaşadınız ama tür değişince bir farklılık oldu mu?

Yeni bir okuyucunun huzuruna çıkmak beni epey sıkıştırdı. Kime nasıl ulaşacağınızı bilmediğiniz bir durum. Tüm bakışların karşısında tuhaf bir çıplaklık hâli. Metnin okurun karşısında savunmasız bir şekilde kaldığı, bir yazar olarak "Ben aslında burada şunu yapmak istedim," diyemediğiniz bir çıplaklıktan bahsediyorum. Tiyatro daha konvansiyonel, ekipçe yaratılan bir yanılsamanın parçası olduğunuzdan yazdığınız oyun metni "delikli"dir. Yani sahnesel performansla doldurulan bir metni kastediyorum; bu, oyun yazan kişiye biraz daha rahatlık sağlıyor, öyküde böyle bir durumun olmaması tür değişikliğinde farklılığı yaratan etmendi.

"İkinci Dereceden İşsizlik Yanığı" oyununuzu izlemiştim, hem oyun yazarak hem de şimdi bu kitaptaki öykülerle iyi bir "hikâye anlatıcısı" olduğunu ispatlıyorsunuz. Hikâye anlatmak üzerinde biraz

dursak; araçlar, türler değişse de anlatıyorsunuz, peki neden bu hikâye anlatma isteği?

Bu aslında kendi yazarlığımda dönemsel bir durum. 2002 yılından beri oyun yazıyorum ve 2009 yılından beri düzenli olarak her yıl oyunlarım sahnelerde... Bu yolculuğumda 2015 yılında hikâye anlatıcılığına geçmek istedim. Ama şimdi, yeni yazdıklarım artık hikâye anlatıcılığından uzaklaşmakta. Hikâye anlatıcılığına yaklaşma sebebim bir tanıklığı aktarma isteğiydi. Tanıklık durumunun içinde barındırdığı yük, anlatacak dil kalmadı diyebileceğimiz bir yük, beni cezbetti. İki sene önce tek kişilik oyunlar yazmaya merak sardım, ilginç bir şekilde bu merakımı sonradan keşfettim ve kendime "Sahne üzerinde, sahnenin şimdisinde neden içinde belleğin tek tek seçtiği geçmiş fragmanlarıyla yüklü bir oyun kurgusu oluşturuyorum?" diye sordum. Bunun yanıtı "tanıklık" durumuydu. Öyledir ya, bir olayı onu yaşayandan dinlediğimizde onunla daha kolay özdeşleşiriz, adalet mekanizmasında "söz tanığın" diye bir tabir var, bunun üzerinden anlatmaya giriştim.

"Yas Orkestrası" kitabımı buna göre kurguladım. Kitap kendi içinde iki bölüm barındırıyor. Bir bölüm, bu hikâye anlatıcılığını bizzat onu yüklenen, yaşayan tanığından, gündelik hayatta "birinci ağızdan" diye tabir edilen anlatıcılarından oluşuyor. Kitabın ikinci bölümü ise tanıklık durumunu daha dışarıdan bir gözle yüklenmiş. Gözün kendini göremeyip kendi dışında her şeyi görme durumu şeklinde bir tanıklıktan bahsediyorum. Daha mesafeli bir tanıklık.

Kitaptaki her öyküye, belki birkaç öyküye daha fazla, sinen iki şey: "yas" ve "bellek". Neler söylemek istersiniz, özellikle bellekle ilgili?

Belleği yeniden çağırmak içinde bir kurgu barındırır. Her anımsama kopmaz bir şekilde geçmişe bağlı olsa da anımsama ediminin zamansal zemini şimdidir, bu kurgu üzerine yürüme isteği beni öykü yazmaya itti. Bellek kül gibidir, savrulmaya, uçuşmaya, dağılmaya müsait. Zaman da acımasız bir biçimde aklı aşındırır. Geçmişte gerçekleşme zamanı ile onu hatırlama zamanı arasındaki uçurum baş döndürücüdür, öykülerimde okurun bu baş dönmesini deneyimlemesini amaçladım. Sonuçta bana göre yas, hafızanın eksikliğidir. Bütün sandığımız her şey bir başka bütünün eksiği... Belleğe bu açıdan yaklaştım.

Yas konusu ise: İnsanın var olduğundan beri yas geleneği hep var. Yas ritüelleri tüm kültürlerde özü aynı olsa da farklı biçimlerde gerçekleştiriliyor. Ölüm bilgisini -hepimizin öleceği bilgisini kastediyorum- bilerek yaşamaya devam etmek ve bununla baş etmek insana has tuhaf ve bir o kadar tekinsiz bir durum. Organ eksikliği gibi, ya da kırık bir ayakla yürümek gibi. Beni yazmaya iten şey tam olarak o eşikte ölümlünün ölüm bilgisiyle sınandığı durumdu. Çünkü yas, ölüm ile hayatın eşiğinde bir selamlaşma, tokalaşma. Keza taziye ilanları beni çok yaralar, gündelik hayatın içinde gündelik haberlerin arasında acısı sıradanlaştırılmış ilanlar. Bunlar öykü dosyamın atmosferine sindi.

"Davul Derisi" şahane bir öykü. Şu açıdan da önemli, öykü yazmak isteyenler için atölye niteliğinde. Gündelik hayata bu denli hâkimiyet nereden geliyor?

Teşekkür ediyorum, açıkçası bilemiyorum. İyi bir gözlemci olmaya gayret etsem de çok çalışıyorum. Bir konuyu oluşturmadan önce dili, atmosferi, kurgusu üzerine farklı okumalar yapıp çok fazla çalışıyorum, belki tiyatro yazarlığımın avantajıyla kafamda üç boyutlu olarak canlandırıyorum bu da sanırım yazdıklarıma yansıyor.

Kitabın ilk öyküsü olan "Sopranonun Tabutu" ile okura "ölüm"ü sezdirmeye başlıyor ve bunu çoğu öyküde sürdürüyorsunuz. Böylesine geveze (iyi anlamda) bir kitapta neden "ölüm", belki ölümün zamanı ya da zamansızlığı üzerine söylemek istedikleriniz olur?

Yas Orkestrası'nın bütünlüğü üzerine düşünürken ölüm üzerine değil yas üzerine düşünmeye başladım. Ölüm burada sadece bir vesile. Ölüm herkesi eşitleyen bir durum, bunun ötesinde ne söylense biraz etkisiz kalacak oysa yas içinde güçlü bir enerji barındırıyor, kadim bir enerji. Ölümün zamanı ya da zamansızlığı

sorunuz ben de bazı şeyler çağrıştırdı. Tarih boyunca ölüm üzerine çizilmiş tablolar, minyatürlerde ölümün resmedilişi üzerindeki değişimler aklıma geldi. Kişisel yorumum olarak şunu diyebilirim ki, o tablolarda, minyatürlerde tuhaf bir şekilde insan olmanın acizliği vuku buluyor. Duaların okunması, vasiyetin söylenmesi, yasın tutulması, zamanla ilgili imgeleri tutan melekler yahut şeytanlar, mezar, ölüm döşeği, ölülerle irtibata geçme, vesaire. Ölüm temalı eserlerde hep bilinçli bir mesafe sezilir. Tablolarda genelde yaşamın izlerini taşımayan ölüm, elinde bir kum saatiyle yeryüzüne çıkar. Ölüm zamansızken elindeki kum saatinin zamana dair olması (minyatürlerde başka türlü örnekleri var) bize bir şeyler söyler, öte tarafın sesi yankılanır. Mesela "Ölüm ve Mezar Kazıcı" tablosu (Carlos Swabe) ilginçtir. Bir başkasının mezarını kazan yaşlı mezar kazıcının başında ölüm meleği vardır, ama ölüm orada işini yapan mezar kazıcısı için gelmiştir. Ölüm ve zaman işte böylesi hem basit hem de karmaşık, kendi içine kapanan bir kuyu. "Soprano'nun Tabutu" için bir iki şey söylemek isterim. Dosyayı hazırladığım yaz, ülkemizde "Laiklerle muhafazakârlar aynı yerde tatil yapabilir mi?" tartışması vardı. Kutuplaştırılan bir zeminde toplumsal barışı bu sorunun cevabında aramak bana çok ilginç gelmişti, bunun üzerine bir öykü yazmak istedim. Üst yüzeyde bir cenazenin binadan çıkışı ama derininde "muhafazakâr" yaşam kodlarıyla yaşanan Huzur Apartmanı'ndan çıkan "laik" kodları giyinmiş bir sopranonun cesedi... Anne karnında tepişen ikizler... Ölüm ise burada yukarıda bahsettiğim gibi sadece bir vesile, hem öykü için hem de durum için.

Kitapta beğenmediğim tek öykü "Keramet". Bunun sebebini, çok kişisel olabilir, diğer on dört öyküden ve onları yazan yazardan bağımsız ve ayrık durmasına bağladım. Bir şey denenmeye çalışılmış fakat olmamış gibi! Katılır mısınız?

Görüşünüze saygı duyuyorum. Derdim bilginin yüküydü. Bir şeyi bilmenin aslında bize bir yük getirdiği hele ki bu bilgi geçmişe yönelikse... Tiyatro kuramında Beliz Güçbilmez'in bir lafı vardır, "Geçmişte bir şey olur gölgesi bugüne düşer." "Keramet" de bilmenin çok da iyi olmadığına, geçmişten bugüne uzayan gölgeye dair bir öykü... Tabii neyi ne kadar aktarabildiğimin cevabı hep okurda kalacak.

Oyun yazarken alkış gelecek, sessizlik olacak yerleri düşünüyorsunuzdur eminim. Öykü yazarken nelere dikkat ettiniz, kurgu aşamasında hangi yerlerde öykülerinize okur gözüyle baktınız? Bunu şu yüzden de çok merak ediyorum; herhangi bir oyun yazdığınızda o oyunu

en arka koltuktan izleyerek olumlu/olumsuz taraflarınızı gözlemleyebilir bir sonraki oyunu yazarken gereken hamleleri yapabilirsiniz, öyküde bunun hemen hemen imkânı yok gibi...

Bir metnin sağlamasını yaparak yazmak bıçak sırtı bir durum. Tiyatroda belirttiğiniz gibi bilhassa komedi oyunlarında nispeten bunun imkânı var, bu konuda şanslı olduğumu kabul ediyorum. Çok sayıda dram türünde oyunlarım olsa da tiyatroların tercihi hep komediden yana oldu. İstanbul'da Devlet Tiyatroları'nda *İkinci Dereceden İşsizlik Yanığı,* Şehir Tiyatroları'nda *Komşum Hitler,* (Dârülbedâyi'nin 100. yılında sahnelenen yerli eserlerden biri olması nedeniyle benim için çok kıymetlidir) Cef Tiyatro'da *Plastik Aşklar,* Altkat Sahne'de *Mutlu Aile Fotoğrafımızın Perde Arkası,* Kats Sahne'de *Nefertiti Silifke'de,* Ekip42'de *Çıplaklar Plajı,* neredeyse tüm şehirlerde 100'e yakın farklı topluluklarca oynanan *Televizyon Cumhuriyeti* ve sahnelenen diğer birçok oyunum komedi oyunlarıydı. Hepsinde de seyirciyle birlikte izlerken onların nabzını oyun esnasında hissettim, ama asla yazdığım oyunu alkışı hesap ederek yazmadım, çünkü kolayca ele yüze bulaştırma tehlikesini barındırıyor. Bu bıçak sırtı durum nedeniyle hem seyirci hem de okuyucunun tepkisini hesap etmekten ziyade dramatik metnin ilkelerine göre hareket etmeyi daha emin buluyorum. Bir iç küme gibi biri diğerini doğuruyor. Öyküde ise kurguda bir derinlik, katman oluşturmaya, öykünün her türlü okumaya müsait olmasına gayret ettim. Yüzey ve dip arasında sürekli bir gerilimi kurmak önceliğim oldu.

"Yas Orkestrası" kitabın ruhunu çok iyi veren bir isim. Sizden dinleyelim neden bu ismi tercih ettiniz?

Öyküleri yazarken aklımda bir görüntü oluştu, sık sık o görüntü karşımda belirdi. Sırları dökülmekte olan eski, büyük bir ayna, aynanın içinde hapsolmuş kişiler... Aynanın içinde hapsolmuş kişilerin dilleri ise kesilmiş ve aynanın dışına atılmış. Yeni kesilmiş, koparılmış, kanamış diller, anlatacaklarının yüklerinden azade öylece yerde... Aynanın içinde hapsolmuş kişilerin gözleri aktı akacak ayna dışında kalan dillerine bakıyorlar. Tanık oldukları her şeyin unutulmasına ramak kalmış, çünkü aynanın sırları tamamen dökülünce artık aynaya karışacaklar, unutma hayaletine dönüşecekler. Bu unutulma hâlinin canhıraşlığıyla aynada hapsolanlar her şeyi anlatmaya başlıyor, bir söz fırtınası yaratarak yaşadıklarını anlatıyorlar, dünyaya geldiklerini kanıtlamak istercesine. İşte bu noktada ben o aynada hapsolmuşların dilleri, gözleri, kalpleri olmaya gayret ettim, bir hikâye anlatıcısının vicdanını yüklendim. Hikâyelerini dinledikçe vicdanım sıkıştı, çünkü bu topraktaki

acıları dinliyordum, toprağa gömülmüş ve maalesef ki potansiyel acının yeniden filizlenebileceği aynı toprağın hikâyelerini... Öyküler çıktıkça iki isim kafamda fısıldamaya başladı. "Ötekilerin Mezarlığı" ile "Yas Orkestrası" Öykülerimde şarkılar da önemli yer tutunca (Lenk-fahte makamı, bir marş, bir komparsita, ağıt yüklü bir tef, kucakta taşınan bir akordeon, ramazan davulu, "Gece Kraliçesi" aryası, arabesk şarkılar...) Yas Orkestrası'nda karar kıldım, çünkü aynanın içinde hapsolmuşların en azından bir ezgileri kalmalıydı.

"Ötekilerin Mezarlığı" da çok yakışırmış kitaba! İsim bulma konusunda zaten öykü adlarından belli iyisiniz. Peki, dosya hazırlama süreci nasıl geçti? Öyküler, yazmış olduğunuz oyunların bir parçası mı yoksa onlardan tamamen bağımsızlar mı?

Dört yıl önce kendi içinde bir bütünlüğü olan öykü dosyamı hazırlamaya başladım. Bu dört yıl boyunca üzerinde defalarca yazıp, sildiğim, yeniden yazdığım bir dosya oluştu. Hatta bu dosya için elliye yakın bir öykü havuzu oluşturdum. Bu aşamada öykülerimi sadece kuramcı ve dramaturgi bilgisine güvendiğim arkadaşlarımla paylaştım. Üç yıl, ben ve görüşlerine çok önem verdiğim dört arkadaşımla çalıştık son yıl ise iki editörle birlikte yoğun bir çalışma yaptık. Öyküler, yazmış olduğum oyunların bir parçası değil. Öyküye zaten tiyatro anlatısından uzaklaşmak için sığındım.

Oyunları yayınlamak kolay, sağ olsun Mitos gibi eli öpülesi bir yayınevimiz var. Öyküde işler öyle değil bir sürü yayınevi var. Bu süreçten bahsetseniz, neler yaşandı? (Kapak tasarımı, yayıncı bulma, editöryal süreç vs.)

Aslında tiyatro metinlerini yayınlamak sandığınız kadar kolay değil, hatta çok zor. Mitos Boyut yayınları tiyatro alanındaki tek yayın evi. (Diğer yayın evleri satış kaygısıyla sadece yabancı klasikleri basıyor.) Mitos Boyut'a yılda 500'ü aşkın oyun başvuruyor. (Bu sayıya yabancı oyunlar dâhil değil.) Tüm tiyatro külliyatını Mitos Boyut yayınevi tek başına sırtlanmış durumda. Klasikler, kuramsal külliyat, modern yabancı oyunlar, modern yerli oyunlar, çocuk tiyatrosu başlıklarında kitaplar basılıyor, bu yüzden başvuran oyunlar çok sıkı bir elemeden geçiyor. Tek yayınevi olduğunu tekrar hatırlarsak aslında oyun yayınlamanın hiç de kolay olmadığı üstelik diğer alanlardan daha zor olduğu anlaşılacaktır. Sağ olsunlar beni 2010 yılından beri destekliyorlar, oradan üçü toplu oyunlar olmak üzere toplam altı kitabım çıktı. Ama Mitos Boyut'tan kitabımın çıkması için dört yıl boyunca uğraştım, ne zamanki oyunlarım artık sahnelere taşındı ve çok önemli tiyatroların repertuarlarına girdi işte o zaman oyunlarım

basılmaya başlandı. Sonuç olarak bunca yıllık, kolay olmayan bir mücadele sonucunda Mitos Boyut artık yuvam oldu.

Gelelim Sel Yayıncılık'a. Ne mutlu ki gönlümden geçen oldu. Belki tuhaf gelebilir ama üç yıl boyunca dosyamı hazırlarken yayınlanması üzerine hiçbir çabam olmadı, önceliğim içime sinecek bir dosya hazırlamak ve yazma şevkimi kırmamaktı. Dosyamın hazır olduğuna inandığımda yayınevlerine başvurdum. 2002 yılından beri tiyatro oyunları yazıyorum ve benim oyunlarımın sahneye çıkışı 2009 yılıdır. Bundan şunun için bahsediyorum, bu yedi yıllık sürede ben ödenekli/ödeneksiz tiyatrolardan 50'ye yakın, Mitos Boyut'tan beş kez ret cevabı aldım. Bu retler beni küstürmedi, tiyatro üzerine daha kuramsal, dramatik ilkeleri öğrenerek çalışmaya itti. Ne şanslıyım ki oyun metinlerim ret aldıklarında kurumların dramaturglarıyla metinlerimin üzerinde çalışma imkânı yakaladım. Bir nevi öykü atölyelerinin tiyatro versiyonu gibi düşünebilirsiniz. Bu süreçte Türkiye'de çalışmadığım dramaturg kalmadı, onlardan çok şey öğrendim, sonrasında zaten ben de kuramsal alanda akademik eğitime yöneldim. (Burada akademik eğitimin oyun yazarlığı için gerekliliğini savunmuyorum, sadece kişisel yolculuğumdan bahsediyorum.)

Bu süreçlerden geçmiş biri olarak aynı durumu öykü alanında yaşayacak olmaktan korkmuştum. Okuyucular da hak verecektir, çok kalp kırıcı bir süreç. Bu sebepten öykü dosyamı bitirince sadece dört yayınevine yolladım. Bunlar ülkemizin bilinen yayın evleriydi. Yayınevlerinden biri dosyamla ilgilendi, üzerinde çalışılması gerektiğini ama yayın takvimine ne zaman alacakları konusunda kesin tarih veremediklerini belirttiler. Bir başka yayın evi dosyayı nitelikli bulduklarını ama yerli öykü için başka yazarlarla çalışacaklarını söyledi. Biri ret etti. Sel Yayıncılık da dosyamı kabul ettiklerini ve üzerine çalışılması gerektiğini belirttiler, kendilerine çok güvendiğim için içim rahattı ve bu aşamada editörüm Ayla Duru Karadağ ile uzun bir süre çalıştık, sağ olsun her satırında emeği vardır, bana çok şey kattı, Ayla Duru Karadağ öyküleri tekniksel olarak çok daha nitelikli hale getirmemi sağlayan gizli kahramandır. Sonra Selahattin Özpalabıyıklar editörüm oldu ki onunla yaptığımız çalışmayla kıymetli bir editörle birlikte çalışmanın ne demek olduğunu anladım, benim için muhteşem bir şans oldu. Kitabın ismine ben daha öyküleri yavaş yavaş oluşurken karar vermiştim. Kapak tasarımı ise yayınevime ait, Gülay Tunç yaptı Bilge Sancı ile birlikte, çok da şahane bir kapak yaptılar, sağ olsunlar. Bu vesile ile ismi geçen tüm kişilere teşekkür etmek istiyorum. Sorularınız ve kendimi ifade etme şansı verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Gitmekle Kalmak Arasında "Kötü Bir Gri"

Sine Ergün'ün *Baştankara*'sını Bir Yorumlama Denemesi

Orçun Ünal

Sine Ergün, 1982 doğumlu genç[1] bir öykü yazarı. Ergün'ün ilk kitabı *Burası Tekin Değil* 2010 yılında Yitik Ülke Yayınları'nca yayımlandı. İkinci kitabı *Bazen Hayat* 2012 yılında Can Yayınları'ndan çıktı. *Burası Tekin Değil* de aynı yıl Can Yayınları etiketiyle tekrar yayımlandı. 2013 yılında *Bazen Hayat* 59. Sait Faik Hikâye Armağanı'na layık görüldü. 2016 yılının Haziran ayında üçüncü kitap *Baştankara* geldi. Ergün, yakın tarihte 2017 Avrupa Birliği Edebiyat Ödülü'nü kazandı. *Burası Tekin Değil* ve *Bazen Hayat*, birinci baskıyı bitirmeyi başardılar. Bu yazının yazıldığı tarih itibariyle, sırasıyla ikinci ve dördüncü baskıya ulaştılar.

Bütün bu yukarıda yazdıklarımız, Ergün'ün öykü dünyasının mercek altına alınması gerektiğini kanıtlar gibi. Okurda ve jürilerde yankısını bulan şey nedir? Öykünün mekanizmalarını hangi ruh işletiyor? Anlatıcıyı ve onun anlatısını görünür kılan, tabiri caizse başarıya ulaştıran özellik nerede yatıyor? Benim için en önemli sorular: Yazar metinlerini hangi motivasyonla kaleme alıyor? Metinlerinin altına kasten ya da bilinçsizce ördüğü derin yapı hangi anlamları, göndermeleri içeriyor? Bu yazının amacı, bu soruları elimden geldiğince yanıtlamaya çalışmaktan ibaret.

[1] Günümüzde yeni yazarlar ilk kitaplarını onlu yaşların sonu, yirmili yaşların başında yayımladığı için yaş kavramı iyice aşağı çekildi, gençlik kavramı ve genç sıfatı sorgulanır oldu. Ben, burada görüldüğü üzere, ilk kitabını yirmili yaşlarında yayımlamış, otuzlu yaşlarının ortasında üç kitabı olan bir yazarı yine de 'genç' kabul etme eğilimindeyim.

Biçimsel olarak dikkati çeken ilk şey, Ergün'ün öykülerinin kısalığı. Öyküler genel olarak yarım sayfadan altı sayfaya kadar yer kaplıyor. Ergün, öykülerini ağır, geniş sofra yemeği havasında değil, ayaküstü bir büfe atıştırmalığı lezzetinde yazıyor ve sunuyor: hızlı, işlevsel, keyifli ama bazen çabuk acıktıran bir öğün. Ergün'ün öykü yazma üslubunun temel özelliklerinden birinin kısalık olduğu açık. Ergün, küçürek öykü yazmayı, şimdiye kadarki bütün eserlerinde görüldüğü üzere, bir teknik olarak benimsemiş. Üç kitabında da devam eden bu kısalığın, kanımca, Ergün ve bu tarzda yazan diğer yazarlar için avantajları olduğu gibi dezavantajları da var. Avantajı, metinlerin kolay okunur, kolay takip edilir olması. Kitabın neresinde kaldığınız pek önemli değil, çünkü birkaç öyküyü, hatta bütün kitabı bile tek oturuşta okumak mümkün. Bu durum, hem modern şehir insanının hız ve vakitsizlik derdine, hem de uzun metinlerden, kalın kitaplardan korkan okurun korkusuna deva gibi.

Dezavantajı, okurun belleğinde iz bırakmaması. Bu da yazara olumsuzluk olarak dönüyor. Anlatı, zamanın dışında ya da ondan bağımsız değil, doğrudan zamanın içinde ve zamanla oluşuyor. Okurun zihni metinle ne kadar az uğraşırsa hatırladığı, sindirdiği ve hissettiği de o kadar az oluyor. Kitap bittiğinde, akılda yalnızca bir ya da iki öykünün konusu, olay örgüsü kalıyor. Kurgu açısından bakıldığında da, öykü tam kıvam kazandığı anda bitmeye, sönmeye yüz tutuyor; okuru

tam kavramaya başladığı yerde alelacele bırakıyor. Ergün'ün öyküleri için geçerli olan okuma ve algılama zamanı her seferinde çok kısa olduğu için, okurun hayal gücü ve katarsis imkânı yarı yolda bırakılıyor.

Kısalığın bir dezavantajı daha var: Öykü, her zaman boşluklarla çalışan bir türdür. Doldurduğu alandan fazlasını boş bırakır ve okuruna anlatı-ötesi alternatif bir mekân açar. Parçayı verip bütünü gösterir, ima eder. Ergün'ün kısacık öyküleri, bu anlamda, gereğinden fazla boşluk bırakıyor. Bu fazla boşluğa, açık ve belirsiz sonlar da eklenince, okur anlatıyla açılması gereken mekâna adım atamıyor. Böylece Ergün daha uzun, kıvamlı anlatının verebileceği lezzet fırsatını da elden kaçırıyor. Yine de, yalnızca kısa öykülerden oluşan bir kitabın olumlu bir 'hafifliği', kendine has bir tadı olduğunu da inkâr etmemek gerek.

Dil açısından baktığımızda, Ergün'ün 'zararsız' diye adlandırmak istediğim bir dil kullandığını söylemek mümkün. 'Ne var ki' ve 'ne ki' gibi bazı bağlaçların ısrarlı tekrarı ve monoton 'dedi-dedim' yapıları sayılmazsa akıcı, pürüzsüz bir dilden bahsedebiliriz. Ergün'ün cümleleri de öyküleri gibi kısa. Kullandığı dil, amaca yönelik. Ergün lafı dolandırmıyor. *Baştankara*'ya hızlıca bir göz atıldığında bile, onlarca tek ya da çift kelimelik cümle hemen göze çarpıyor. Öyle ki 've' bağlacından bile cümle kurulduğu görülüyor: "Selim, halatı boşluğa salladı. Ve. Kanca tiz bir ses çıkararak bir yere takıldı." (*Baştankara*, Kanun Hükmünde Kararname, s. 78) Ergün, cümlecikleri virgüllerle birbirlerine bağlayarak uzun sıralı cümleler kurmayı tercih ediyor: "İyiyim ben, dedim, gülümsedim, bana baktı, sonra halama, yüzünü ekşitti, alaycı, burnundan nefes verdi, sırtını döndü, bulaşıklara girişti." (*Baştankara*, Uğursuz Adam, s. 73) Biraz yukarıda 'zararsız' olarak adlandırmayı tercih ettiğim dil, dilin sanatsal anlatım olanakları için zorlanması, hatta yapaylaştırılmasıyla edebî olmayan doğallık arasında tam orta bir yerde duruyor. Ergün'ün dili, sanatsaldan ziyade gündelik, doğal konuşma diline yakın, ama edebiyatla çelişecek işlenmemişlikte değil. Öykülerin kısalığına ve ele alınan konulara göre biçildiği bile söylenebilir rahatlıkla. Kumaş elbiseye

göre belirlenmiş kısaca. Ergün'ün belirgin tercihlerinden biri de konuşmaları çift tırnak işareti olmadan, cümle içinde vermek. Bu tercih, metni görsel açıdan sadeleştirdiği halde bazen konuşmanın nerede başlayıp nerede bittiğinin belirlenmesini güçleştiriyor ve okuru geriye dönmek, cümleyi tekrar okumak zorunda bırakıyor.

Konuları ele alış açısından baktığımızda, Ergün'ün bazen gerçeküstü, bazen de gerçekçi bir anlatımı benimsediği gözlemleniyor. Özellikle son kitabı *Baştankara*'da gerçeküstü bir fikre dayalı, alegorik tatta öykülerin sayısı belirgin şekilde artış gösteriyor: "Sizin Gibiler", "Uzun Yol", "Mavi Gözlü Baykuş", "Kemerlerin İstilası" ve "Kanun Hükmünde Kararname" bu tür öykülere örnek gösterilebilir. Bunların kitabın bütünü açısından tekdüzeliği kırmakta yararlı oldukları açık.Buna karşın, "Kemerlerin İstilası" ile "Kanun Hükmünde Kararname" gibi öykülerin temelde parlak ama oldukça sade fikirlere dayandığını ve bu fikirlerin büyüsüne kapılarak kurgu üzerinde fazla düşünülmeden hikâyeleştirildiklerini söylemek de mümkün.

Konuları ve karakterleri açısından baktığımızda, Ergün'ün öykü dünyası açıkça toplumun avantajlı bir azınlığını ve onların dertlerini ele alıyor, kaçınılmaz olarak da öncelikle o kişilere hitap ediyor. Burada, toplumun iyi eğitim almış, yurt dışında bulunmuş, belirli bir gelir düzeyini yakalamış, özgür ve bağımsız yaşam tarzına sahip,- genç kesiminden bahsediyoruz. Orta yaş altı burjuva sınıfının ya da plaza insanının sorunları ile çıkmazları anlatılıyor diyerek kaba bir genelleme yapabiliriz.

Ergün, öykülerini çoğunlukla birinci tekil kişi ağzından anlatıyor. Bu tarz anlatı da yabancılaştırmadan ziyade bir tür samimiyeti, özdeşleştirmeyi beraberinde getiriyor. Dolayısıyla dile getirdiği sorunlara eleştirel bakışı, analitik çözümlemeyi ıskalayabiliyor. Ergün bazen (belli ki bu samimiyet duygusunu artırmak için) bir hikâyeyi değil, bir anlatma edimini, bir sohbet ortamını anlatıyor. Özellikle *Bazen Hayat*'ın birçok öyküsü anlatıyla başlayıp anlatıyla kapanıyor.

> "Anlatmaya devam ediyordu." (*Bazen Hayat*, Anlatıcı, s. 15)
> "Sana gerçek bir hikâye anlatayım, dedi, [...]" (*Bazen Hayat,*Bırakalım Ölsün, s. 19)
> "Bana onu anlatsana, dedi, [...]" (*Bazen Hayat*, Hayatımın En Güzel Günü, s. 23)
> "İnsanlar bir şeyler anlatıp duruyor, dedi, [...]" (*Bazen Hayat*, Dinleyici, s. 35)

Diğer bir deyişle söz konusu öyküler, başka bir anlatıyı içeriyor. Esas hikâye içerideki olurken, öykü anlatılan hikâyeye bir çerçeve ya da sahne işlevi görüyor. Yalnızca yukarıda örnek gösterilen öykülerde değil, birçoğunda bu durum tekrarlanıyor. Doğrudan olayı anlatmak yerine anlatma edimini anlatmak, bir sohbet sahnesini aktarmak Ergün'ün bilinçli bir tercihi gibi görünüyor. Gerçeküstü

ve kafkaesk tarzdaki öykülerinde ise üçüncü tekil kişi anlatımın tercih edildiği gözden kaçmıyor.

Ergün'ün temel meselesine gelirsek, bu meseleyi genel anlamda insanın insanla, toplumla ve kendiyle çatışması, çelişkisi, mücadelesi olarak özetleyebiliriz. Bu çatışma, en güzel ifadesini (anne-çocuk, karı-koca, hala-yeğen, iki sevgili, iki arkadaş gibi) ikili ilişkilerde ve küçük arkadaş gruplarında buluyor. Bir yandan bireyleşmeye, bireysel özgürlüğünü kazanmaya çalışırken, diğer yandan kendini mevcut topluma, geleneksel düzene kabul ettirmeye çabalayan insanın çelişkisi her öyküde kendini gösteriyor. Tekrar tekrar kullanılan, kariyer sahibi, çok gezmiş, yurt dışı görmüş, içki-uyuşturucu kullanan, hâlâ bekâr ama ailesi tarafından yerleşmeye, yuva sahibi olmaya teşvik edilen kadın karakterler bu insan tipine iyi birer örnek teşkil ediyor. *Baştankara* kitabındaki "Bir Yuvanız Olsa" (s. 57-58), bu tipolojinin en belirginleştiği öykülerden biri. Bu öyküde anlatıcı, klasik ev mobilyaları, başörtüsü ve namazla geleneksel tarafa oturtulan halasını ziyaret ediyor ve onun kendisiyle kardeşi için ettiği 'bir yuvaları olması' duasına *maruz* kalıyor. Bu, şüphesiz iyi niyetli bir dilek ancak maruz kalınma hissi hikâyeye açıkça hâkim. Çünkü yuva sahibi olmak, özgürlüğün kısıtlanması anlamına geliyor. Öykülerdeki karakterler, özgürlük ile yerleşiklik, gitmek ile kalmak arasında ikiye bölünüyor. *Baştankara* kitabına adını veren "Baştankara" öyküsü (s. 49-53), yuvayı terk etmek motifi üzerinden insanın aynı anda hem farklı olma hem kabul edilme ihtiyacını alegorik tarzda anlatıyor. Bu öyküde, göçmen bir kuş "evinde mutsuz" olduğu ve "hiç görmediği yerlerin özlemini çektiği" için göç zamanını beklemeden yola çıkıyor, yorucu bir yolculuğun sonunda baştankaraların arasına düşüyor. Farklı olduğu halde, onların arasında kendini rahat hissediyor, huzur buluyor ve zamanla onlara benzemeye başlıyor. Onlardan biri olmadığını içten içe duyumsamasına rağmen tam bir kabul edilme isteğiyle yanıp tutuşuyor. Kısa süre sonra, reddedilme ve dışlanma kaçınılmaz olarak kendini gösteriyor. Acı ve eksiklik hissi, kabul edilmemeye eşlik ediyor: "Böyle, onlara yabancı, gözlerinde yok, kalamazdım, gidemezdim de." Baştankaralar tarafından kabul görme ve bir yere ait olma isteği, özgürlük aracı olan ve kuşu gerçek yuvasına geri döndürebilecek kanatların kesilmesiyle son buluyor. Özetle, başkaları tarafından kabul edilme arzusu özgürlüğü de yuvaya sağlam dönme imkânını da öldürüyor. Yukarıda belirttiğim 'yurt dışı görmüş' insan tipini örtülü şekilde burada da buluyoruz. Kanımca, bu öyküdeki göçmen kuş, macera, mutluluk ve değişiklik arayışı içinde yurt dışına yerleşen insanlarla özdeşleştirilebilir.

"Dost Ziyareti" (s. 65-68) öyküsü de özgür ama yalnız birey ile mutsuz ama mutluluk rolü yapan evli, yerleşik bireyi karşı karşıya getirip ikisinin de eleştirisini yapıyor. İki mümkün

kutbun farklı nitelikteki mutsuzlukları kafaya kafaya tokuşturuluyor.

Baştankara'nın son öyküsü "Kamyon Şoförünün Tedirginliği" benzer şekilde artık kamyon süremeyen bir kamyon şoförünü, hiçbir yere gidemeyen bir yolcuyu anlatıyor: "Kamyondan vazgeçemezdi, süremezdi de. Her gün bir saat direksiyonun başına oturur oldu. Ev gibi, rahat, korunaklı." (s. 80) Bu sona bakılırsa, gitmek ile kalmak, kendi olmak ile başkası olmak arasındaki arada kalma durumu yeni bir olma hâli ortaya çıkarıyor. Tam da bu arada kalma durumunda bir tür 'yuva' bulunuyor.

"Uzun Yol" (s. 15-17) adlı büyülü gerçekçi tarzdaki öyküde ise, "gitmeleri gerektiği için" yollara düşen adam ile kadın uzun yolculuğun ardından kendi evleri olduğunu hatırlamadıkları kulübelerine dönüyor. Evlerinde onları bir adam bekliyor: buzdolabından-çıkan-adam. Yabancılaşmanın somutlaşmış hâli gibi görünen bu adam, buzdolabından çıktığı gibi odayı ve adamla kadının bedenlerini soğutuyor. Böylece, yaptıkları uzun yolculuk, evlerini hem bellek hem hissiyat açısından ev olmaktan çıkarmış oluyor.

Baştankara'nın ilk öyküsü "Sizin Gibiler" (s. 13-14), bütün bu gitme–kalma–dönme sorununa bir yanıt ya da çözüm sunuyor adeta: Yola çıkışıyla ve yolculuğuyla ilgili pek az şey anımsayan bir yolcu, vardığı kentte bir otel odası tutup odaya giriyor ve bütün taleplere, zorlamalara karşın odadan çıkmıyor. Sonunda, çaresiz otel sahibi kapıyı kırdırıp içeri girdiğinde yolcu odayla bütünleşmiş, ondan ayırt edilemez hale gelmiş oluyor.

Bu senaryonun tam tersi, "Evden Çıkmayan Adam" (s. 55-56) öyküsünde görülüyor: "Bir gün, evden çıkmak üzere hazırlanmış, soluklanmak için koltuğa oturmuş, bir daha kalkmamıştı." Bu öyküde, insanın, yolculuğa bile çıkamadan, yerleşik olduğu yerde, yani kendi evinde silikleşmesi, unutulması söz konusu: "Zamanla ev de o da unutulmaya yüz tuttu." (s. 55) Evden çıkmayan adamın kapısına bir gün bir 'ölü' geliyor, içeri giriyor ve koltuğa oturuyor. Öykünün bitiminde, sessizlik ile ölüm eve hâkim oluyor. Sonuç olarak, gitmek de kalmak da, kendin olmaya, başkası olmaya çalışmak da işe yaramıyor. Bütün çabalar, herkese benzemek ve unutulup gitmekle son buluyor.

Ergün'de gitmenin de kalmanın da akılcı bir sebepten ziyade içgüdüsel bir zorunluluğa bağlandığı aşikâr. Ancak "Sarmaşık" (s. 69-70) öyküsü, gitmenin bilinçli bir tercihle ilişkilendirildiği nadir metinlerden biri. Burada, anlatıcının ziyaretine geldiği kişi İstanbul'dan kaçıp "havası güzel, sakin" bir yere yerleşmiş. Bu kaçışın sebebi, karakterin bir baltaya sap olamamasının, bir yere tutunamamasının ailesine getirdiği yük olarak gösteriliyor: "Yapma ağbi, dedi, bilmiyormuşsun gibi, kaç kez iş değiştirdim, bir yerde tutunacağım yok." (s. 70) Öyküye adını veren sarmaşık ise insanın olduğu yere ne kadar hızlı

bağlandığının simgesi: “Bak, sandalyeyi daha iki gün önce koydum buraya, nasıl sarmış sarmaşık.” (s. 69)

İnsan bir yandan kabul görme ihtiyacı duyarken diğer yandan herhangi bir şekilde kalabalıktan farklılaşmaya, bireyleşmeye, öne çıkmaya ve bunu sadece kendine değil, bütün topluma göstermeye çalışıyor. Bir anlamda, kendi olumlu farklılığını diğerlerine kabul ettirmek için uğraşıyor. İnsanın içinde yan yana barınan bu iki dinamik onu çeşitli içsel ve dışsal çelişkilere sürüklüyor. Çoğunluk için sonuç, kendini diğerlerinden ayıracak önemli bir maddi veya manevi birikim ortaya koyamamak oluyor. Bu noktada, ortalama kavramı devreye giriyor. Ergün de özgür olmak ile yuva sahibi olmak, gitmek ile kalmak, kendi olmakile başkası olmak, mutluluk ile mutsuzluk arasında huzursuz, dengesiz bir ortayı bulmaya çalışıyor. Ergün, bu ‘orta’ya en güzel şekilde “Kapanmasın” (s. 29-32) öyküsünde işaret ediyor. Öyküde, kendine yeni bir ev tutan Derya, arkadaşları Orhan, Ekin ve anlatıcıdan boya için yardım istiyor. Ertesi gün Derya’nın evinde buluşan dörtlü, yatak odasının ‘tamamen siyah’ duvarını beyaza boyamaya çalışıyor, her attıkları kat arasında da bira içerek sohbet ediyorlar. Gitmek ve kalmak, sohbetin odak noktası oluyor:

“Ben de gitmeyi düşündüm ama, nereye, bilemedim, dedi Derya, aradan saatler geçmemiş gibi, o kadar dolaştım ki. Otuz beş yaşındayım, hiçbir yerde fazla kalamadım, bıraktığım yerle bağım sürsüne uğraşmadım. Yarın gitsem, kimsem yok, genç de değilim ki artık, insanlar da ilgimi çekmiyor. [...] Sorun, dedi Orhan, gitsek, nereye gideceğiz?” (*Baştankara*, Kapanmasın, s. 30-31)

Karakterler kaç kat boya atsalar da yatak odasının siyah duvarı beyaza dönmek bilmiyor. Sonuç, ‘kötü bir gri’den (s. 30) ileri gitmiyor. Evde daha önce oturan kişinin siyahıyla eve yeni yerleşenin beyazı ortaya kirli bir gri çıkarıyor. Gitsen gidecek yer olmamasının, kalsan aitlik hissedememenin yarattığı tatsız grilik. Gri renk, işte bu ‘arada kalma’ durumunu temsil ediyor. Ergün, *Bazen Hayat*’taki “Barda” öyküsünü “[...] bir yere ait değilsen değilsindir,” (s. 33) diye bitirirken belki de hiçbir yere ait olamamaktan bahsediyor.

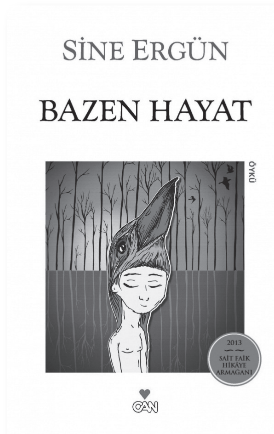
Özetleyecek olursak, Ergün özellikle son kitabı *Baştankara*’daki metinlerin arkasında usul usul bir bütünlük kurmayı, bir sorunu yüzeyde dağınık, derinde yoğun biçimde irdelemeyi başarıyor. Bu sorun, genelde insanın, özelde kentli burjuva gencinin kendini gerçekleştirmek ve özgür olmak amacıyla uzak diyarlara gitme zorunluluğunu içinde hissetmesi, bu içgüdüye uyması, ancak sonunda vardığı yerde de dönerse evinde de kendine bir yuva bulamaması, arada kalması olarak özetlenebilir. Bu ‘arada kalma’ kavramı, başkası olmaya çalışırken kendi özünü yitirmeyi de içeriyor. Sonuç ise mutsuz, yalnız, eksik, kendi kimliğiyle çelişen bir birey oluyor. Çözüm olarak değilse de seçenek olarak evden hiç

ayrılmamak ya da gidilen yere acı verici fedakârlıklarla uyum sağlamak gösteriliyor. Bütün bunlar, Ergün'ü, öteki anlatı özellikleriyle birlikte büyük ölçüde modernist çizgiye oturtuyor.

Her yazarın yaşı ilerleyip yazarlık deneyimi arttıkça dili, biçimi, kurguyu, atmosferi ve karakterleri daha yetkince kullanması gerektiği gibi, tekrara düşmemek, tekdüzeliğe kapılmamak amacıyla kaleminde değişikliğe gitmeside zorunludur. Ergün'ün, *Burası Tekin Değil*'den beri tutturduğu yazım tekniğini geliştirdiğini ve bir sorunu usulca kitabın bütününe yaymayı başardığını düşünüyorum, ancak bundan sonraki eserlerinde özellikle biçim açısından yenilikler denemenin taze anlatım yolları bulmak açısından faydalı olacağı kanısındayım.

Adı geçen kitaplar

ŞARKI HİKÂYELERİ

SUMMERTIME

Ümit Ünal

"Summertime... Bu şarkının Ella Fitzgerald ve Louis Armstrong'un birlikte söyledikleri eski bir yorumu hayatımın belirsiz bir evreye girdiği o zor günlere sesinin rengini verdi. Kazancı Yokuşu'nda oturduğum karanlık apartman dairesinde mono bir teypten, sokaktaysam 'walkman'den durmaksızın Summertime'ı dinliyordum. Summertime beni içine alıyordu, beni kışkırtıyordu, düşlere sürüklüyordu. Her seferinde parçanın ortasına doğru "Tamam bu son, artık dinlemem," diyordum ama Ella Fitzgerald son defa "Hush little baby" deyip arkadaki büyük orkestra son notaları çıkarınca, sıcak bir kucağa geri döner gibi yeniden başa alacağımı ve sonsuza kadar bu şarkının ılık havasına kapanıp yaşamak istediğimi anlıyordum."

1987'de *Amerikan Güzeli* diye bir hikâye yazdım, bu itirafla başlıyordu. Jazz' Best adında toplama bir kaseti askere giderken küçük bir dükkândan

almıştım. Dört beş ay boyunca elimde sadece o standart parçalardan oluşmuş kaset vardı dinlemek için. Yirmi iki yaşındaydım. Karadeniz kıyısında bir denizci birliğinde "Katip-Er" olarak kısa dönem askerlik yapıyordum. Her şeyin gerçek muharipler için tasarlandığı bu topçu birliğinde her türden yazı-mazı işlerine tabii ki dapdaracık bir yer ayrılmıştı. Yazıhane dediğimiz oda ufak bir tuvaletten biraz daha büyüktü. Önümde daktilonun durduğu duvara dayalı bir sehpa, sandalyeye oturup biraz kaykılınca arkamdaki duvara değebiliyordum. Bir dosya dolabı da benimle birlikte bu daracık odayı paylaşıyordu. Dışarıda akıp giden güzel bir yaz vardı. Bulunduğumuz tepenin aşağılarındaki plajdan, çocukluk günlerimden çok iyi hatırladığım kesintisiz bir cıvıltı geliyordu. Her gün neredeyse sekiz saat boyunca o loş yazıhaneden çıkmadan birliğe teslim olan, geç teslim olan, izne giden, terhis olan vs. askerler hakkında; birliğin sabun, giysi, yiyecek istihkakları hakkında ve daha bir sürü şey hakkında rutin mektupları daktiloya çekiyordum; gelen-giden evrakı imzalara çıkarıyordum, gelenleri deftere kaydedip dosyalarına kaldırıyordum. Bir yandan da küçük hoparlörlü bir gazeteci teybinden günde neredeyse sekiz saat Summertime'ı dinliyordum.

Bu walkman büyüklüğünde mono teyp-radyo askerden önce son çalıştığım yönetmen olan Ertem Eğilmez'in hediyesiydi. Senaryo çalışırken doğaçlama oynadığı diyalogları kaydetmek için almıştık bu teybi, senaryo bitince de bana vermişti.

Ertem Eğilmez küçükken yazlık sinemalarda yeniden yeniden seyrettiğimiz "Hababam Sınıfı" dizisinin, Münir Özkul ve Adile Naşit'li "Gülen Gözler", "Süt Kardeşler", "Oh Olsun", "Neşeli Günler" gibi klasik komedilerin yönetmeni ve yapımcısıydı. Çocukken bizi gülmekten yerlere yatıran filmleri çekebilmek için (ve herhalde bir takım başka dertler yüzünden) kendini yiyip bitirmiş, günde üç paket sigara içmiş ve şimdi ciğerlerinde amfizemle, bir deri bir kemik, evine ve bir koltuğa çakılıp kalmıştı.

Ben onun filmleri, bir sürü şarkı ve bir sürü kitap eşliğinde büyümüş, film okulunda okuyup senaryolar yazmaya başlamıştım. Ertem Eğilmez, ona biraz yakın olan herkesin deyişiyle Ertem Abi, ilk senaryom "Teyzem"in çekilmesine önayak olan kişiydi. Onunla o yılların en ünlü oyuncusu Müjde Ar sayesinde tanışmıştım. Evine ilk kez "Teyzem"i anlatmak için gitmiştim. Bana bir küçük tanrı gibi anlatılan adamın, iki büklüm, zorlukla yürüyen biri olduğunu görünce biraz hayal kırıklığına uğramıştım. Ama Ertem Abi konuşmaya başlayıp beni, yörüngesine aldığında, kendimi yazdığım senaryonun inceliklerini filan anlatmayı bırakıp, doğrudan gerçek teyzemin, gerçek hikâyesini anlatırken bulmuştum. Ertem Abi'de insanın bütün yapmacıklığını, bütün savunmasını yıkan ve bir anda en çıplak hâliyle konuşma ve kaderiyle yüzleşme zorunda bırakan tuhaf bir karizma vardı. Hayatta bu tür

insanlarla karşılaşmamışsanız -ki ender bir deneyimdir- bu söylediğimi biraz zor anlarsınız.

Neyse, karşısında oturuyordum. Ellerimi nereye koyacağımı bilemiyordum. Biraz kekeleyerek hikâyemi anlatmaya başladım. Sonuna doğru biraz açıldım ama hepsi hepsi beş dakika içinde her şey bitti. Ertem Abi beni dikkatle dinledi, dinlerken yüzünde önce utangaç bir gülümseme, sabırsız, sanki sözümü her an kesecek bir ifade; sonra da acayip bir durgunluk, bir dalgınlık belirdi. İçin için korktum ama bu ifadeyi önümüzdeki bir yıl içinde tanıyacak ve bir şeyi beğenip gerçekten ilgi duyduğunda böyle baktığını öğrenecektim.

"Teyzem" film olarak çekildi, bu ayrı bir hikâye, ondan sonra Ertem Abi bana kendisi için bir senaryo yazmamı teklif etti.

Askere gelmeden önceki bir yılı onun evinde haftanın beş gecesi senaryo çalışarak geçirmiştim. Evi sinema çevresinin uğrak yeri; akıl danışma, fikir sorma, senaryo önerme durağıydı. Senaryo çalışması dediğimiz, aslında Ertem Abi'nin uzun uzun yazdığımız filmin hikâyesi, karakterleri hakkında konuşması, o an aklına gelen diyalogları bir meddah gibi oynamasıydı. Eve gelen ziyaretçiler de konuya ortak olur, Ertem Abi'nin tekrar tekrar anlattığı sahneleri dinler, fikir belirtirlerdi. Onun konuşmalarını teybe kaydeder, ertesi gün evde oturup kasedi dinler ve işe yarayacak şeyleri not ederdim. Bir mânâda yine "katip"lik yapıyordum yani, biraz lüks bir katiplik... Sohbet ya da Ertem Abi'nin monoloğu bir süre sonra senaryodan çıkar, tanıdık insanlara, eski filmlere, Türk Sineması'nın kendince bir endüstri olduğu eski şaşaalı günlere, açık saçık anılara ve daha bir sürü şeye uzanırdı. Ertem Abi sinemanın teknik tarafına ya da kişisel anlatıma filan önem veren bir yönetmen olmamıştı. Onun için mühim olan, etkileyici bir hikâyeyi en kısa yoldan, herkesin anlayıp etkilenebileceği bir şekilde aktarmaktı. Ama gençliğinde "titiz" bir yönetmenken, en küçük ayrıntılara bile neredeyse hastalık derecesinde nasıl önem verdiğini, mesela iki bayat köfteyi gerçeğe uygun olarak çekebilmek için akşamdan nasıl pişirttiğini, nasıl köftelerin çevresindeki donmuş yağ tabakasını görmek için beklediğini anlatırdı.

Küfür etmenin bu kadar yakıştığı bir başka adam görmedim. Ertem Abi, her hikâyesini bin bir detaylı küfürle süslemeye bayılırdı. Çocukluk, ilk gençlik yıllarının tüm hatıralarını tükenmez bir heyecanla anlatıp dururdu. Yirmi bir yaşında biri olarak benim, hiç bir zaman anlayamayacağım o "akord tutturma telaşı"ydı bu. Ertem Abi hatıralarından, hatıralarını paylaşmaktan medet umuyordu. Ertem Abi'nin alkollü şeyler içmesi yasaktı ama diğer misafirlerin suç ortaklığı etme kapasitesine göre buzlu viskiler sohbete eşlik eder, ikinci bardağın ve akşamın sonunda mutlaka Ertem Abi'nin gözlerini yaşartacak bir konu bulunurdu.

Evin pek çok şeyi gibi, aşınmış kadife kaplı koltukların düzeni de yıl-

lardır aynı kaldığı için; çoktan ölmüş bir yazarın ya da oyuncunun adı geçtiği zaman bile Ertem Abi onun sürekli oturduğu köşeyi işaret ederek konuşurdu. “Sadık Abi bir gün dedi ki...” Sadık Abi’nin olarak benimsenmiş koltukta şimdi ben oturuyor olurdum, parmağı beni işaret ederdi. Kitaplıkta eski iş bir çalar saat sürekli çın çın çınıyla nadir sessizlik anlarını doldururdu.

Yazdığımız senaryo, bir sürü etken yüzünden, maalesef iyi bir film olamadı ama yazarken, Ertem Abi’nin yönetmenler, oyuncular, yazarlar, müzisyenler için buluşma yeri olan evindeki sohbetleri izlerken, hem sinemaya hem de hayata dair çok şey öğrendim.

Askerde gece nöbetleri bitmek bilmiyordu. Ertem Abi’nin hediyesi teybin radyosundan acayip istasyonlar bulur, nöbet saatlerinde gizli gizli müzik dinlerdim. En çok takıldığım program Varşova (sunucusu kendi dilinde varsva gibi bir şey derdi) Radyosu’nda gece birden üçe kadar yayınlanan bir rock programıydı.

Askerliğin sonuna doğru, bir gece nöbeti sırasında radyoda feci güzel bir şarkı başladı, söyleyenin kim olduğunu bilmiyordum, şarkının ismini de Lehçe sunuştan anlayamamıştım ama birden İngilizce sözleri anladığımı, kısık sesli şarkıcının “Hush little baby, don’t you cry” dediğini fark ettim. Bu bal gibi de Summertime’dı. Sunucunun sonraki lafları arasında “Canis Caplin” kelimelerini seçebildim. Sonra sabah oldu, o zamana kadar hiç görmediğim büyüklükte bir deniz olan, insanda okyanus çağrışımları yaratan Karadeniz aydınlandı, denize bakarak Summertime’ı düşündüm ve askerden döndükten sonra Janis Joplin’in söylediği Summertime’ı her yerde deliler gibi aradım. Bulduğum zaman kaçınılmaz bir şekilde Summertime’a ikinci kere takıldım ve çok uzun süre Janis Joplin versiyonundan kurtulamadım. Hâlâ arasıra huşu içinde ziyaret ettiğim ve eskisi kadar çok olmasa bile iki üç tekrar için, içine gömüldüğüm bir şarkıdır.

Amerikan Güzeli’nde hikâyeyi sanki Summertime tutkunluğum askerden once başlamış gibi kurmuştum; insanın hayatını yazıyormuş gibi yaptığı sözde “otobiyografik” hikâyelerde bile, hayatı üzerinde ufak tefek düzeltmeler yapması kaçınılmazdır çünkü.

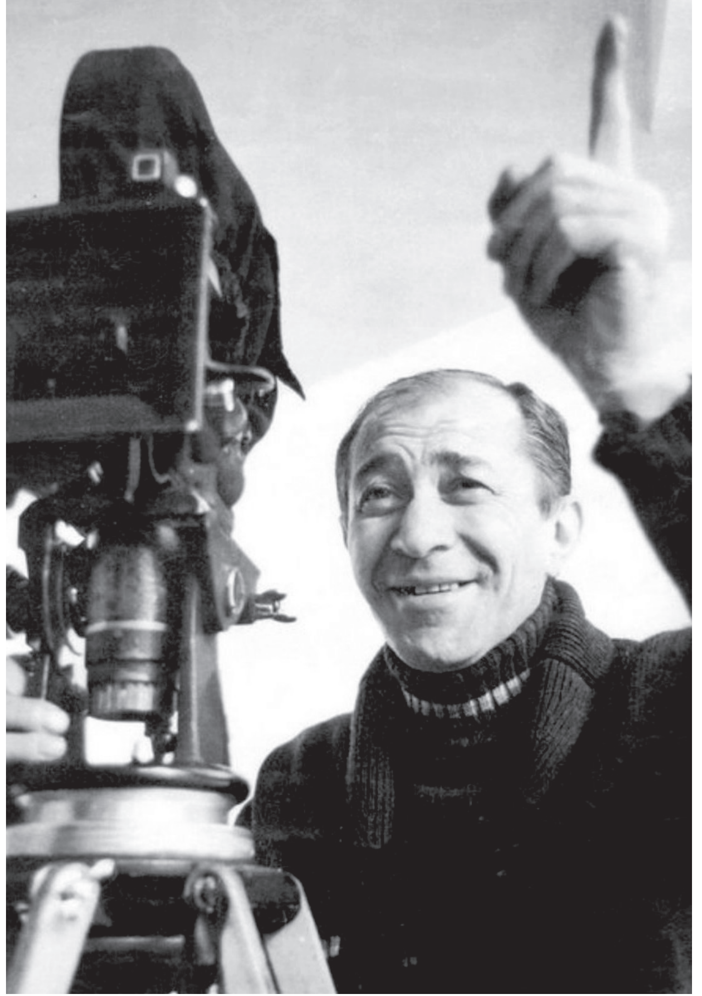
Asıl büyük düzeltmeyi yapabilseydim, şimdi başka türlü yazmak isterdim ama askerlik dönüşü Ertem Abi’yle ilişkim koptu. Ben gençlere özgü o vefasızlık ve kayıtsızlıkla, başka türlü bir pırıltı gördüğüm yerlere burnumun doğrultusunda koşturdum. Ertem Eğilmez bir mânâda hayatının bütün tecrübesini özetleyen bir vasiyet filmini, bir zamanlar asistanı ya da öğrencisi olan yönetmenlerin yardımıyla yazıp, tekerlekli sandalyede çektikten sonra öldü. Buna inanmıyorum tabii ki. Yıllar sonra bugün bile, Gümüşsuyu’nda oturduğu evin önünden geçerken dönüp bakmamaya gayret ediyorum. Şimdi bir ofise dönüşmüş zemin katın penceresinden, Ertem Abi’nin koltuğunda oturduğunu ve karşısındaki insanlara sürekli hikâyeler ve anılar anlattığını; öğütler ve emirler verdiğini göremeyeceğim için...

O bitmek bilmez gece sohbetlerinin sonunda herkes gittikten sonra yalnız kaldığımız bir sırada, iki viski sırasında taktığım şarkılardan, şarkı tiryakiliğimden filan bahsetmiştim. “Sen çok içli çocuksun yahu,” demişti. “İyi sinemacı olacaksın ama biraz bırak, böyle her şeye takma, çok içlendiğin şeyleri otur kitap olarak yaz, her şeyin sineması olmaz.”

Ben içli bir çocuk olarak görülmek istemiyordum. Derin, ağır ve akıllı bir adam olmak istiyordum. Her şeyin sineması olsun istiyordum.

Tabii ki zaman üzerimizden geçiyor ve herkesi ama herkesi daha içli, daha yüzeysel, daha akılsız, daha eli kolu bağlı yapmayı ve herkesi hizaya getirmeyi çok iyi biliyor. Ben bir istisna olmak isterdim, olamadım.

Bu yazdıklarımı Ertem Abi de okuyacakmış gibi yazıyorum, ne kadar isterdim okumasını... Yüzünde beliren utangaç gülümsemeyi görmeyi ne çok isterdim.

ERTEM EĞİLMEZ

SORUŞTURMA

SAİT FAİK

Devlet adamı olarak kimi beğenirsiniz?
Hiç kimseyi beğenmiyorum.

Takdir ettiğiniz parlamenter kimdir?
Bilmiyorum.

Beğendiğiniz başyazar?
Hiç birini sevmem.

Fıkracı?
Vâlâ Nurettin.

Şair?
Her hâlde Yahya Kemal değil. Melih Cevdet.

Hikâyeci?
Orhan Kemal.

Sahne san'atkârı?
Hepsinden nefret ediyorum.

Perde san'atkârı?
....

Ses san'atkârı?
Hiç birini dinlemem.
En korkuncu Celâl Şahin.

Karikatürist?
Hepsini severim.

Röportaj muharriri?
Yaşar Kemal.

Beğendiğiniz romancı?
Osman Celal'den başka kimseyi tanımıyorum.

İnci Mecmuası, 29 Aralık 1952.

SORUŞTURMA

AHMET BÜKE

Devlet adamı olarak kimi beğenirsiniz?
Mustafa Kemal Atatürk

Takdir ettiğiniz parlamenter kimdir?
Behice Boran

Beğendiğiniz başyazar?
Uğur Mumcu

Fıkracı?
Deniz Yıldırım

Şair?
Mehmet Mümtaz Tuzcu

Hikâyeci?
Sait Faik

Sahne san'atkârı?
Erdem Şenocak

Perde san'atkârı?
Taner Birsel

Ses san'atkârı?
Mabel Matiz

Karikatürist?
Behiç Ak

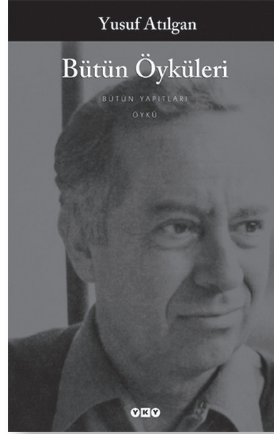
Röportaj muharriri?
Hikmet Feridun Es

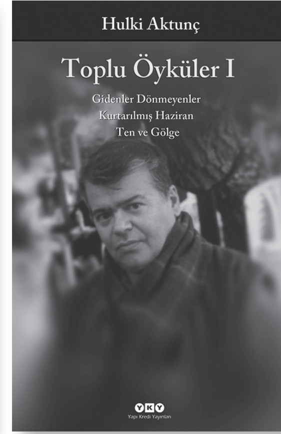
Beğendiğiniz romancı?
Orhan Kemal

Öykülem, Kasım 2017.

İki Öykü Bir Dünya: 6/7 Eylül'e Öykülerle Bakmak

Bengü Vahapoğlu

Sonbahar, 1955'ten beri, tarihe eklenen yeni bir acı hatırayla beraber geliyor bu topraklara: 6/7 Eylül Olayları. 6 Eylül 1955 sabahında Atatürk'ün Selanik'teki evine bombalı saldırı yapıldığı haberinin duyulması bir infiale; toplanan kitlelerin protestoları kısa sürede başta Rumlar olmak üzere gayrimüslim nüfusun dükkânlarına, evlerine, mal-mülk hatta giderek can ve ırzlarına yönelik şiddet eylemlerine dönüşüyor. Bugün üzerine güzellemeler yaptığımız "eski" İstanbul'la vedalaşmaya da bu olaylardan sonra başlıyoruz. 6/7 Eylül Olayları, İstanbul şehir kültürünün asli unsurlarından gayrimüslimlerin dalgalar hâlinde göçüne ve İstanbul'daki kozmopolit yaşamın eriyip kaybolmasına sebep oluyor. Sadece evleri, dükkânları, piyanoları, kumaşları, arabaları, camları, pencereleri, vitrinleri değil, asıl karşılıklı aidiyet duygusunu parçalayan yakma, yıkma, yağma üzerine kurulu vandallık günlerini, bırakın yaşamayı, düşünmek bile bugün dahi tüylerimizi ürpertmeye yetiyor. Sosyal medyanın hafızaları diri tutma işlevinin de katkısıyla her yıl yeniden bu büyük utancımızla yüz yüze geliyor ve artık 6/7 Eylül tarihlerini "pogrom" kavramıyla yani "etnik, dini ya da siyasal nedenlerden dolayı bir grup insana ve malına yönelik organize şiddet olayları" olarak tanımlamamız gerektiğini biliyoruz. Bu olayların anısına, yapacağım öykü çözümlemeleri için 6/7 Eylül'ün Türkçe öyküye düşen iki gölgesini seçtim: Yusuf Atılgan / "Çıkılmayan", Hulki Aktunç / "Göz Bağı"

Yusuf Atılgan / "Çıkılmayan"[1]

"Çıkılmayan" öyküsü bir yağma eyleminin ortasında açılır. Ancak öykünün 6/7 Eylül olayları sırasında geçtiği okura doğrudan verilmiş bir bilgi değil. Atılgan'ın metnin içine yerleştirdiği mekân, kişi ve olay tasvirlerine dair ipuçlarının birleştirilmesiyle varılabilir bu sonuca. "Boydan boya yırtılmış kumaşların, gömleklerin, parçalanmış ayakkapların, saatlerin, cam kırıklarının" (64) kapladığı yolun, taşları bile görünmez olmuştur. Üstelik öykünün adsız başkişisi camı çerçevesi indirilmiş, tezgâhı kırılmış bir dükkânda, kırık oyuncak ve şişelerin arasındadır. Atılgan, çizdiği bu manzarayla bizi 6/7 Eylül'ün fotoğraf arşivlerinde gezdirir adeta. Öykünün başkişisi, kalabalık bir grupla birlikte hareket etmektedir ve girdiklerinin kaçıncı dükkân olduğunu bilmez. "Eli baltalı", "sarı yüzlü", "kocaman gözlü"dür yanındaki adamlar. Ayırt edici tek bir özellik yoktur bu tasvirde, hepsi birbirine benzer. Sarı benizleri ve ellerindeki baltalar insani canlılıktan yoksun bir ölüler ordusuyla karşı karşıya olduğumuzu hissettirir. Öykü başkişisi, "Kimsin sen arkadaş, niye yırtmıyorsun?" diyen kişinin "kıpkızıl" gözleriyle kurar en yakın teması.

[1] Yusuf Atılgan, **Bütün Öyküleri**, YKY, Ocak 2002, 64-69. Alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

"Kıpkızıl" gözler, bu yarı bilinçsiz kitleyi yönlendirenin yoğun bir öfke olduğunu gösterir.

Okur, öykünün ancak kendisine gösterilen ve iletilen kısmı üzerine yorumda bulunabilir. Örneğin başkişinin neden, nasıl, hangi saiklerle bu yağmacı güruhun içinde olduğunu bilmiyoruz. Merak mıydı onu bu kalabalığa çeken? Yoksa politik itkiler miydi? En azından ikinci soruya hayır yanıtını verebiliriz. Yazar, tekdüze bir yaşam sürdüren memur başkişisine -en azından- 6/7 Eylül bağlamında bir politik duruş atfetmemiştir. "Kalabalıkla sürüklenmiş, az sonra o da onlardan olmuştu," (64) dendiğine bakılırsa onun eylemlerine kitle psikolojisi yön verir. Başkişi için milat, yağmaladıkları dükkânda, kırık tezgâhın altındaki para tomarını bulduğu andır. Zaten öykü de bu sahneyle açılır, başkişinin kalabalıktan ayrı, bir birey olduğunu fark ettiği o anda. "Onların arasındayken kafası durmuştu düşünemiyordu. [...] Para tomarını avuçlayalı beyninin saati kuruldu," (64-65) denen başkişi o andan itibaren tek başına hareket eder. Polisin olay yerine yaklaştığı haberini alan grup dükkândan kaçarken o, tezgâhın altında kalır. Kendi bağımsız seçimlerini yapmaya başlamıştır. Önceki hâline gittikçe yabancılaşır. "Benim gözlerim de öyle büyük mü?" (64) diye sorar kendine. Yerdeki kırık oyuncakları görünce "Bebekler başlarına gelenlerden şaşkındırlar. Ben mi kırdım onları?" (65) diye düşünür ama hatırlayamaz. Hatırlayamaz çünkü derin bir uykudan, bir çeşit bilinçsizlik hâlinden uyanmıştır.

Artık tek başına hareket ediyor ama pek de yalnız sayılmaz. Yanındaki kalabalık kitleyi cebindeki para tomarıyla değiş tokuş etti bir bakıma. "Cebindeki tomarı yokladı. Oradaydı. Rahatlık verici; sevmediği, alışamadığı işinden onu kurtaracak, **bu toplumda kişinin özgür kalabilmesi için tek araç olarak düşündüğü paraydı bu**. Yağlıymış, olsun. Temizi yağlısından değerli değildi onun. Yapacak tek şey **onunla birlik buradan kaçabilmekti**," (65) denir öyküde. Verili hayatından onu çıkarabilecek bir araçtır para. Aslında onun parayla kurabildiği en büyük düş bir araba satın almaktır. Sıradan, "küçük" insanın sınırlı düş dünyası. Yine de öykü başkişisinin araç olarak gördüğü parayla yine bir araç, bir otomobil almak istemesi kayda değer. Otomobil ona daha uzun, daha geniş bir hareket alanı kazandıracak, hiç değilse arasında/içinde sıkışıp kaldığı evinin ve iş yerinin dışına çıkabilecek bu sayede.

"Çıkılmayan" öyküsü "hareket etmek/eylemek" ve "hareket etmemek/eylememek" arasındaki gerili ipte gidip gelir aslında. Bütün öykü bir fiil üzerine kuruludur, bir potansiyelin ortaya çıkması ya da çıkmamasıdır sanki söz konusu olan. Başkişi parayı bulduğu ilk anda olduğu yerde hareketsiz kalır.

"Çömeldiği yerde kaldı dizleri ağrıyor. **Durumunu değiştirmekten korkuyor**," (65) denir. Öykünün kilit taşı, bu son cümle bana göre. Bir duvar dibine çökmüş ve korku içinde sinmiş bu adamın hâli sadece anlık bir görüntü değil, adeta bütün bir hayatının mermerden heykeli. Ancak cebindeki para tomarı ona harekete geçme gücü verebilir. Uzun bir süre aynı pozisyonu koruyan bedenin harekete verdiği ilk tepkiyse dizlerdeki karıncalanmadır. Saptığı yan sokakta takip edildiğini ve yakalanacağını sanarak tutturduğu koşu sırasında "Yüreğim bu kadar hızlı çarpsın da durmasın. Koşamam artık. Yakalayacaklar beni," (66) diye düşünür. Eve varıp kendini yatağa atınca **"Nasıl dayandı bu geceye gövdem?"** (66) diye sorar kendine. Önemli bir sorudur bu. Bünye alışkın değil beden sınırlarının bu denli zorlanmasına. Hareket, sürdürülebilecek mi dersiniz?

"Çıkılmayan" öyküsüne iki duygu hâkim: korku ve paranoyanın sınırında bir kuşku. Bu iki duygu bütün öykü boyunca birbirini besler. Olayların ertesi günü, iş yerinde arkadaşlarından biri gazetede evlerin basılıp yağmacıların toplandığının yazıldığını söyler. Bu andan itibaren kuşku her adımda tırmanır; öykü başkişisi herkesin ona baktığını, onun parayı çaldığını bildiğini düşünür. Suçluluk psikolojisi onu ele geçirmiştir. Şemsiyeli bir adam tarafından takip edildiğine dair gerçek dışı korkulara kapılır. Yol boyunca evinin basıldığını kurar durur kafasında. Halbuki eve dokunulmamıştır. "Yatacak köşede, bıraktığı gibi. **Her şey yerli yerinde**. Tozlar, tabandaki çamur parçaları." (68) Az önce bu odada tek bir an için Tanpınar'ın şiiri parlayıp sönmedi mi sizce de? Fakat bir çeşit altüst edilmişlikle oradaydı. "Her Şey Yerli Yerinde"nin ferah, aydınlık ve zengin dış atmosferi, köşede öylece bırakılmış yatak ve tozlu zemin arasında hapsolup emiliverdi sanki.[2]

Evi basılmamıştır, peşinde kimse yoktur ama ne kuşkusundan ne korkusundan sıyrılabilir. "Hep olağanüstü şeyler düşünmüştü, yaşadığı düzenden kurtulmak için. Piyangolardan ummuştu. İşte beklediği geldi, ama kurtulamıyor," (68) denir öyküde. Paranın düşünü kurmak başka, paraya sahip olmak başka şey sonuçta; verdiği huzur ve rahatlıksa geçici. Harcayamadığı (Artin'in dükkânında yediği yemeğin ücretini bu paradan veremez, borçlanır), saklayamadığı bu para gittikçe değersizleşir gözünde. İade etmeye de cesaret edemez. Son çare, paraları yakmaktır. Tabii içinden bir iki yüzlüğü cebe indirdikten sonra. "**Kimse kuşkulanmaz.** Bir yağmurluk

2 Nurdan Gürbilek'in Yusuf Atılgan ve hocası Tanpınar'ın metinleri arasında kurduğu zıt simetri bu satırlarda kristalize olmuş gibi geldi bana. Şöyle diyor Gürbilek: "Her zaman 'geniş hayat'tan yana olmuş Tanpınar ile beslendiği kaynağı çoktan kurumuş bir dar hayatın, bu hayatın sınırları içinde daralan insanların yazarı Yusuf Atılgan." Yazının tamamı için bkz. Nurdan Gürbilek, "Taşra Sıkıntısı", **Yer Değiştiren Gölge**, Metis, Ekim 2005, 47-74.

alırım." (69) Arabadan çoktan vazgeçti, yağmurluğa razı bile. "Üç yüz liralık adamım ben," diye düşünür devam eden cümlede. Haksız da sayılmaz. Modern toplum düzeninde insanın varoluşsal değeri maaşıyla, kazandığı parayla eş tutuluyor ne de olsa.

Öykünün çözülüş bölümünde metnin temel felsefesini oluşturan varoluşçuluğa açık göndermeler ardı ardına gelir: "Belli bir yaşayış uygulamışlar bana. Görünmeyen bir giysi giydirmişler. Sıkıyor beni, çıkarıp atamıyorum. Düğmelerini çözemem mi? Bu bile güç. Ya çıkarıp atanlar? Tutuyorlar onları. Deliler evine kapıyorlar ya da kodese. Alamayacam boz arabayı. Sinirlerim bozuldu üstelik." (68) "Çok şey öğrendi bir günde. Kendi kendini bildi. Çıkamayacak batağından." (69) "Bir çıkar yol bulamıyorum. İstediğim gibi değil, benim için düzenlenmiş yaşayışı sürmem gerek." (69) Ancak varoluşçu yazarların bir kısmı kişinin, kendini ezen düzene, kişiliğini silen toptancı topluma, benliğini hiçe sayan zorbalığa başkaldırmasını da beklemişlerdi.[3] Oysa Atılgan'ın öykü kişisi davranışının sorumluluğunu taşıyamamış, düzenin kendine çizdiği sınırlara geri dönmüş gibi görünüyor. (Hem sınırlarının dışına çıkmaya 'nasıl dayanır -alışık olmayan- gövdesi?') İçinde git gide koyulan karanlık, yanan paraların ateşiyle ışır; çişi gelir, acıkır, metabolizması durmuştur da yeniden çalışmaya başlar adeta. Başa döndük galiba, hani şu çaresizlikten ve korkudan sinmiş, köşeye sıkışmış hareketsizlik heykeline. Atılgan'ın epigrafı daha bir anlam kazandı şimdi. "Herkes esnesin. Her şey önceden bilinmektedir. Bu dünyadan hiçbir şey umulmamaktadır," (64) diyordu Michelet. Buradaki anlamıyla "esnemek" vazgeçmişlikle eşanlamlı tınlıyor kulağımda; fiil olmaktan çıkıp sürgit bir duruma dönüşüyor. Özgür irade ve kolektif irade karşı karşıya geldi öyküde. Kolektif iradenin karşısında tıkanıp kalan 'özgür irade'den söz edebileceğim. Atılgan 'çıkılmayan' bir metne mi sıkıştırdı peki okuru? Bir umut ışığı göz kırpıyor. Başkişi karar verdi, her korku anında ağrısı azan ve metin ilerledikçe bu duyguyla özdeşleşen çürük azı dişini çektirecek. Murat Gülsoy'un da belirttiği gibi, o dişi çektirdikten sonra nasıl biri olacağını bilmiyoruz.[4] Kitleleri yöneten bu en güçlü duygudan, yani korkudan da kurtulabilecek belki o zaman.

Hulki Aktunç / "Göz Bağı"[5]

"Göz Bağı"nda bu kez bir çocuğun, bir çocuk işçinin, Yusuf'un odağından izleyeceğiz 6/7 Eylül'ü. Yusuf, Kazan Kaynak Döküm

3 Asım Bezirci, "Önsöz", s.11. Jean Paul Sartre-**Varoluşçuluk** (çev. Asım Bezirci, Say, İstanbul 2005) içinde.

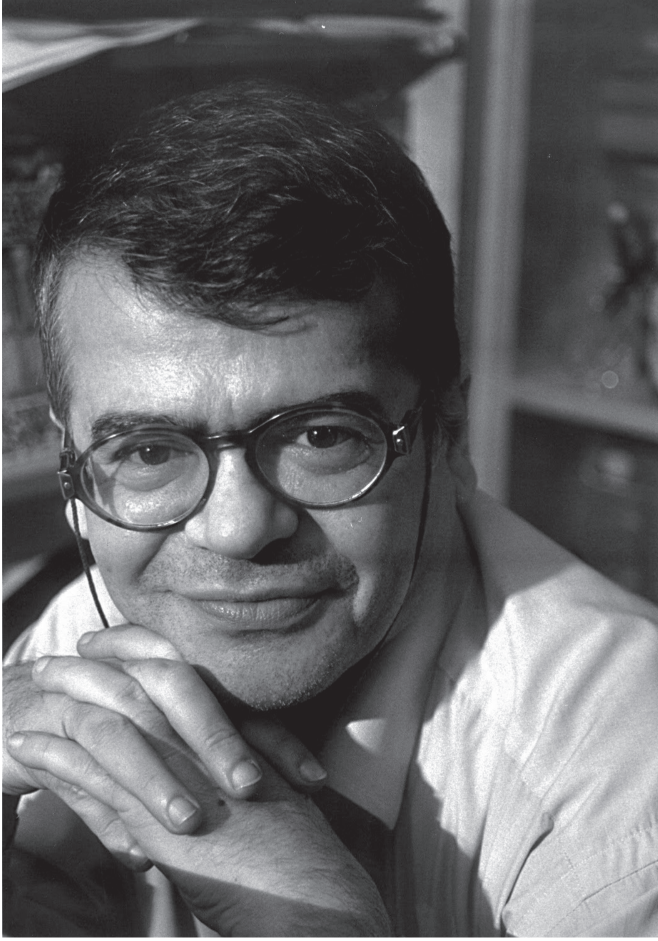
4 Yazının tamamı için bkz. Murat Gülsoy, "Küçük Yağmacının Otomobil Sevdası," *Notos*, S:35, Ağustos-Eylül 2012, 20-25 ya da https://muratgulsoy.wordpress.com/2012/09/30/kucuk-yagmacinin-otomobil-sevdasi/

5 Hulki Aktunç, **Toplu Öyküler I**, YKY, Ekim 2003, 11-24. Alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

Fabrikası'nda çalışan bir kaynak çırağıdır. Öykü, adını, Yusuf'un kaynak alevine korunaksız bakmaktan yıpranan gözlerini sağaltmak için annesinin uyguladığı eski bir usulden alır. Bu yönteme göre ince dilimlenmiş patatesler bir tülbent yardımıyla her gece yatmadan önce gözlere bağlanır. Başlarda anne babası Yusuf'un çektiği sıkıntıya üzülüp çocuğu eski ustası camcı Arif'in yanına vermeyi düşünseler de zamanla hem anne-baba hem de "göz bağı"nı "hak edilmemiş bir ceza" (12) olarak gören Yusuf bu duruma alışır. Yusuf, bir aydır çalıştığı bu yeni işinde mutludur, çünkü fabrikada "Selahattin ustası, Mihal'i, Kız Hüseyin'i, Topçu Mustafa'sıyla, hattâ sık sık işçi arasına giren Patron Oğluyla," (13) şenlikli bir kalabalığın içindedir. Tek sıkıntısı gözlerindeki batma ve yanmalardır ama bunun da "yazgı" olmadığını, bir kaynakçı gözlüğünün bütün eziyetini sonlandırabileceğini kısa zamanda görür. Öykü de tam burada zaten: "Göz Bağı", Yusuf'un kaynakçı gözlüğüne ulaşma mücadelesinin öyküsü; bu mücadele sırasında kurduğu düşlerin, umutlarının, engellerin ve hayal kırıklarının bir toplamı. "Böyle bir gözlük, işe bağlanmanın, sevinip üzülmenin, yorulma ve acıkmanın, dinlenme ve doymanın, **kurtarılmış bir geleceğin** ta kendisi oldu zamanla," (13) diye yazar öyküde.

Bir çözümleme denemesi için öyküyü kaç kere okuduğumu inanın bilmiyorum ama sayfalar ve satırlar arasında mekik dokurken dönüp dolaşıp takıldığım cümle bu oldu. İlle de şu "kurtarılmış bir gelecek" ifadesi. Okuma sırasındaki zihinsel sürecim, metne de yansıyacak ve bu cümleye yeniden döneceğim ama şimdilik şu umut taşıyıcısı gözlükten bahsetmeye devam edeyim. Kaynakçı gözlüğü, fabrikada yalnız ustalara verilir, dolayısıyla Yusuf ona ancak bireysel çabalarıyla ulaşabilecektir. Pazar yerinde Dayı Settar adında bir işportacıyla anlaşır, Dayı bir hafta içinde ona gözlük ayarlayacak, Yusuf da babasından gizli biriktirdiği paralarla gözlüğü satın alacaktır. Ancak ertesi hafta, bu kez Mihal'i de yanına katarak gittiği Dayı, gözlüğü henüz bulamadığını, bir hafta daha beklemesi gerektiğini söyler ona. İşe bağlanmanın, sevinmenin... ön koşulu gözlüğe kavuşamayan Yusuf'un ilk iş günü tatsız geçer, gözleri erken batmaya başlayıp üstene bir de elini yakınca tümden tadı kaçar. "İçinden patrona da, oğluna da, Aksak Muhasebeciye de, Settar'a da söv[er] uzun uzun." (16)

O gün fabrikadaki alışılmadık hareketliliğe, gruplaşmalara, fısıldaşmalara, küfürlere, Mihal'in kendisinden uzak, ürkek, kırgın tavırlarına, hatta kamyonetini hemen gaz kesip durduran Patron Oğlunun bir gazete kaparak hışımla okumasına da anlam veremez. O, hâlâ "[...] gözlüğü alırsa her şeyin düzeleceğini sanıyor." (16) Selanik, Atatürk'ün evi, bomba gibi birtakım sözcükler duyar ama kimseye bir şey sormaz.

“Ne ilgilenmişti, ne de **olup bitenleri anlamakla bir şey kazanacağını ummuştu**,” (16) sözleriyle anlatılır Yusuf’un kayıtsızlığı. Akşam işten döndüklerinde oğlunu kapıda bekleyen Mihal’in babasının aceleci, tedirgin tavrını da, elinde ilk defa bir gazete gördüğü kendi babasının yüzündeki asıklığı da anlayamaz. Uyumadan önce zihninden akan görüntülerin ikisinden biri yine gözlükle ilgilidir: “İşe gidişi… Mihal… yanık… Selâhattin usta… **azıcık denenmiş ve üstüne titrenmiş mor dünya…** ardı ardına gaz kesip burnu önünde zınk diye duran kamyonet… iğnelenmeler… **kaynakçı gözlüğünün arkasından bakılıp sevilmiş, az denenmiş, mor bir dünya.**” (17)Yusuf, öykünün sonuna değin kaynak gözlüğüne dair motivasyonunu kaybetmeyecek ama yolu 6/7 Eylül pogromuyla kesişti bir kere ve mücadelesi bir darbe aldı. Şu durumda öyküyü de bu kesişmenin ekseninden anlamlandırmaya çalışmak daha iyi olacak. Öncesinde takıldığım cümleye geri döneceğim.

Hem seviyorum bu cümleyi hem de yadırgıyorum. “Kurtarılmış bir gelecek” sözünü 12-13 yaşındaki bir yeni ergenin zihninden süzülüp metne yerleşmiş bir ifade olarak göremiyorum belki. Yusuf’tan büyük bir gölge düşüyor öyküye: yazarın ideolojisinin gölgesi. Demek ki Aktunç’un kurduğu dünyada Yusuf’un, Yusuf’u da aşan bir

temsiliyeti var. O zaman metnin üzerinde dinamik bir uçuş yapıp Yusuf'un, kaynak gözlüğünün, ikisi arasında kat edilmeyi bekleyen mesafenin ve bütün bunların etrafındaki diğer unsurların neleri temsil edebileceğine bir bakalım. Kaynak gözlüğü, işçinin güvenlik gerecidir. Fakat işçiler, tıpkı Yusuf gibi, patron tarafından onlar için hayatiyeti olan gereçlerden yoksun bırakılırlar. Öte yandan işçilerin üretim araçlarına sahip olabilmeleri de örgütlü bir biçimde hareket etmelerine ve bu örgütlü hareketin öneminin bilincinde olmalarına bağlıdır. "Derdin olursa kolay çözersin. Araya hatır gönül zor girer, girse de biteceği yer vardır, yakındır. Aksak Muhasebecinin mesai hilelerini nasıl kesip attılar? Karışmak isteyen Patron Oğlunu nasıl usuletle kamyonetine kapadılar? Gaza basıp gitmek isteyince nasıl durdurup seyir verdirdiler? 'Gözdağı mı bu?' diye bağırınca nasıl sırıttılar hep birden?" (13) diye yazar öyküde. Bu sahnede işçilerin birlik oldukları takdirde sermayenin simgesi Patron Oğluna nasıl geri adım attırdıklarını görürüz. Dolayısıyla Yusuf, bu birlik duygusundan aldığı güçle "Aksak Muhasebeci bunun için [kaynak gözlüğü] sıkıştırılabilir mi?" diye düşünebilir. Fakat henüz ortada olgunlaşmış bir örgütlülük olmadığından yine bireysel çabalarına başvurur. Ama o en azından ustası Selâhattin gibi kaynak gözlüksüz çalışmayı bir "yazgı" olarak görmemiştir. "Yarı yıkanık yüzünde ağarmış nişasta kalıntılarını görünce" kendisinin de fabrikadan bir kaynak gözlüğü alana kadar gözlerini Yusuf gibi bağladığını söyleyen ustasının aksine o, dayatılan şartlara boyun eğmek yerine çözüm üretmeye çalışmıştır. Geleceğin işçisidir Yusuf; yaşam ve emek koşulları üzerindeki kontrolü eline almış işçi sınıfının yani "kurtarılmış geleceğin ta kendisi."

Hulki Aktunç, 2010'da, ölmeden önce kaleme aldığı son yazılarından birinde iki çelişki ekseni tanımlıyordu: "Dikey çelişki (sınıfsal bir çelişki, sömürü çelişkisi). Ve... Yatay çelişki (temel çelişkiymiş gibi dayatılan ikincil çelişki [Aktunç burada türbanlı-türbansız, laik-dindar-dinci, Türk-Kürt, Ermeni-Türk vb. çelişkileri kastediyor. B. V.]) [...] Egemenler, sömürgenler dikey çelişkilerdeki ağır suçlarını, soygunlarını, cinayetlerini gizlemek için yatay çelişkileri gündeme getiriyor,"[6] diyor. 1974'te yayımladığı "Göz Bağı" tam da bu iki çelişkinin çarpışmasının öyküsü. Yani bu durumda Aktunç'a göre, Rum çocuk işçi Mihal'i de, Türk çocuk işçi Yusuf'u da sömüren aynı patron. Halbuki olayların çıktığı gün Mihal, işçi arkadaşlarının arasında ne kadar yalnızdı. İşçi, Patron Oğluyla el ele verip yağmalamıştı şehri. Demokrat Parti'nin her mahalleye bir milyoner vaat ettiği yıllar, işçilerin zihnini bulandırmış, asıl mücadelenin kiminle olduğunu unutturmuştu.

[6] Hulki Aktunç, "540 Metre Derinde," *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 2010, 19.

Kapitalizmin, işçi sınıfı üzerindeki yabancılaştırıcı etkisi de, olayların korkunçluğu ve anlamsızlığı da Yusuf'un cephesinden aktarılınca daha çarpıcı bir şekilde görülüyor: "Bir yerde yangın mı vardı? Neden kimse işe gitmiyordu? Neden dışarı bırakılmıyordu? Kendisi de, Mihal de? Bir yerde talan mı vardı? Sokağın çoğu işçisi niye çıkmıyorlardı, çıkanlar bunca erken sokaklara dökülüp nereye gidiyorlardı? Mihal'in, babasının her sabahki otobüs acelesini bırak, pencerede görünmelerini engelleyen neydi? Annesinin belli etmek istemediği sessiz kuruntu, telâş, Erzincanlı bakkalla Mihal'in babasının garip davranışları... **hiçbiri diğerine bağlanmaz görünüyordu.**" (18) Aktunç, projektörünü Yusuf üzerinde tutmakla isabetli bir seçim yapmış bu bakımdan.

İşçiler, patrona "göz dağı" olacakken kolay para işçilere"göz bağı" oluverdi. Her ne kadar Yusuf, çevresinde olan biteni tam anlamıyla kavrayamasa da kendi doğrusunu yanlışını ayırabilen kuvvetli sezgilere sahip. Babasının eve getirdiği yağma torbasının içinden çıkanlar şunlar: "Önce, sofa benzer pırıl pırıl bir kumaş çıktı torbadan, ardından küçük bir kesekâğıdına doldurulmuş rengârenk incik boncuk, onun altında koskoca bir tekerlek kaşar peyniri, sonra koyu kırmızı bir kadın elbisesi, kalın kumaştan siyah bir pantolon, ezilmiş bir fötr şapka, birbirine dolaşık kurdeleler, iplikler, fiyonklu küçük gömlekler..." (20) Nerede giyecek o anne bohçadan çıkan kırmızı elbiseyi, o boncukları nereye giderken takabilecek ya da baba kullanabilecek mi o fötr şapkayı? Evin dekoruna, ailenin ait olduğu sınıfa ne kadar da yabancı eşyalar bunlar. Anne baba belli etmek istemedikleri bir sevinçle bakarlar 'ganimetlere.' Yusuf'un payına kırmızı yalımlı bir gömlek düşer. Yusuf da sevinir önce ama kısa sürer sevinci: "[...] bunu nasıl giyebilecekti ki? Kendisini bu gömlekle iş yerine gitmiş gördü, herkes alay ederdi en azından [...]" (20) Şu bizim çocuk işçimiz, sezgisel de olsa, bir sınıf bilinci taşıyor besbelli. Bu durumda Yusuf'un başlarda sergilediği kayıtsızlık anlaşılabilir, Aktunç'un ideali bu yönde belli ki. Olaylara işçilerin ve işçi sendikalarının katılım oranının yüksek olduğu, yağmada kaldıraç, lata, kürek, testere, kaynak makinesi gibi aletlerin kullanıldığı hesaba katılınca hele.[7]

Yaşanan karmaşayı kavramaktan uzak bu iki naif çocuk, Yusuf ve Mihal, olayların ertesi sabahı evlerinden kaçarlar. Babasının anlattığı yağma hikâyelerinden etkilenen Yusuf'un amacı kaynak gözlüğünü bulabileceği büyük nalbura gitmektir. Sokaklarda şahit oldukları manzara bu çocukları büyük bir şaşkınlığa uğratır.

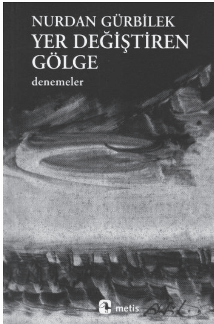
6/7 Eylül "Çıkılmayan"da bir fon olarak kalıp vizör bireye doğru

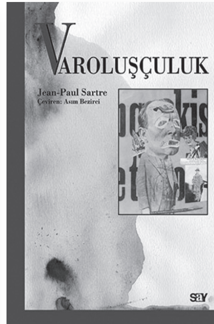
[7] Ayrıntılı bilgi için bkz. "Dilek Güven, **6-7 Eylül Olayları**, çev. Bahar Şahin Fırat, İletişim, Şubat 2017".

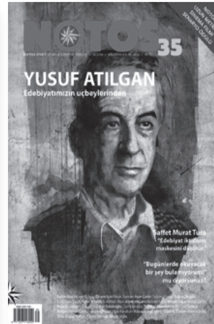
daralırken “Göz Bağı”nda kamera açısı genişler, Aktunç bizi toplum katmanları arasında gezdirir. Olayların öncesi-sırası-sonrası politik arka planıyla tarihsel bir perspektiften yansıtılır öyküye.

Yusuf, sonunda büyük nalburu bulur. Kırılan dökülen eşyaların, yerdeki çerin çöpün arasında kaynakçı gözlüğünü aramaya koyulur. Mihal’se kapıda “görünmez bir engel varmış gibi” kalakalmıştır. Dükkândaki “kötü bakışlı” adamlardan birinin “Gâvuroğlu” diyerek Mihal’in üstüne yürüdüğü sırada Yusuf, camları tuzlabuz olmuş kaynakçı gözlüğünü görür. Aktunç, öykünün aydınlanma anını son satırlara saklamıştır: “Tuzlabuz olmuş mor camlarıyla Selâhattin ustanınkinden de güzeldi bu. Tuzlabuz olmuş mor camlarıyla. Tuzlabuz. İçine göz açıp kapayana kadar iniveren boşluk duygusuyla yerden bir levye kaptı. Mihal’i sarsalayan adama doğru seğirtti.” (24) Yusuf, asıl mücadelesinin Mihal’le olmadığını biliyor, işçi arkadaşına, en yakın dostuna, kapı komşusuna sahip çıkıyor.

Adı geçen eserler

UMACI

Murat Çelik

Akarbazunte Öyküler

Murat Özyaşar'ın *Sarı Kahkaha*'sında "Felç" diye bir öykü var. Sakat Ekber. Her şeyden mahrum, en çok kadınlardan. İlk tecrübe. Başarısız bir dışarısı, genelev. Başarılı (sayılabilir mi?) bir eviçi, teyze kızı. Anneler mi halleder her şeyi? Öyküyü okuduktan sonra öyküdeki cinsel arzunun tanıdık geldiğini düşündüm. Öyküleri düşündüm. Yusuf Atılgan'ın "Evdeki"sine gitti aklım. Evde kalmış evdeki. Kendi istememiş aslında. O arzusuz. Dayıoğlu keşfediyor vücudunu. Oyunla, ayağıyla yokluyor evdeki. Evde değilken. Teyze Kızı–Dayıoğlu. Hafızamı zorlayıp Necati Güngör'ün İyiler *Genç Ölür* kitabında da buna benzer bir şey okuduğumu anımsadım. Evet, öykünün adı "O Benim Teyzemdi". Aslında mahalleden komşu fakat teyze. Çünkü küçüğe bakıyor. Yıkıyor onu. Erkekliğinden bahsediyor arkadaşına. Teyze Kızı–Dayıoğlu–Teyze. Bir uzak bağ

da Latin Amerika'da var. Fuentes'in *Körlerin Şarkısı*'nda, "Eski Haklar". Büyükbabanın ahlaksız evinden kurtarılmış çocuk. Rahibe Teyze: Benedicta. Banyo, ılık sular. Teyze Kızı–Dayıoğlu–Teyze–Teyze.

Ben pek şey demem, büyük yazı mevzuları. Keşke Nurdan Gürbilek.

OkuyalımmıOkumayalımmı

Susulacak Ne Çok Şey Var Aramızda, **Ezgi Polat:** Bir ilk kitap. Ezgi Polat 87 doğumlu, dergilerin mutfağından geçerek önümüze düşen öykülerin yazıcısı. Öyküler tek karakterli, içsel konuşmalarla bezenmiş değil. Diyaloglar, birbirlerinden bir şeyler saklayan insanların *susarakonuşması*ylaörüntülü. Mekân olarak "ev" tercih edilmiş öykülerde. Bilerek seçilmiş de olabilir, bir alışkanlık tasavvuru da olabilir: dışarıya bakıp içeriyi yazmak. Polat'ı Raymond Carver'ın genç bir akrabası gibi gördüm. Carver, sıradan hadiselerden büyük öykülere varmış, Polat ise "başladığı gibi bitsin" şeklinde kurmuş öykülerini. Kıyas yapacak değilim ama var bir damar.

Yüzünüz Kuşlar Yüzünüz, **Cemil Kavukçu:** Cemil Kavukçu adını görünce istemsiz olarak *Uzak Noktalara Doğru* diyeceğiz gibime geliyor. Raci, öykü tarihimizin unutulmaz karakterlerinden biri. *Düşkaçıran, Üstü Kalsın* ve *Aynadaki Zaman* kitaplarına kadar benzer çizgiyi izledi Kavukçu. İyi bildiği hikâyeler anlattı. Bu üç kitapta ise *büyülügerçekler* denedi. Dilinin buna pek uygun olduğunu düşünmüyorum. Bu yüzden hayal kırıklığına uğramıştım. *Yüzünüz Kuşlar Yüzünüz* ile o sevdiğim çizgiye geri dönmüş yazar. Bir birahaneden başlayan öyküler açık denizlere uzanmış. Mesleği gereği Kavukçu denizlerde ömür tüketmiş. Deniz adamını, oranın yasalarını iyi biliyor. Çalıştığı yerden sağlam hikâyeler anlatmış diyebiliriz. (Bu arada *Sarmaşık* filmini de izleyin.)

Kaplumbağaların Ölümü, **Fatma Nur Kaptanoğlu:** Bir ilk kitap daha. Fatma Nur Kaptanoğlu 93 doğumlu. Onu dergilerde, dergi sayılabilen dergilerde pek görmedim. Aceleye gelmiş bir toplam. Öykülerdeki "ben" izleğinden kurtulup biz okurları biraz daha çevresinde gezdirmesini isterdim. Kaptanoğlu'nun dili umut vaat ediyor, klişeden uzak durmalı kanımca. Bunun da olgunlukla pekişeceğini düşünüyorum.

Korku Yokuş Aşağıydı, **Anıl Mert Özsoy:** Gene bir ilk kitap. Anıl Mert'in "jargon"unu, "racon"unu pek sevmedim. Bazı öyküler portreler sunmak için yazılmış. Bir mahallede geçen roman yazsaymış daha başarılı olabilirmiş ya da belki *dizifilm* yapılabilirmiş bu hikâyelerden. Gerçeklerin romantize edilmesi de ayrı bir husus. Yazın kurallarının eksikliği, sayısız "gibi"ler de öykülerin zayıf yönü.

Notos

On yıldır var. İlk çıktığında *Notos Öykü*, şimdilerde *Notos*. 1. sayıya bakıyorum: 14 öykü var. (N. Soseki, A. Ryunosuke, N. Meriç, M. Mungan, F.

Özgüven, K. Öztopçu, M. İplikçi, M. Yalçın, G. Okuducu, F. Duman, Y. Tilermeni, Y. Ekinci, M. Özyaşar) 65. sayıya bakıyorum: 10 öykü var. (S. Schweblin, S. Holst, H. Ergül, K. Öztopçu, A. Kalender, R. Karabulut, Ö. Akıncı, E. B. Kalkan, B. Arbatlı, G. Erel) 33. sayıya bakıyorum: 11 öykü var. (T. Uyar, E. M. Forster, Colette, A. A. Azar, A. Ataşçı, B. Durmaz, S. Yadigâr, Ö. Akıncı, E. Türker, Y. Gündüz, G. İnci)

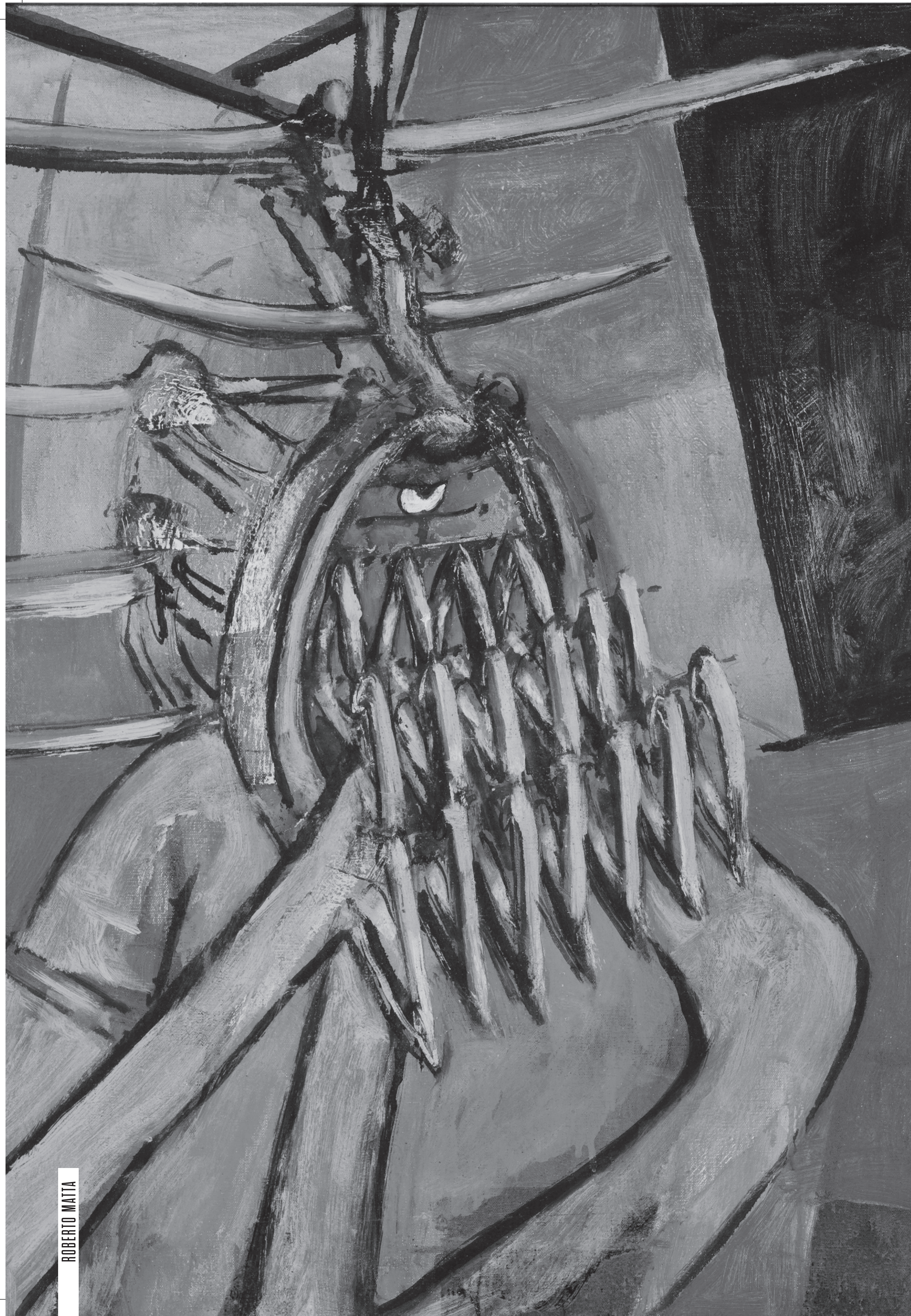
1. sayıda "kapak güzeli" yok. Günün konusu: Bu kitapları kim çevirdi? 33. sayıda günün konusu Tomris Uyar, 65. sayıda günün konusu Sevim Burak. Öykü yazmaya başlayıp öykü dünyasını keşfeden ve kabul almak isteyen her genç yazar *Notos*'a öykü göndermiştir. Şimdilerde ise *Notos*'un gençleri heyecanlandıran bir yapısı olmadığını düşünüyorum. Bir yeni yazar, öykü adına tartışma açan bir yeni mevzu yok. Varsa yoksa dosyalar, dosya konuları. Öyküden vazgeçme hâli olarak değerlendiriyorum ben bu durumu. Yeni fiyatıyla da maalesef plaza dergisi olma yolunda ilerliyor.

Ufarak Teferek

1. Benim bildiğim kadarıyla konuşma çizgisi kalmadı, öldü. Öykülerinizdeki diyalogları lütfen tırnaklarla kurunuz. "Sözcük + virgül" dedi sözcük + virgül "sözcük + nokta". Benim bildiğim kadarıyla bu kullanım esastır. (Tabii öykü okumadan öykü yazanlar için söylemiyorum bunu.)
2. Şiirde, şiir dünyasında "premier lig" ve "championship" çok belirgin. Öykü için maalesef bunu söylemek güç. Üst ligden doğru övücüleri seçtiğinizde, birkaç dergide göründüğünüzde, orta karar bir yayınevinden kitabınız çıkabiliyor. Bununla da yetinmeyip kendinizi öykücü sanabiliyorsunuz, imza günlerine, öykü adına konuşmalara gidebiliyorsunuz. 50 kuşağını okumayıp öykü kitabı çıkaran insanlar var aramızda.
3. 5 Kasım 2017 tarihinde TÜYAP'a gittik. Öğlen saatlerinde Füruzan vardı. Onu dinlemek, dünya gözü ile görmek için salona girdik. Bir kenara oturduk. Füruzan ve genç öykücüler geldiler. Kürsüye geçtiler. Genç öykücülerden biri moderatör konumundaydı sanırım, sorular sordu, bazı kötü sorular da sordu. Füruzan yanıtladı, bazen ters cevaplar verdi, bazen o haklıydı bazen de oraya konuşmak için çıkmış genç öykücüler. Nitekim genç öykücülerin sesini pek duyamadık. Füruzan sazı eline aldı ve onu dinledik. Yarım saat, kırk dakika sonra utana sıkıla salondan ayrıldık. Ne diyor şarkı: "Seni uzaktan sevmek, sevmelerin en güzeli". Etkinliğin adı neydi ya?

Unutmadan, Şunlar Şunlar:

Umami, Nur Arıklı
Ölümsüz Öykü, Karen Blixen
Tekerleksiz Bisikletler, Cem Akaş
Io Adası, Chong Chun Lee
Eylül Yorgunu, Güner Ener
Sazende Şunkin, C. Tanizaki
Kesik Hava, Murat Yalçın
Sıcak Öğle, Yordan Radiçkov
Biraz Kuşlar, Azıcık Allah, Gökhan Yılmaz
Yapamam ve Yapmayacağım, Lydia Davis

KABİLEDE BİR GECE

Yunus Abid

1.

Uçuyorduk ama göğe ait değildik. Ah, ne zırva ama!

Şehrin göbeğindeydik. Koca bir kavşağın ortasında, yükseklere çıkan bir fıskiyeyi çevreleyen havuz, havuzu çevreleyen yeşillik, yeşillikte rengârenk çiçekler, çiçekleri müthiş bir keyifle ezerken biz, sanki her şey tıkırmış gibi, çömez hayatımızda her soruya bir cevap bulmuşuz da son bir soru kalmış gibi geride, çiçekler artık tamamen yerle bir olmuşken, aynı soruyu, tekrar tekrar... Uzun hikâye.

En aklı başında olanları bendim. Mah ve Sez dışadönük, Fır ise içli köfte gibiydi. Belki farkında değildi Fır ancak çok sıkıcıydı. Zaten içli köfteler kendi bilinmezliklerini ilgi çekici zanneder ama öyle bir dünya yoktur. Bir gün Fır'a söyleyeceğim bu gerçeği. Kolay olmayacak, çünkü Fır da her içli köfte

gibi içinden ne çıkacağı belli olmayan bir aptal. Ah Fır, ne sanıyorsan kendini, hiçbiri değilsin.

Bense gerektiğince düşünen, yeterince konuşan ne geveze ne sus pus bir elemandım. Her türlü normal ve ideal seviyedeydim. Orta ayardım. İnsanlığın referans noktası falandım. Ne Avarel kadar salak ne Co kadar çelimsizdim. Hâliyle yüce kabilenin bel kemiği olmak zorundaydım. Ve bugün yüce kabilemin yardımına ihtiyacım vardı.

Aptal Fır ve benim tanışıklığımız eskiye dayanırdı. Birbirinin mazisini bilenlere özgü açıkta tutulan zaaflar beni hiç güvende hissettirmiyordu. Bir cinnet anında Fır benim yediğim tüm boklardan sergi açacak ve kaç tane katman varsa yerin altında, o kadar derinlere sokacak korkusu hep diri duruyordu bende. Zaman zaman göğsümü kabartan yüce kabilemden bu gibi soru işaretleri sebebiyle yabancılaşırdım. Samimiyetin olmadığı yerde hiçbir saf ilişki barınamazdı. Saklı kalanların potansiyel tahribatına inanırdım. Ne yazık ki Fır gerçek bir içli köfteydi ve kestiremiyordum Fır'ın beni satacağı günü.

"Deşmecen mi delindi emmiciğim? Doysana artık ayının oğlu," dedi Mah, Sez'e bakarak, lakin beni kastederek, gülmeden ama güldüreceğini bilerek. Bu benzetmedeki ayı, babam oluyordu. Güldüm, babama ayı denmesi hoşuma gitmişti. Beyaz peçeteye dudak çevremdeki yağlardan bir resim çizmiştim. Buruşuk peçeteyi bıkkın gözlerle bana bakan Mah'ın doğuştan mutsuz suratına fırlattım masadan kalkarken. "Hıyarın oğlu," dedi çatık kaşlarla Mah. İçimden sırıttım. Hem babamın hıyarlıklarına hem de Mah'ın kabalıklarına sırıttım. "Kesene bereket Mah!" dedim arabaya doğru hızlı hızlı giderken.

Direksiyon koltuğuna Sez, yanına ben, benim arkama Fır, Sez'in arkasına Mah oturdu. Bir şey eksikmiş gibiydi. Sanki herkes o eksik olan şeyi düşünüyor ama bulamıyordu. Bu sebepten sessiz ve hareketsiz kaldık bir süre arabanın içinde. Neden sonra Mah, mutsuz bakışıyla dünyanın en önemli sorusunu bulmuş gibi, "Nereye gideceğiz?" diye sordu. Bir cevabım yoktu.

2.

Nedense aklıma ilk Fır gelmişti evden çıktığımda. Babamla kavga ettiğimizi, kendisine bıçak çektiğimi, babamın ise tüm soğukkanlılığıyla polisi aradığını ve tekrar tekrar o bıçağı kendisine sallayacak kadar yürekli olmadığımı söylediğini, ha bir de utanmadan tüm bunlar olurken oturduğu yerden telefonunun kamerasıyla beni çektiğini, bense korkak bir elemana yakışır şekilde bıçağı yere atıp evden koşarak çıktığımı anlatmıştım Fır'a. Ve "Ne yap ne et Fır," demiştim, "peder beyin atını apar da gel."

Fır hiçbir şey diyemeden telefonu kapatmış ve zibidi parkının en karanlık yerinde, yani her zamanki yerimizde, ayaklarımı oynata oynata beklemiştim onları. Plan dâhilinde hiçbir

şey yoktu. Evden uzaklaşmam ve bir daha dönmemem gerekiyordu o eve.

Mah ve Sez'in evleri yakın olduğu için ilk onlar damladı yanıma. Elleri ceplerinde, kafalarında kasket, üstüne de kapüşon, parkın hakkını verirlerdi her halleriyle. "Mevzu nedir dayıcığım?" diye sordu Sez. Polis arabasının kırmızı mavi ışıkları apartmanlar üzerinde gezip dururken elimle işaret ettim göstermek için. "Bu ışıklar beni arıyor," dedim gülerek. Belki inanmazlar diye "Babamla kavga ettik," dedim "evden kaçtığımı yeni fark etmiş herhalde."

Mah'ın mutsuz suratında bir şeyleri anlamış olmanın öngörülü ifadesi vardı. Babamla ettiğimiz muhtemel kavganın sebebini, kavganın doğuracağı sonuçları düşünmeye başlamıştı ve hırlayan motoruyla yaklaşan sesin Fır'dan geldiğini anlayıp ufuktaki yolu fark etmişti bile. Sonuç olarak genel ifadesi uykusuz geçecek bu geceye hazırlıklı olmayışının huzursuzluğu denilebilirdi. Mah iki eliyle yüzünü ovuştururken Fır arabadan indi. Sez inatla gülen yüzüyle bakıyordu herkese, bir tatsızlık çıkacağını bilse de bir umut, öfkeyi belki bastırır diye gülüyordu yok yere. Ne gerek varsa.

"Hoş geldin Fır," dedim güçsüz ve suçlu bir sesle. Fır suratıma bakmadan "Nereye gideceğiz?" diye sordu. "Bilmiyorum Fır," dedim, "kaptan nereyi uygun görürse."

Sinirlenince daha hızlı konuşan ve kelimeleri yutan Fır sadece benim anlayabileceğim bir tonda "Benim ehliyetim yok, Sez kaptan olsun," dedi. İçinden yedi ceddime sövüyordu Fır. Dışarıdan da içine atıp kalp kırmayan iyi çocuk rolünü kesiyordu. İstenileni de yapmıştı, arabayı babasından aparmış önümüze koymuştu. Her hareketiyle ağzıma sıçma hakkını elde etmişti. Ve tek kelime kötü laf etmeden hakkını layıkıyla yerine getiriyordu. Oysa ne suç işlemiştim ki! "Özür dilerim Fır," dedim, Allah belanı versin.

3.

Sez arabadaki gerginliği dağıtmak için ürkek elleriyle radyoda kanal değiştirmeye başladı. Bir şarkıda durup sesi yükseltti. "Sen caz seversin Fır," dedi. Fır cıkcıklayıp "Bu caz değil blues salak," dedi. Sez "İkisi de aynı bok değil mi ki!" deyip radyoda hızlı hızlı şarkı değiştirmeye devam etti. Artık arabadaki gerginlik havuzuna Sez de dâhil olmuştu. Mah zaten yarını düşünmekten ve doğuştan mutsuz suratlı bir eleman olduğundan yolun devamı ya ölüm sessizliğiyle geçecek ya da gurur yapmayı bırakıp kendimi feda edecektim. Esasında sükûnetimin hikmeti gurur yapmak değildi. Her ne zırvaysa işte, ortaya bok sidik bir soru sormam gerekiyordu. "Saat kaç?" diye sordum. İlk başta kimse istifini bozmadı. Sonra Sez, sessizce "On," dedi. "Hadi koko yemeye gidelim ha?" dedim, kimse cevap vermedi.

Klasik bir yaz akşamı sürtmesi zannediyorlardı belki. Çünkü kimin bir sorunu olsa çalabildiği en yakında-

ki arabayı çalar, diğerlerine haber salar ve yüce kabileyi şehir turuna çıkarırdı. O kimse dönüşte arabayı çaldığı için yiyeceği paparayı, belki dayağı ve hatta nezarette geçireceği bir geceyi göze alırdı. Çünkü geceyi şehrin ışıklı yollarında geçirmek, insanı uyuşturucu gibi tesir altına alıyor ve düşünmekten alıkoyuyordu. Yüce kabilenin ana misyonu buydu. Ancak bu gece diğer gecelerden farklı bir sonla bitecekti. Gecenin sonunda nerede kalacağımı bilmiyordum ve ön koltuğa yavaş yavaş ısınmıştım.

Aramızda üniversiteyi bırakmayan sadece Mah kalmıştı. Bu sebepten gece buluşmalarında hep tedirgin ve aceleci davranırdı. Çünkü yarına dair hep bir planı olurdu. Ayrıca mutsuzdu. Hem de doğuştan. Ne fark ederdi, kabilenin biricik üyesinin yatacak yeri yoktu, bir şeylerden vazgeçmeliydi. Fedakârlık diye bir şey vardı, hep bir yerden duyardım. Ah, ne zırva ama!

İlk kokolar yendi. Ben ikinci yarımı istedim. Ve yalnız ben istemiştim. Sez kokomla arama girip duruyor ve babamla olan kavgamızın ayrıntılarını soruyordu. Bense yaşananları istediğim gibi eğip bükerek anlatıyordum yarım ağızla. Seyir zevki vermediğimin farkındaydım. Mah'ın ağzımdaki ezik yemekleri görmekten iğrendiğini hissedebiliyordum ve iğrenmesi hoşuma gidiyordu. Nihayet Mah her zamanki sert çıkışını yaptı: "Deşmecen mi delindi emmiciğim? Doysana artık ayının oğlu."

Arabaya bindiğimizde hâlâ hiçbir şeyin tam olarak konuşulmadığını fark ettim. İçimde anlaşılma isteği ve anlatma güçsüzlüğü vardı. Biliyordum ki yüce kabilem hiçbir şeyi tam olarak anlayamayacak ve anlasa da bana hak vermeyecekti. Yollarda saatlerce savrulsak, dinlenmiş olsak, güç toplasak, bir masaya otursak, illegal şeyler içsek, dilimiz açılsa, bilinçlerarası köprüler kursak ve her şey baştan sona anlaşılsa ve tüm bunlar göz açıp kapanıncaya kadar hızlıca gerçekleşse diye düşündüm. Hani uyurken insan sıkışır ve onlarca kez tuvalete gittiğini kafasında tasarlar lakin bu tasarıların gerçeğe dönüşmediğini fark edince bir yorgunluk gelir ya üstüne, işte öyle çeşitli karın ağrıları vardı üstümde. "Dayıcığım," dedi Sez, "nereye gideceğiz?"

Şu hayatta eminim daha güzel sorular vardı ancak kimse sormuyordu.

4.

Şehrin merkezindeki caddeye varmıştık. Bu varış akıl tutulmasının pozitif yansıması falandı. En azından varmıştık bir yere. Lakin şehir merkezi denilen bu noktada arabaların durması yasaktı. O yüzden bir karar vermemiz veya geri dönmemiz gerekiyordu. Kabilenin belkemiği olarak dümeni ele almamın zamanıydı artık. "Sez," diye bağırdım, "çek kenara düşüneceğiz," dedim. Yıllardır yapmadığımız bir şeydi. Lanet olası kabilede herkes bir şeyleri birine paslıyor ve kimse ne hareket ediyor ne düşünüyor. Büyük

bir eylemsizlik içinde düşüşe geçiyorduk. Acılı bir süreç. Her neyse, devrim böyle başladı. Belki devrim sayılmazdı, her ne zırvaysa bir hareketlilik olmuştu bu bağrışımla.

Sez'in durmaya yeltendiği yerde park yasaktı. Fır bir anda dile geldi, "Burada duramayız," dedi. "Vaaay," dedim aptal Fır'a, "benim Fır'ım konuşmayı sökmüş meğer."

Sez merkezden biraz uzaklaşıp arada kıyıda kalmış, kepenklerini indirmiş bir dükkânın önünde arabayı durdurdu. Bir an evvel arabadan uzaklaşmak ve şehrin kalabalığında kaybolmak istiyordum solucan gibi. Ancak hâlâ kabileye bir açıklama yapmamıştım. Artık açıklamanın gerekliliğini ve hatta varlığını dahi sorguluyordum içimde.

Güneş gözlüğümü taktım. Diğerleriyse kendi üsluplarınca imaj ve kamufle unsurlarıyla bezendiler. Ben en önde, arkamda Mah ve Sez yan yana, onların da arkasında Fır tek başınaydı. Bir futbol takımı gibi dizilmiştik ve benden gol bekliyordu milyonlar. "Fır," diye bağırdım, "seni gidi içli köfte, neyin var yine?"

Fır kafasını yerden kaldırmadan, "Bir şeyim yok ama nereye gideceğiz dayıcığım?" dedi. Karşımıza çıkan ilk banka konuşlandık. Saat olmuş on iki. Mah'ın yarın sekiz buçukta dersi var. Babası Fır'ı dokuza kere aramış. Sez gülüyor, ama alışkanlıktan. Polis arabası geçti yanımızdan, arkamı döndüm. "Bu gece ve bundan sonraki geceler kalacak yerim yok," dedim yüce kabileme.

Mah mutsuz suratıyla, "Bizde kalsana salağın oğlu," dedi. "Geçici çözümler istemiyorum," dedim. Sez vasıfsız bir umutla "Belki sorun da geçicidir ha?" diye sordu. "Geçici değil Sez," dedim, "kolundaki boktan cümle gibi kalıcı," dedim gülerek. Sez de güldü kolundaki dövmeye bakarak; *uçuyorduk ama göğe ait değildik*. Ah ne zırva ama!

"Nereye gideceğiz lan?" dedim. Bu bir soru değildi, isyan gibi bir şeydi. Şehrin göbeğindeydik. Koca kavşakta, ışıklar fışkıran havuzda, arabalar etrafımızda dört dönerken, bir boku beceremeyecek olmamızla yüzleşip işi dalgaya almıştık sanki fıskiyeyi tavaf ediyor veya bir kovalamaca oynuyorduk. Hâlâ çocuktuk, dışarı çıkınca ne yaparız bilmezdik. Çiçekleri ezerken, herkes bize bakarken, hiçbirimiz mutlu değilken, daha dün annemizin kollarında koşarken, aynı soruyu, tekrar tekrar sorduk: "Nereye gideceğiz?"

5.

Ter attık ve nereye gideceğimizi bulamadan arabaya döndük. Zaten bir yere gidemeyenler geri dönerler. Romantizm falan işte... Ah, ne zırva ama!

Arabaya emin adımlarla yaklaşıyorduk. Saatler sonra ilk kez ne yaptığımızı biliyorduk. Onu da yanlış biliyormuşuz. Arabaya uzandığımız an polisler sardı dört yanımızı ve ellerimizi arkadan kilitlediler. Bana bakarak, "Sen misin Ahmet?" diye sordu. Başımı bilgece aşağı yukarı salladım.

"Baba katili şerefsiz," diyerek kafamı kaputa vurdu. Kabile üyelerinin gözleri açıldı bir anda. Aynı polis, "Peki Fırat hanginiz?" diye sordu. Gözlerimle Fır'a bakıp kaşlarımla onu işaret ettim polise göstermek için. Fır ve diğer elemanlar hâlâ şaşkındı. Tüm geceleri bir katille beraber geçmişti. Yüzümde muzip bir gülümseme içimde tuhaf bir sevinç vardı. Kuyuya düşenin çekim alanına girmişlerdi. "Ah, yüce kabilem, sizinle son gecemi paylaşmak benim için bir keyifti," dedim. Sonra bir yumruk yedim. Ah, ne yumruk ama!

Yüce kabilem nedense bana öfkeliydi. Gece bitmek üzereydi karakola geldiğimizde. Kelepçelerimizle yan yana otururken kısa bir süreliğine, Mah ve Sez ayaklarını sallıyor ve fısır fısır küfrediyorlardı. Onları umursamadan Fır'a baktım. Gözleri dolmuştu ama ağzını açmıyordu. "Fır," dedim, "sen eskiden böyle değildin, konuşurdun."

Fır kendini sakinleştirmeye çalışır bir ses tonuyla ağır ağır konuştuğunu zannetti: "Sen hep şerefsizdin dayıcığım, hep şerefsizdin."

Fır'ın ne dediğini yalnız ben anladım, aptal Fır.

KARADUT MEVSİMİ

Çiyil Kurtuluş

Bir an nerede duracağını bilemedi. Neyse ki ağaçlar vardı. Son ıhlamuru gözüne kestirdi, en uca kadar yürüyecek. Bu sabah sakınılacak bir güneş yok. Yine de onu boş istasyonun ortasında, apaçık, bekleyen adam görüntüsünden alıkoyan bir ağacın gölgesine, sakinliğine ihtiyacı var. Üstelik buluşmak için kimseye verilmiş sözü yokken. Ama şimdi adam burada ve düşünüyor, yetmez mi? Tren istasyonları ayrılıklara, kavuşmalara yakışır; biliyor. Onunki ne ayrılık sayılır, ne kavuşma. Son ıhlamurun altında bankta oturan bir adam, o kadar. Oturur oturmaz tekrar saatine baktı, uzayıp giden demiryoluna, rayları tutan ağaç parçalarına. Yaklaşan treni, derinden esen incecik, kararlı sesini hayal etti. Bu ağaç adam birazdan gelecek olan ne, biliyor, o kendi gerçeğini dayatıyor. Ateşin gücünü, buharın kokusunu hissediyor. Birbirine eklenmiş odalarda çıkagelen demir yığını zaman sürücüsü, o dipsiz resmi elinden çekip alana dek. Geride bir toz bulutu.

“Affedersiniz, burası boş mu?”

Kadın yanı başında, muzipçe gülümsüyor. Adam şaşkın, topuk seslerini, bavulun peronda sürüklenişini nasıl duymadı. Göğsünde kavuşturduğu kollarını çözdü, gülümsedi. Kadın bavulunu bankın kenarına bitiştirip yanına oturduğunda resim tamamlanmıştı. Kıpırtısız bir ağaç gövdesi. Kucağında sıkı sıkı tuttuğu çantasından başka soluğunu da tutuyordu o. Yeniden nefeslenmesi ellerinin gevşemesine bağlıydı sanki. İşte oldu, çantasının fermuarını araladı, sigarasını çıkarıp yaktı ve bir dumanın peşinden bıraktı nefesini. Adama dönüp, “Birisini mi bekliyordunuz?” dedi.

“Bir tren beklediğim çok mu belli?”

“Erkencisiniz. Tam kırk beş dakika var trenin gelmesine.”

“Siz de öyle, erkencisiniz.”

“Yolculukta geç kalmaktan hep korkmuşumdur,” dedi kadın.

“Ben de nedense hep geç kalırım.”

“Sorun yok. Şu an ikimiz de buradayız.”

Adam eğildi, ellerini dizlerine koydu. “İsterseniz, az ilerdeki kafede birer kahve içebiliriz.”

“İçmesek? Böyle iyi, sessiz, hem açık hava. Ama siz istiyorsanız...”

“Yoo, sizin için iyiyse, benim için de iyidir.”

Kadın başını kaldırıp ağaca baktı. “Ne güzel ıhlamur kokuyor. İstasyondaki en güzel köşeyi bulmuşsunuz.”

“Evet ama uzun sürmeyecek.”

“Epeydir oturuyorsunuz sanırım?”

Adam gülümsedi, kolunu bankın sırtına uzattı. Kadının saçlarına değiyordu. “Tekrar gelmeyi düşünür müsünüz buralara? Belki bir gün. Aklınıza eserse.” Duraksayarak konuştuğunun farkında.

“Bilmiyorum,” dedi kadın, hiç duraksamadan. Sonra ne olduysa oturduğu yerde kıpırdanmaya başladı. Uzun, esmer bacaklarından yukarı doğru içinde yükselen her neyse açığa çıkacak bir yol mu arıyordu? “Neden olmasın?” dedi kadın, bir bacağını ötekinin üstüne attı. “Böyle leziz karadut şarabı tadabileceğim başka bir yer bilmiyorum.”

“Karadut mevsiminde belki,” dedi adam.

“Ya siz, hep bu kasabada mı kalacaksınız?”

“Epey bir süre öyle görünüyor, ilerisini, yani bu bölgede işim tamamen bittiğinde, bilmiyorum, geleceği kestiremiyorum.”

“Yine de bildiğimiz bir şey olmalı.”

“Evet,” dedi adam, “birazdan bir tren gelecek ve yolcularını alıp gidecek.”

Kadının yüzü asılır gibi oldu, belli etmemeye çalıştı. “Yolcu olan benim. Siz neden geldiniz peki, hem de bu kadar erken?”

Adam, soran gözlerinden çabucak kaçtı. İki eliyle yukarı aşağı dizlerini sıvazladı. “Evet. Geldim,” dedi. “Son kez görmek istediğim birisi var. Yeni tanıştığım, incitmekten korktuğum tatlı bir kadın. Doğru dürüst vedalaşamadık biz.”

“Hayır. Bunu sakın yapmayın, olur mu?”

"Neyi?"

"Veda, ne kötü sözcük. Üstelik saçma. Yarını bilmiyoruz, öyle değil mi? Hiç sanmıyorum, o kadının bundan hoşlanacağını hiç sanmıyorum."

Ağaçtan üstüne bir şeyler düşüyormuş gibi hissetti adam. Eliyle omzunu süpürdü. Kuşları gördü sonra. Önünde, beton setin hemen bitiminde yiyecek kırıntılarına üşüşen kuşları.

"Bir şey demediniz?"

"Kuşları seyrediyordum," dedi adam. "Şu ileridekini görüyor musunuz, en küçüğünü? Nasıl çabalıyor. Deminden beri boyundan büyük simit parçasının etrafında dönüp duruyor, neresinden tutacağını bilemiyor bir türlü. Vazgeçmiyor da kerata."

"Belki de bu yüzden," dedi kadın, "incitmek, dediniz ya. Sırf bu korkunuz yüzünden onu incitmiş olamaz mısınız? Ona hiçbir şey demediğiniz için?"

"Gece geç saatte ineceksiniz. Sizi karşılayacak birisi..."

"Evet, var," dedi kadın, "bunu konuşmuştuk, biliyorsunuz."

"Üç ay evden uzakta, az değil. İtiraf etmeliyim, gerçekten yetenekli bir mühendissiniz. Sizinle çalışmak güzeldi."

"Benim işim bu. Yalnızca elimden geleni yapıyorum. Yani aslında hepimiz bunu yapmalıyız. Az, çok düşünmeden. Ne yapabiliyorsak, ne kadarını yapabilirsek..."

Adam onu dinlerken elini cebine attı, küçük numune taşlardan birini avucuna kapadı, sıktı, elden ele geçirdi, kadının sözü bittiğinde, bir nokta atışı, demiryoluna fırlattı.

"Kuşları incittiniz," dedi kadın, "attığınız taş hepsini bir tarafa uçurdu."

"Onlar uçmak için doğmuş," dedi adam.

"Peki ya biz ne için doğduk?"

"Yol yaparız, taş döşeriz, daha ne olsun."

İstasyon gittikçe kalabalıklaşıyordu.

"Az kaldı," dedi ikisi birden, aynı yöne döndüler.

Henüz gelmeyen bir trene.

"Hiç konuşmadığımız şeylerden söz etsek? Şu tatlı kadın. Ona böyle hitap ettiğinize göre başka şeyler de duymayı hak etmiyor mu?"

Adam gözlerinin içine uzun uzun baktı.

"Hepsi bu mu?" dedi kadın.

"Ne diyebilirim ki ona?"

"Avuçlarınızda sakladığınız bir taş daha yok mu? Bir kuşu ürkütecek, ona neden var olduğunu hatırlatacak bir şey?"

İnsanlar ön tarafta birikmişti çoktan. Kadın bavulunu yanına çekip ayağa kalktı. Trenin rüzgârından uçuşan saçlarını yatıştırdı. Önce adam uzattı elini. Trenin sarsıntısı geçene kadar da bırakmayacaktı onu. Bunu yapabilirdi. Ihlamurun altında tek başına otururken hayal etmişti bu görüntüyü. Kadın bir adım yaklaştı, bir adım daha. "Beni öpmeyecek misin?" dedi ve arkasında bütün kapıları ardına dek açılan bir tren vardı.

VICTOR BRAUNER

BİR GECEDE BEYAZ

Serkan Gezmen

O gece tüm evler geri durdu. Meydan açtı. Sabaha çıkmayacak ve yankıyla boğulacak boşluk. İçlerindeki ışığı söndürdüler. Pusuya uyudular. Tıkırtı beklediler. Sabrın soluğunu kazıdılar. O ana kadar dedikleri ve ettikleri ilkin kulaklarına toplandı, ardından gözlerine devrildi pusunun. Perde uçlarına gergin tutunmuş parmakları vardı. Titremeyen parmaklar, titremediği için burundan birden verilen nefesleri vardı. Telaşlı devinmeler başladı, kirpik gürültüleriyle oyalandılar bir süre. Dudaklarına yapışkan tadı geldi. O en büyük mahremi çiğner de mutlak altına dönüşür. Sonuncu gelmenin tarihi vardır üzerlerinde. DUVAR KADAR SABRA YIKILMA GÜRÜLTÜSÜYLE SARILIR.

Duvarında ot bitmeyenlerin bağırtısına. Kızgın yaz günü. Yüzlerde ve bacaklarda birazdan kaşınacak küçük yaralar. Kolun kola uzanışı kaşınmak için, kendine sarılmanın en çirkin hâli. Plastik bir sürahide su içinde yüzen biçimsiz buz parçaları. Tepede

ayarı bozulmuş vantilatör. Pencereye, sokağı boydan boya gören perde gerisine kimse dikilmemiş henüz. Demek ki akşam değil. Demek ki akşam hayatları katmanlı. Gündüz yandaki düşman. Akşam uzaktaki.

Yeşil damarları varken güneşte yani, beyaz olarak beyazın cinsiyeti. Kan ve kovulma arasında. Kocasını koynuna soktular. Kocasını pişirdiler beyazına kül. Ev tutuldu, eşya eve hapsedildi. Sonra evler pencerelerini diktiler beyaza. Beyazın her yamasında bir tül gerisi. Ölü ışık süzdü doğruldu. Asıl adı unutuldu eşyayla girdiği gün yani. Beyaz oldu. Adında ve kızlık ilk ve ikinci harfi. Evin sokağında makaslar şıkırdadı. Terzi makasları berber makasları fotoğrafçı makasları bakkal makasları. Bir şıkırdadı bir sokağa kulak kesildi. Sandalyeler kapı önlerinde bekletildi. Çırakların oturmasına izin verilmedi. Koca koca makaslar boşta açılıp kapanarak körleşti.

Sandalyeler Beyaz'ın kocasının üzerine yürüdü. Akşam geri çekildi -sabahı hatırlatarak geri çekilirdi. Sandalyeler ve makaslar sokağı bir masal köprüsüne dönüştürene kadar da kimse ölmedi. Tüm mahalle masal olup gerçeği attılar köprüden. Köprünün altından çok Beyaz aktı. Öyle dendi. "Duyduk ve itaat ettik."

BEYAZIN ETRAFINDA BEYAZA DEĞMEYE ÇALIŞAN KARANLIK VE KARANLIK YARATIP AÇIK İŞTE KİNLENMESİ. Aklımda şöyle yer etmiş: Tepede açık lambaya kızıp düğmesini kırmaya çalıştılar. Uzanamayınca göz önünde somut kırdılar.

Kendi Kendine Beyaz. Kendi kendinin beyazı konuştu. Elleri titremeyen, burnundan sert nefesler savuran, gözleri kızıl cam birinden sonra. "BU SON OLACAK ÜNLEM EĞER ÜNLEM OLURSA ÜNLEM ÜNLEM BEYAZ BOŞLUKKKK" deyince Beyaz dışarı aramaya kapatılmış ev telefonunun başına koştu. Üzerinden beyazı kaldırdı. Elini ahizede tuttu. Eli ahizede uyuyakaldı. Akşam koşarak üzerine indi. Yolu göreceği ışığı yaktı. Mutfağın ışığını. Beyaz'ın mutfağının üzerinde göz göz pencereler, tüller, makaslar, gölgeler, hişşşler, hıh nefesleri, yapışkan üreten dudaklar geziniyordu.

O gece sokak lambasını kırmaya gönderilen çocuk elinde süngeri, süngerin içinde avucunun içinden büyük bir taşla lambanın altında durdu, sırtını geriye esnetti, diz kapaklarını kırdı, bir gözünü kıstı nişan aldı ve

Gözleri yoruldu beyazın bu yüzden. Ayakta durdu. Evlerin diplerinde karanlıkta bir değişim aradı. Gürültülerinin önünde yürüyen gölgeler çıkageldiğinde geceydi. Saat Beyaz'ın kocasıydı. Upuzun bir tırın upuzun yollarda saat şekline büründüğünü düşündü.

GÜNDÜZ. Pamuk yığınlarından boşalan bir ambar içindeydik. Üstü ev, tülbentli, eşarplı, yazmalı, siyah siyah inlemeler damlıyordu ambara. Suşehri'ne kar yağmış. İsmini sevdiğimi, sever sevmez de kendimden ittiğimi hatırlıyorum. Beyaz da o evdeydi, yazması omzunda. Ambardan çıktım, evin girişine yöneldim. Merdivenlerde duvara yaslanmış bir adam elindeki

yüzükle konuşuyordu. Ne konuştuğundan çok aralıklarını hatırlıyorum. Yanından geçtim. Aralığına denk. Evin kapısı açıktı. Beyaz tek başına ağlıyordu. Ağlaşacak kimsesi yoktu. Saf aralıklı. Susup aralık susup susup aralık aralıkaralık sus içindeydi. Sonra işte önce akşam ardından da gece geldi.

Hepimiz pencerelerin ardındaydık. Beyaz'ı sokağın sessizliğinde bekliyorduk. Apartmanın ışığını bir çocuğun aydınlatamayacağı saatlerde. İşaret sanırım buydu. Diğer adıyla Terziler Sokağı'ydık. Makaslı Sokak diyorum şimdiden bir pencereye yanaşınca. Adım Hasan olsaydı bu sokağa kafa tutardım. Kendi adıma yuvarlanan ünlemlerin arasından başımı çıkartır "Beyazzz" diye bağırırdım. Duyduk ve itaat etmedik, derdim.

Meydan olmayan meydana yığılma zamanı geldiğinde çoktan uyku adıyla yatağa gönderilmiştik. Uyandığımda değişen bir şey yoktu. Elim yüzüm elimle yıkandı, üstüm başım giyildi, yakası beyaz kendi siyah okula yollandım. Akılda beyaz vardı. Okul dönüşü makaslar sessiz sessiz sokakta oyalanıyordu. Sandalyelerin başında ayakta. Baha'ya denk geldim, ardından Ölüm Var'a. Onlar anlattı, ben dinledim. Onlar dövündü, ben izledim.

Önce Baha'nın dili çözüldü. Bir sokak sonra Terziler'in Ölüm Var'ı sol eli kulağında.

Baha dedi ki, can mı yenmiş, çekirdeği var, bir tükürdüler, herkesin tükürüğü birbirinin dibine çöktü, herkes ayağıyla canını ezdi çekirdeğin. Bağırdım, küfrettim, sola sağa koştum, daraba altlarına, kepenk aralarına ellerimi soktum, dokunmadan, yutmadan, çiğnemeden tükürdüler, dudaklarında yapışkan tadı var bunların. Avurdunu diline yaklaştırdı, ayakkabılarının dibine baktı, dudaklarını açtı.

Terziler'in Ölüm Var'ı sol elini ezan sesi yokken ilk kez sol kulağına yapıştırmış. Ve ışığın, güneşin, gölgenin, kişinin, nebatın vaktini ezbersiz heyecanla izlemiş.

Ölüm Var dedi ki, yedi kez dolandım, bilirsin ben camisiz duramam. Merak da ettim. Döndüm de duramadım. Döndüm de duramadım. Sonra bir döndüm yazmalı, bıyıklı, eşarplı, duble pantolonlu, nırç nırçlı tüü tülü dağılmalar başlamış. Tam dili gerçeğe çalışacakken sol elini sol kulağına götürdü, bağırmadan iç çekerek ölüm var dedi, bağırırdı, sokak bitesiye bağırırdı, bağırmadı, sonra Ölüm Var caminin önünden hiç ayrılmadı.

Beyaz gitti. Duvara yaslanmış yüzükle konuşan adamdan yüzüğü ödünç almak ve yüzüğe beyazı anlatmak istedim. Bulamadım. Uzaklara gitmiş. Beyazdeniz'e.

Adımımı attığım çizgileri toplaya toplaya onlardan bir köşe yapmayı istediğim zamanlardı, öyle bir köşe ki köşe olduğu fark edilsin ama düz bir çizgi sanılmasın zamanları. Köşeden dönene kadardır çünkü gözün sulanmak için kendini hatırlayışı. Ben bir gövdeydim uzuvlarını terk etmiş. Sonra hep geri duran evlerde oturdum. Kendime geldiğimde başladı her şey. Şimdi şurada Beyazdeniz denilen bir yerdeyim. Hatırlamak istemeyeceğin hatırlamaktan

korkacağın bir yer burası. Kurtarıldığını bildiğin bir ince çizgi üzerinde her türlü aptallığı, yanlışı, dönüşsüz olsun istenilen cümleleri öyle kendinden emin, elini cebine atmak gibi düşünmeden savurduğun bir yer. Uyandığında dilinde kalan tat, "Beni hatırlamaman için..." olur. Senin anlayacağın şu ki, o tada tekrar ihtiyaç duyduğunda o tadı kaçırırsın. Ve en kötüsü de dilinde bir daha asla o tadı bulamazsın. Dokunmanın anısı mahvolur. Aynı evde, aynı saatte, aynı yerde, aynı şekilde, aynı ağızla, aynı ağızda, aynı geceyle uyansan da asıl o zaman terk edilmiş kalırsın. ve.YALNIZ KALAMAYACAĞIN ZAMANLAR BAŞLAR. Gözlerin yalnız kalmamaktan üşümeye başlar. Ayaklarını mutlu uyanma rahatlığıyla bir daha boşluğa yuvarlayamazsın. Kendiliğinden bitmiştir. Kendin kalmışsındır. Düz bir çizgisindir. Köşesini kaybetmiş. Uzuvlarını kaybetmiş. BİR YALNIZ ÇİZGİ.

Bir iki üç çizgiye bas. Bir iki üç çizgiler yok. Beyaz hiç konuşmadı. Konuşsun diye yazdıklarımı dondurdum. Bekledim. Belkinin içinde uyudum.

SENİN EVİN YOK MU

Öznur Yalgın

Yine uyku tutmadı. Sağa dön, sola dön, yok. Bu kaçıncı oldu, hâlâ alışamadın diyorum kendime. Yarın olacak, geçip gidecek yine, hadi git, yat. Daha uyuyamadım. Gömleği buldum, cebinden paketi aldım. Duman çıksın, mutfağın camını az araladım. Rüzgâr ağzıma tıktı kışı, camı gerisin geri kapadım. Pencerenin sesine uyanıp kalkmış Sevim Hanım, yanıma vardı. Konuşmadan durdu öyle, garip garip yüzüme baktı. N'oldu kızım, ben kalktım diye sen ne kalkıyorsun, hadi git, yat. Gitti. Sobanın yanında, sedirde Ahmet, sıcağın yanında uyuyor, oh paşam, mışıl mışıl. Yanına kıvrılıp yatsam, yok. Odanın sıcağını görünce uykum hepten kaçtı.

Oğlan uyanmasın. Montu sandalyenin başından aldım, ses yapmadan, Sevim'e yakalanmadan evden çıkayım. Kilidi iki kez, ağır döndürdüm, ayakkabıları aldım. Dışarıda soğuk, sokak kapısının önünde yüzüme çarptı ilk. Ayakkabının tabanı buz, mont evi almış içine, sıcağı kaçmadan giydim. Dolmuş gele-

ne kadar, ellerimi ceplerimden çıkarmadan uzunca bekledim. Bu soğukta bu yapılır mı be, itoğlu itler.

Oturduğum yerde uyumuşum. Kalk ağbi, in, geldik, dedi muavin çocuk.

Koridor daha aydınlanmamış, binada kimse yok. Çay ocağına uğradım. Sıcağına, ocağına geldim Yusuf, dedim, güldü. Şair işçiye en demlisinden çay. Dışarıda karanlık yeni aydınlanıyor. İri, tombul elleriyle eski gazeteleri yanıma bıraktı. Bir ben olacağım bugün, biliyor musun, dedim, bir de Yılmaz. Baktım cevap vermiyor, belli ki duymadı. Arkasını çoktan dönmüş.

Gazetelere bakarken saati geçirdim. Yılmaz geldi sonra, biliyor beni burada bulacağını. Dikildi ayakta, ifademi alacak ya, başımda durdu. Niye erken geldin oğlum, zorun ne. Caddenin gürültüsü camdan içeri vurdu. Araçlar çoğalmış, millet işe gitmeye başlıyor. N'oldu lan, dedim, asıl sen kendine bak. Boğazı gıcık tutmuş. Ne kendi uyumuş gece, ne evdekileri uyutmuş. Öyle olunca karısı erkenden yollamış bunu. Sen, dedi. Benim de aynı, dedim. Hadi çök. Bir çay da o aldı. Belediyeye adam yetmiyormuş, Bekir her işe sürülüyormuş. Havadisleri sıraladı. Boğazına pastil alıyormuş, bana da uzattı. Ben öyle havalı tedaviler uygulamam, dedim. Amma laf. Bekir gelip de odaya, Hadi, deyinceye sekiz olmuş boş bardaklar. Ekip hazır, dedi. Biz değildik. Çayın acı demini ağzıma boşalttım. Çıktık.

Adım gibi bildiğim yol fazla sürdü. Su birikintileri donmuş. Ayna gibi olmuş yerler, gri göğü gösteriyor. Toprak yolda, arazide, araçlarla salına sallana bir saatte vardık. İpini koparan gelmiş soğukta, sabahın köründe kurulmuş. Kalabalığın dibine kadar yanaştık. Bekir indi araçtan ilk. Ben çıkmadım. Bizim yeğen yaşlarında bir sürü genç, belli hepsi üniversiteli, açmışlar bez brandalarını, iki ucunda kızlı erkekli toplanmış, slogan atıyorlar.

Küçük parmağımı kaldırdım, kalabağın arasına beni kurtaracak pencereyi açtım. İçine oturacak, tanımadık bir yüz arıyorum, üç beş beni oyalasın. Rastgele, karşıma kim çıkarsa. Kuyruğumu kıstırıp öyle oturacağım, diyorum, kaç yaşında eşşek kadar herif, dayak yerim diye korkuyorum.

Toz toprak yolda. Yokuşun başında. Bacak kadar oğlan. Yuvarlacık kafası, minik. Elleriyle ittire ittire lastik tekeri yuvarlamaya çalışıyor, kıçı dışarıda. Veledin yüzünü görmüyorum, Ahmet' e benzetiyorum, aynı onun küçüklüğü. Kendinden büyük, koca kara lastikle oynuyor. Eli tekere değse, Sevim görse, vırvırı basar yine. Çocuk bizim gibi toz toprakta mı büyüsün, çer çöpten mi yapsın oyuncak? Al kız işte, yıkıyorum buraları... Al kız, bok dediğin mahalle burası. Oğlanın kirli kırmızı, kahverengi pantolonu ayağına varmadan bitmiş. Ayağımdaki gibi dizleri çıkmış. Nasıl uğraşıyor, oturdu oturacak şimdi kıçüstü. Hadi ittir, soğuk moğuk hak getire, indir oğlum tekeri aşağı.

Teker iki gidip yan yatıyor. Ben ne yapçam der gibi, minik, kara elini başına dayıyor. Ananlar gibi bağırıp çağırma, devam et sen, yuvarla. Kaldır

kıçını, başla, ittir. Hoop. Olmadı. Yine yan yattı. Nineler deli gibi bağırıyor. Tanımıyorum, Allahtan bunları da tanımıyorum. Asitli su karnımı basıyor. İyi oğlum, iyi, sen yine devam et. Süslü kadın, bilmem neyin profesörü, kara kaplı dosyası elinde, biz geleliberi bir şeyler yazıyor. Bekir'e laf atıyor, Bekir sağırmış da onu duymazmış gibi ağzını büyük lokma çiğner gibi oynatıp duruyor. Durmuyor kadın, birilerini telefonla arıyor, sonra gidip bağıranların sırtını sıvazlıyor. Bu iş burada bitmez, diyor. Bitmeyecek. Bitmesin abla, bitmesin, devam et. Kameramanın başı tutulacak birazdan. Bağıranlara dönüyor, bana, süslüye, Bekir'e. Muhabir kız Bekir'le kadın arasında, elinde mikrofon, durmadan konuşuyor. Bekir, Çekilin, işimizi yapalım, dedikçe, yaşlı nine feryat figan. Böyle iş mi olur, sizin de yuvanız yıkılsın. Daha beter olun inşallah, daha beter. Olalım nine, bizim de evimiz yıkılsın. Bitsin hele bugün, bir bitsin. Ninenin yanında babam yaşında herif. Gözlerini bana dikmiş. Elinde kerpeten, kolunu bana doğru sallayıp, Yık, yık, yık, diyor. Bak gör. Bir daha yaparım. Üç kere yaptım, bir daha yaparım. Yık, bak gör, ne yapıyorum. Bekir'in eli adamın eline uzanıyor. Hadi beyamca, hadi bak, biz de işimizi yapıyoruz, karar var. Size zarar gelsin istemiyoruz. Çekil kenara. Adam duralıyor, şöyle bir süzüyor Bekir'i. Senin evin var mı? Var, diyor Bekir. Burayı yıkıp ne yapacaklar, biz bilmiyor muyuz, biz aptal mıyız oğlum. Ben kaç yaşındayım, ekonomiden, emlaktan, ranttan anlamaz mıyım. Anlıyorsundur amca, biz burada... Sus, senin evin yok mu, evin. Bekir sinirleniyor. Cevap vermiyor adama. Senin evin yok mu, oğlum. Bana dönüyor. Kerpetenli eliyle resmimi çekiyor herif. Sevim'in bakışı gibi. Pis pis. Tükürür gibi konuşuyor. Ha sen oğlum, sen de işçisin, senin evin yok mu? Sorusu camdan içeri girmiyor, cam soğuk, cam buz, Ahmet şimdiki yaşına büyüyor, ev sıcak. Sevim sedirin kenarına pusmuş, yeni evin camından asfalta dikmiş gözlerini. Gururlu. Bekir kimseyle konuşmuyor daha, olduğu yerde kıpırdamadan bekliyor. Oğlan minik elini uzatmış, de-de diyor beybabaya, dudaklarından okuyorum. Sırtını dönmüş tekere, adama doğru yürümek istiyor. Lan oğlum, arkana bak. Teker yokuştan yuvarlanıyor, yalpalaya yalpalaya, dedene değil oğlum, arkana... Az havalanıp, direğe tosluyor. Haykırıyor çocuklar, megafonda, toplu dua sanki, yok hayır, Bu iş burada bitmez, haklılar, bu hep böyle sürecek. Allah hepinizin belasını versin, Allah topunuzun canını alsın, diyor, ellerini gökten dizlerine çarpan kadın. Çok yaşlı. Belki anamdan fazla. Ellerini aça aça, sanki şimşek çaktırıyor. Versin ana, versin diyorum. Allah topumuzun belasını versin. Tez zamanda canımızı alsın. İnşallah.

Ellerim terden kayıyor kontrol kollarında. Acı su basıyor boğazımı, midemi yarıyor. Kalabalık kaynayıp birbirine girerken... Bekir'in eli havada, işaret veriyor.

WIFREDO LAM

DALGA

Alper Beşe

Egologie

Ağaçlardan arkadaşlarım oldu. Hâlâ da var. Samanyolunu anlamadım. Sayıları da.[1] Mevsimlerleyse de yıldızımız barışmadı. Ben rüzgârların yön değiştirdiği, soğuduğu; güneşin tepemizde kalma süresinin değiştiği; yağmurun başladığı zamanları ezberleyemedim. Onlarsa kendi takvimlerini ya unutup ya bilmezden gelip şaşırtma verdiler sık sık. Annem bunlara aldanmazdı. Her birine ad uydurduğu yağışların, fırtınaların vaktini

Bir annem olmasını yadırgarlar nedense.

Denize uzağız. Ama o tuzlu koku döner durur üstümüzde. Martıların sesiyle. Aslında büyük suyla aramızdaki mesafe kuş uçuşuyla oldukça kısa. Dört yandan yükselerek araziyi çukurda bırakan

[1] İlhan Berk, "Ağaçlardan Arkadaşlarım Oldu", *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum*

dağlar ulaşımı engelliyor. Birkaç dar patikanın, yaban hayatının ortasından geçirmeye çalışılırken yarım kalmış eğri büğrü çakıllı yolun ucundayız. Kılavuzlarının diretmesi yüzünden yönünü yitirmiş bisikletli topluluğundan biri terk edilmiş kasabaya benzetti burayı. Hiç kasaba görmeden, idari haritalarda artık böyle bir birim olmadığını bilmeden kentten sıkılan yeni yetmelerden. Oysa tam anlamıyla yerleşilen bir yer olmadı burası. Sürüsünü önüne katıp güneşli günleri burada geçiren konargöçerlerden bir aile. Obasından kovulmuş sevdalılar.

Dağ eteklerinde yetişen bir iki çeşit nadir ürünün heyecanıyla kooperatif kurup tarım yapmayı deneyenler oldu açıkta. Uzun sürmeden, henüz çadır düzeninden çıkıp evler kurmadan birbirlerini boğazladıklarını duyduk. Suyu bölüşememekten doğan kavgaları, babamın dilinden düşürmediği, gökteki bulutların toprak altındaki sudan oluştuğuna, yükseldikçe ulaşacağım yerin çıktığım kaynaktan uzağa düşmeyeceğine ilişkin kıssanın can bulmuş hâliydi. Suyun ilencini

Babamın hikâyeler anlatmasını başkaları gibi garip bulmuyorum.

Bir zaman kuzeydeki dağın alçak kısımlarını saran ormanda avcılar görüldü. Göğsüne çapraz astığı fişeklikleri, omzunda tüfeği, boynunda dürbünüyle atının üstünde gördüğümüz ilk adamın avdan eli boş döndüğü gecelerde iki lokma yiyecek için buralarda dolandığını anımsıyorum. Zorla yaktığı ateşin başında yarı uyur vaziyette türkü söylerdi. Sonra ne olduysa avcılar kalabalıklaştı. Üç, beş derken ateşin etrafında geniş sofralar kurulmaya, ağaçların arasında bir görünüp bir kaybolan mavi kaplanlardan söz edilmeye başladı. Ormana nöbetleşe giden avcılardan her biri önceki gün gidenden daha fazla kaplan gördüğünü, hepsini birden tuzağa düşürmeye çalışırken hayvanların denize doğru akarak görünürden yittiğini söylüyordu. Vardiyası bitenlerin koca kaplanlar yerine heybesinde birkaç keklikle dönmesi gün günden öfkeleri kabarttı. Kızaran etlerin dumanıyla huysuzlanan atların erkek kardeşlerimle oynadığı günler yaşadık. Çok geçmeden atlar dağdan yalnız dönmeyi adet edindi. Kütüklerde biten mantarların eczasını

Erkek kardeşlerimin yeni bir dünya vaadine kanmasında aykırılık görmüyorum.

Madenciler güney yamaçlarını keşfettiğinde denizden gelen sesler kısılmıştı. Arıların iş makinelerinden ürküp bizim tarafımıza göçmesiyle vızıltılı günlere geçtik. Ayrıkotları, dikenler, bodur çalılar dışında bitkiye rastlanmaz burada. Kara sarı desenler gibi serildiler çorak toprağa. Onların ölümünden etkilenen iri kedilerin uğultusu sardı sonra dalları. Kızlar, gelinler özsuyunu yitirdi arıların çekilişiyle. Vücutlarının balını koymak istediler onlarınkinin yerine. Madenden sızıp gözümüzün önünde yer altına karışan koyu sıvının yakıcılığını

Kız kardeşlerimin dört yana savrulmasına şaşmamak gerek.

Intentionalität

Dün dağlarda dolaştım, evde yoktum. Bir uçurum bize bakmıştı, uçurumun konuştuğu usumda. Buydu bizim kendine sonsuz olanı duyduğumuz. Nesneler ki zamanda vardır.[2] Denizin karaları kendine katarak büyüme eğiliminde olduğunu biliyordum. Zamanı yutarak bellekte yer tutan görüntüleri yok etmeye yöneldiğini sürgünden dönüşümde öğrendim. Düzenli aralıklarla sahile tükürdüğü zaman kırıntıları arasından geçmişi inşa etmeye kalkamam. Köpüklerden ayıklayarak.

Dalgaların yutmadığı tek şey o ağaçtı. İki kişinin kollarıyla ancak kavradığı gövdesindeki yarık derinleşmiş. Olgunluğu bedenine fazla gelmiş narın çatlağı. Çocukken, oradan çıktığımı düşünürdüm. Bir ağacın nemli vücudundan inmek yeryüzüne. Göğe ulaşmak için dallarına tırmanmak. Birkaç yaz yaylak olarak kullanmıştık araziyi. Köyün diğer aileleriyle kavgalıydı babam. Burada öldü. Ağacın iri dallarında üç gün güneşe karşı dinlendirdik. Ertesi yaz çadırımıza direk yaptık ağacımı. Sonrası eve dönüş yolunda kırgın. Keçiler, oğlaklar. Savruluş.

Uçurumun kenarını uçuruma dâhil eden tanımları önemsemedim. Orası düzlüğe aittir. Uçurumdan söz etmek için dibine inmek gerekir. En azından içine girmek, asılı kalmak. Vartayı atlattıktan sonra dönüp ortasında kaldığım adaya önceki yaşamımdaki gibi bakamam.

Dünya apaçık göründü gözüme dağlarda. Güneş gören bir kovuğun koruyuculuğunda yerimden kalkmadan o ağacı düşündüm aylarca. Çıkınımdaki üç beş zeytin, ölü hayvanlarımızın kurutulmuş etleri, yağmur suyu. Ağacın beni doğurduğu güne dek geri döndüm. Oradan bugüne yürüyüşümü tamamladığımda onunla konuşmaya gelmemin

Burda kesiyorum. Duydum bir ot konuşuyor kendince. Hem kuşların doğum gününde olacağım. Gece beni bekliyor. Yolu biliyoruz.[3]

[2] İlhan Berk, "Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum", *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum*

[3] İlhan Berk, "Nerden Baksan Kendini Anlatıyor Her Şey", *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum*

ÖYKÜLEM

oykulemdergi@gmail.com
/Öykülem /oykulemdergi /oykulemdergi

Yayına Hazırlayanlar
Murat Çelik
Eyüp Tosun

Son Okuma
Oğuz Demirel

Grafik&Tasarım
Emir Tali

Baskı ve Cilt
Sena Ofset
Litros Yolu
2. Matbaacılar Sitesi
B Blok 6. Kat
No: 4NE 20
Topkapı / İstanbul
Sertifika No: 12064

İmtiyaz Sahibi
Furkan Aka

Sorumlu Yazıişleri Müdürü ve Genel Yayın Yönetmeni
Eyüp Tosun

Adres
Oruçreis Mah. Vadi Cad.
Giyimkent 170/316
Esenler / İstanbul
Tel: 05051333342

Ederi
10 TL